

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

תוכן הענינים

- ג. סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים.....
- ג. סעי' א' – הקונה כלי סעודה מעכו"ם.....
- ג. טבילת כלים, מדאורייתא או מדרבנן.....
- ד. טעם המצוה.....
- ה. 'במעשה שהיה'.....
- ו. כליו של גר ומומר.....
- ח. שימוש עראי.....
- ט. איסור שימוש בכלי שאיננו טבול.....
- יא. מתכת, זכוכית, אלומיניום, פלסטיק, ושאר חומרים.....
- יג. ציפוי ו"גלוזירט".....
- טז. כלים המורכבים מחומרים שונים.....
- יח. כלים גדולים, וכלים מחוברים, וכלים חשמליים.....
- כא. מכונות קפה, Keurig ודומיהם.....
- כג. פלטה ובלע"ך.....
- כד. שולחנות.....
- כו. מיקסר, בלנדר יד, ועוד כלים המורכבים.....
- כח. סעי' ב' – דיני הטבילה.....
- כח. רפוי, חרוק, לחלח ידו.....
- לא. טבילה כלי בתוך כלי.....
- לב. סעי' ג' – ברכת הטבילה.....
- לב. מדיני הברכה והטבילה.....
- לה. 'כלי' או 'כלים'.....
- לה. נתערב כלי שאיננו טבול עם שאר כלים.....
- לו. טבילת כלים בנהרות ואגמים.....

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

- סעי' ד' – טריפיד"ש..... לו
- מזחם של ר' משה..... לז
- חוט החשמל והתקע של הכלי..... לז
- השגחה על מוצרים מסין..... לח
- כלי הנוגע בהאוכל בדרך מקרה..... לט
- כלי הנוגע בהאוכל אבל אינו מסייע בהכשרתו..... מ
- תבניות אלומיניום..... מא
- בקבוקי יין וצנצנת קפה מזכוכית..... מב
- סעי' ה' – סבין של שחיטה..... מו
- כלים מיועדים למאכל חי..... מו
- כלי סחורה של מפעדות..... מח
- גמ"ח להשאלת כלים, והשכרת כלים..... נ
- משלוח מנות..... נא
- סעי' ח' – לחתוך קלפים..... נב
- שאלה ועראי, חנויות הטובלות כלים ללקוחות..... נב
- כלי אוצר..... נה
- סעי' י' – אומן קונה בשבח כלי..... נה
- ציור למעשה..... נו
- נאמנות של קטן..... נו
- שונות..... נז

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

סעי' א' – הקונה כלי סעודה מעבדו

הקונה מהעובד כוכבים כלי סעודה של מתכת או של זכוכית, או כלים המצופים באבר מבפנים, אף על פי שהם חדשים צריך להטבילם במקוה או מעיין של ארבעים סאה (טור בשם סה"מ ועב"י). הגה: יס' אומרים דכלים המנופים צאצא, אפילו צפנים, יטבול בלא צרכה (צ"י צ"ס סמ"ק וארוך), וכן נוהגין.

טבילת כלים, מדאורייתא או מדרבנן

אחרי מלחמת מדין, בפרשת מטות, במדבר פרק ל"א פסוק כ"א ואילך, כתיב: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הַפְּחֵן אֶל אֲנָשֵׁי הַצָּבָא הַבָּאִים לְמִלְחָמָה זֹאת חֶקֶת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה: אַךְ אֶת הַזֹּהֵב וְאֶת הַכֶּסֶף אֶת הַנְּחֹשֶׁת אֶת הַבְּרָזִל אֶת הַבַּדִּיל וְאֶת הָעֹפְרֹת: כָּל דְּבַר אֲשֶׁר יָבֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ וְטָהַר אֶךְ בְּמִי נָדָה יִתְחַטָּא וְכָל אֲשֶׁר לֹא יָבֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בַּמָּיִם:

ומכאן דורש הגמ' בע"ז ע"ה: דיני טבילת כלים, ומבוארים בשו"ע כאן בסימן שלנו. סימן הבאה בשו"ע, סי' קכ"א [וגם באו"ח סי' תנ"א ותנ"ב], הוא מדיני הכשרת כלים, וגם הוא נלמד מפסוקים אלו.

מבואר מהקרא, דכלים שמקבל מרשות גוי, לא רק ישנים שיש להם בליעות איסור, אלא אפ' חדשים ונקיים,

צריכים טהרה ב'מי נדה', והיינו המים שבה נטהר את הנדה, והוא מקווה של מ' סאה, ולא סגי לה לכסות הכלי לבד. כך מבואר בגמ'.

עיין רש"י עה"ת דמפרש [בא' מהפשטים] סוף הפסוק 'תעבירו במים', דקאי על טבילת כלים. והק' הרמב"ן, הא קרא זו הוא לענין הגעלה, דאילו טבילה נלמד מקרא של 'טהר'. וע' ערוה"ש דמבאר שיטת רש"י, דבא זה וגילה על זה, עיי"ש.

הרא"ש כ' דפרשה זו הוא מצוה מה"ת, וגזירת הכתוב. אמנם, הרמב"ם [מאכ"א י"ז ה'] כ' דאין ענין טומאה אלא מדברי סופרים. ולמדו הרשב"א והריטב"א דברי הרמב"ם לומר שמצוות טבילת כלים אינו אלא מדרבנן. וכן מסיק הדרכ"ת [סק"ל] ללמוד דעת הרמב"ם.

אמנם, הערוה"ש [סק"ד] כ' דכל רבותנו הסכימו שחייב טבילת כלים הוא מדאורייתא, וכוונת הרמב"ם הוא דכל מה שנלמד ע"פ חז"ל ואינו קרא מפורשת, נקרא דברי סופרים [כגון קידושי כסף].

כמעט ולא מצינו שיצטרפו דעת הרמב"ם כפי הבנת הרשב"א והריטב"א ודרכ"ת, וזה משום שהשו"ע ונו"כ בסעי' י"ד לא התייחסו לדעה זו כלל.

אמנם, המ"ב בסי' שכ"ג סקל"ג כ' דטבילת כלים של כלי מתכת, 'הרבה פוסקים ס"ל דטבילתה הוא מדאורייתא'. כלומר, לא כ' בנוסח של 'קיי"ל' וכדו',

י"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

אם לזאת, החיוב אינו אלא כשהוא בבעלותו של ישראל, אבל אינו תולה בשימוש של ישראל. ולכן, ישראל המשתמש בכלי גוי, כגון במלון או בחופש, אין עליו חיוב לטבולו.

[הדרכ"ת סק"ב בשם בנה"ג ס"ל דאע"פ שמדינא מותר, מ"מ מכוער הדבר, ולכן יש לטבול לפני שמשתמש בה. וקשה, מה הרוויח במה שטבלו, סו"ס הוא כלי גוי, ושותה ממנו, [כעין כלי שיש לו בשותפות עם עכו"ם] וצ"ע. ולא הבאנו דברי הדרכ"ת אלא להביא ההרגשה, שכלי גויים הם טמאים משא"כ כליו של ישראל.]

וכליו של חילוני, אע"פ שחטא ישראל הוא, וא"כ הכלי ברשותו חייב טבילה [כשקנאו מגוי], ולכן יש בו איסור שימוש עד שמקיים המצוה של טבילה. ולכן, יהודי שומר תו"מ שהוגש לו שתייה בכוס של חילוני, פשטות, אסור לו לשתותו, כי זה שימוש בכלי שחייב טבילה. ואם עירה אותו החילוני לכלי ח"פ, לא נאסר האוכל עי"ז, ומותר לשתותו [דלא כהרבה שטועים בזה].

והנה, באו"ח סי' שכ"ג, השו"ע עוסק בענין טבילת כלי בשבת, דאילו בטבילת כלי מטומאה גמורה יש כמה טעמים לאסור. הביה"ל שם מאריך בזה, וע"פ טעמים השונים לאסור בכלי טמא, דן אם יש להקל בכלי חדש, ומביא דעות בזה. מסק' הוא להקל, אבל ישתדל לעשותו בצורה שלא יהיה ניכר, שלא יהיה מחזי כמתקן, כגון לטבול כוס ואז לשתות ממנו.

אלא פתח הדלת אולי להתחשב ולצרף אלו האומרים שאינו אלא מדרבנן. וכ"ה בביה"ל שם בכמה מקומות, עיי"ש.

הישועות יעקב כ' רוב פוסקים' דטבילת כלים מדרבנן; ואינו ידוע למי התכוון ב'רוב' פוסקים.

מהנפק"מ הגדולות האם הוא דאורייתא או דרבנן הוא בנאמנות של קטן, דעכשיו שנתבאר דהוא מה"ת, אין הקטן נאמן ע"ז, אלא בעינן גדול עומד על גביו לוודא שטובל כראוי ובדקדוק, ושכל הכלי נכנס למים בב"א, ובלי חציצות, ושאר דקדוקי הטבילה; וכ"פ השו"ע בסעי' י"ד. ואם טבלו קטן, במתכת, חייב לחזור ולטבול, וכ"פ הט"ז [סקט"ז], והגר"א. וע"ע לענין אם לטבול בברכה [דאולי בזה יש לצרף הרמב"ם לדעת הרשב"א, וע"פ המ"ב שלא סגר הענין להחמיר לחלוטין]. ואם הוא כלי זכוכית, שכל חיובו אינו אלא מדרבנן, לכא' הקטן נאמן, ואכ"מ אלא בסעי' י"ד, ועמש"כ בזה בסוף הסימן.

הפ"ת [סקי"ד] דן אם יש לסמוך על חזקה דרבה, או"ד, צריך שידע בברירות שיש לו ב' שערות, ועמש"כ בזה שם.

טעם המצוה

הבאנו למעלה דברי הרא"ש, שמצווה זו הוא גזה"כ.

מביאים דברי האו"ה בשם ירושלמי שמסביר המצווה, דזה כעין טבילת גר, דעכשיו שהכלי נכנס לבעלותו של עם הקדוש והנבחר, צריך להטבילו לחול עליה קדושה הזוה.

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

[א.ה. קנאו ישראל, ולא החליט מהו שימוש, ולכן טבלו, ואחר זמן מה החליט לחתוך בו פיצות, האם טבילה עלתה לו, או"ד בהיהא שעתא לא היה כלי סעודה. וזה נוגע רבות בסכין של אולר. וע' לקמיה מש"נ בזה בענין חנויות הטובלות כלים ללקוחות, בסעי' ח'. ויש לחלק בין היכא שקנאו בלי להחליט, ובין היכא שקנאו עבור קופסאות, וטבלו, ואח"כ החליט להשתמש בו לאוכל.]

במעשה שהיה'

הזכרנו למעלה, שדיני טבילת כלים נלמדים ממלחמת מדין. ויש להקשות, הא בפרשת חוקת היו עוד מלחמות, כגון עם סיחון, א"כ מדוע לא לימד התורה דיני טבילה שם. ועוד, הרמב"ן מק' קושיא זו על הל' הגעלה וליבון, ויישב מה שיישב, ואילו על טבילה לא דיבר, ותירוצו שם אינו מיישב טבילה.

בתשו' הר צבי סי' ק"ט מביא הספר כלי חמדה [להרב פנחס הורוביץ, רבו של ההפלאה] ליישב שאלה זו, ותי', דרך במלחמת מדין התורה לימד אותנו הלכות אלו, כי במדין הרגו את הזכרים, ואילו הנקבות החיו, וא"כ הכלים היו של היורשים, ולכן באו הכלים מיד גוי היורש ליד ישראל, וזה מחייב טבילה. משא"כ במלחמת סיחון, בנ"י הרגו הגברים וגם הנשים, ולא נשאר מהם אף א', וא"כ לא היו של היורשים אלא של הפקר, וא"כ אינו בא לישראל מיד גוי, וממילא אין לו חובת טבילה.

ההר צבי דן בזה משום האירועים שאירעו בארה"ק בשנת תש"ח בקום המדינה, שהרבה מהערכים ברחו מא"י

ומביא פמ"ג שמק' מה מהני שאינו ניכר, סו"ס ה"ל תיקון גמור מה"ת, ותי' הביה"ל, דכלי הראוי לחולין וטבלו עד שראוי עכשיו גם לתרומה, אינו מתקן אלא מוסיף קדושה, וה"ה בענין טבילת כלים, אינו מתקנו במה שמסיר טומאה ממנו, אלא מוסיף לה קדושה ומכניסה לקדושת ישראל, וא"כ אי"ז בכלל מתקן.

וזה הולך בקנה אחת עמש"כ למעלה בגדר הטבילה, שאינו מסיר האיסור, כמו הגעלה, אלא מוסיף לה קדושה. ובספר טבילת כלים להגר"צ כהן זצ"ל יש לו מכתב מהגר"י קמינצקי זצ"ל, שדימה טבילת כלים לטבילת כה"ג ביוה"כ מבגדי זהב ללבן ולהיפך, דכל פעם ופעם היה תוספת מדרגה ותוספת קדושה.

השב יעקב, שנאריך עליו לקמיה בס"ד, דן לגבי כלי גדול שא"י לטבלו, וכ' דהואיל ואינו מק"ט, אינו צריך טבילה. והאחרונים חלקו עליו וס"ל שאין לדמות טבילה מטומאה לטבילה לתוספת קדושה.

עפי"ז יובן מדוע בהגעלה וליבון אין ברכה, כי רק מסיר הטומאה, ואילו בטבילה יש ברכה, דבזה מוסיף קדושה.

חייב הטבילה על כלי שקנה מיד גוי, היינו אפ' אם אצל הגוי לא היה כלי סעודה, והישראל החליט להשתמש בו לאכילה, חייב טבילה, כי סו"ס כלי הוא, וסו"ס הישראל משתמש בו ככלי סעודה.

כגון, סכין יפני שקנה הישראל מגוי, והישראל החליט להשתמש בו לחתוך פיצות או פיתות, חייב טבילה.

י"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

מאוד לטבול, וכפי יתבאר לקמיה בס"ד, ואז יש לו מכונת קפה למהדרין.

ועוד, לפי צד הזה, לפני שמגייר יקנה אלף מכונות כאלו, ויכול למכרם ביוקר, כי יש לה מעלה שהוכשר ואינו מקולקל.

הדרכ"ת סק"ד ס"ל דוודאי כלי הגר חייבים בטבילה, ולא גרע מקונה מן הגוי, אך ירא להחמיר כי לא מצא הדבר מפורש בשאר הפוסקים.

יש מי שכתב דשו"ע כ' 'הקונה מהעכו"ם, וגר אינו בכלל זה כי לא קנה מעצמו. ותמוה לומר כן, חדא, וכי המקבל מתנה מהעכו"ם אי"צ לטבול, ע"כ הקונה לאו דווקא. ועוד, במעשה שהיה לא היה קנייה, אלא לקחו.

וכ"ת, גם הגר אינו כמעשה שהיה, י"ל דלא מצינו כן אלא כשיש חסרון בהעברות הרשות, שלא בא לרשות ישראל מרשות העכו"ם, אבל כשבא לרשות ישראל מרשות עכו"ם ע"י שנתגייר, זה שפיר דומה למעשה שהיה. והאמת, הציץ אליעזר [ח' י"ט] דן אולי כליו של גר אינם כמעשה שהיה, ולכן מסיק שיש לטבול בלי ברכה. אך השב"ח [ד' צ"ב] כ' דוודאי צריך טבילה, ובברכה, והא דירא הדרכ"ת שלא מצא כן בשאר פוסקים, הרי לא כתבו כן מרוב פשיטותו.

המהרש"ג [ג' מ"ח] ס"ל דגר אינו כמעשה שהיה, כי שם עבר הכלי מרשות של גוי לרשות של ישראל אחר, אבל כשהוא באותו רשות של אותו בן אדם,

למקומות אחרים, והשאירו כליהם בביתם, ורצו היהודים לדעת אם צריך לטבול כל הכלים, דאם היה צורך לטבול, הרבה מהכלים לא יהיו ראויים לכך מחמת חציצות שונות, ואילו ליבון והגעלה כן שייך בהו.

ולכך הביא ההר צבי דברי הכלי חמדה שאם קונה מהפקר, אי"צ לטבול, כי אינו 'כמעשה שהיה'.

עכ"פ, כך צידד ההר צבי, למרות שלדינא אינו סומך על זה, כי ס"ל דא"א ללמוד מהמיקום שהקב"ה בחר ללמד לבנ"י דינים חדשים; דהניחא על הגעלה שייך להקשות, כמו שהק' הרמב"ן, כי בנ"י כבר נזהרו על מאכלות אסורות, וא"כ אי לאו הגעלה וליבון היו אוכלין איסור, אבל דין חדש, זה גזירת רחמנא.

יש מיישבים דהתורה לימד רק במדין ולא במלחמת סיחון משום דבסיחון נהרג גם שר סיחון, וממילא פקע כל טומאתם, ולכן אין צורך בטבילה להכניסו לקדושת ישראל, משא"כ במדין כששרו של מדין עדיין מתקיים.^א

כליו של גר ומומר

אמרנו למעלה דענין טבילה הוא להכניס הכלי לקדושת ישראל. ויל"ע, גוי שנתגייר, והוא עצמו נכנס לקדושת ישראל, האם עליו לטבול כליו, או"ד אינם צריכים. ואם כצד השני, עצה הוא לגוי לקנות כליו לפני שמגייר, וחוסך לעצמו טירחא מרובה, ובפרט שיקנה מכונת קפה ושאר מכשירים אלקטרוניים שקשה

^א ק"ק, הא ענין טבילה הוא תוספת קדושה, וא"כ זה עדיין שייך אף אם אין שר של סיחון.

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

עכ"פ לדינא נראה, דאין מנוס מהחיוב לטבול כליו, אך יש כח בסברות אלו לומר שא"א לברך. וכן הורה הגר"מ שטרנבוך שליט"א בספרו תשובות והנהגות (א' תמ"ט). וכ"ש בכלי זכוכית שאין לברך על טבילתם.

ובמכונת קפה של הגר שא"א לטבול, אולי בזה נקל יותר לצרף עוד קולות כגון למכור לגוי, שיותר קשה לסמוך עלייהו בישראל אחר, כי כאן יש סברות אלו להתיר. [אך יזהר שלא למכור לגוי לפני שמתגייר, דאז נאבד כל הצירופים, אלא יקפיד להמתין עד לאחר שנתגייר].

מעשה שהיה בירושלים עיה"ק כבעל דירה אחד ששכר דירתו לגר לפני שנתגייר, אך כבר שמר תורה ומצוות. כמה חודשים אחרי שנתגייר, הבעל דירה מצא שהגר הלך לעולמו. וכשראה שהיה להגר מכונת קפה יוקרתי מאוד, נזכר בההלכה שנכסי הגר הפקר, ולכן זכה במכונה הזו. ושאלתו בפיו, האם מותר לו להשתמש בו. והנה, מצד כשרות המכונה, הוא יודע ע"פ מספר הדגם שזודאי קנאו לאחר ששמר כשרות. ולכן יש להסתפק רק מצד טבילת כלים, דאם יצרך לטבולו, בטוח שהמכשיר יתקלקל.

והנה, המהרש"ג ס"ל דהגירות אינו מחייב טבילה, כי לא היה שנוי רשות כמעשה שהיה, ומאיזה טעם שיחיה אינו מחייב ע"י שנוי רשות בזמן אחר.

ועוד, יש סברת האבנ"ז דמגו דחל לגופו, חל הטבילה נמי על כליו. ועוד, סברת החר צבי שהקונה מהפקר אינו מחייב טבילה שייד גם כאן.

ורק הבן אדם עבר מטומאת גוים לקדושת ישראל, אי"ז דומה למעשה שהיה.

ויש להקשות על דברי המהרש"ג, מה בכך שהעברה מגיותו לקדושתו לא היה כמעשה שהיה, דל מהכא הבעלות של הגוי לפני גירותו, סו"ס יש ברשותו עכשיו כשהוא ישראל כלי סעודה, והיה פעם בבעלות גוי בעבר, דהיינו החנות שמכר לו את הכלי, וא"כ זה עצמו יחייב טבילה.

ואין לומר דבעינן שהחיוב טבילה יבא בשעת שנוי רשות, דאינו כן, אלא הוא תנאי בעלמא, כמו שמצינו במי שקנה סכין לפני מגוי, ואחר שנה החליט להשתמש בו לפיצות, עכשיו חייב לטבול אותו, כיון שהיה ברשות עכו"ם בעבר. וכן ישראל שקנה מחנות ישראל, והכלי היה מיוצר ברשות גוי, חייב ישראל הקונה מהחנות לטבול אותו מחמת בעלות הגוי בעבר, אע"פ שעכשיו קנאו מישראל, וישראל המוכר לא היה עליו חיוב לטבול כיון דלדידיה ה"ל כלי סחורה.

ולכן, דברי המהרש"ג צריכין עיון כעת.

בספר טבילת כלים [ג' כ"ד] בשם השם משמואל בשם אביו האבני נזר [מטות תרע"ח] מצדד לפטור כליו של גר מטבילה, דס"ל דגר שנתגייר, מגו שטבילה מהני לגופיה, מהני נמי לכליו! וס"ל דסברא זו אלימא עכ"פ שא"י לטבול עם ברכה!

הגיע לאזננו שמועות סותרות בהוראות הבתי דינים לגרים בזמננו מה לעשות בכליהם, האם לברך על טבילתם.

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

וכ"פ הדובב מישרים, ציץ אליעזר [ח' י"ט],
והכי מקובל, וכן יש לנהוג.

והוסיף הגר"מ שטרנבוך שליט"א, [שם
ב' ת"ג, ועוד מקומות], דכל המנהג לא היה
אלא למי שהמיר דתו לדת אחרת, אבל
לסתם מומר בעלמא, בזה לא היה מנהג
לטבול כגר, כ"ש לענין כליו.

ועוד אמר, שיתכן ש'רפורמים' נחשב
המיר דתו לדת אחרת, ובזה אה"נ יש
לטבול כליו שבאו מרשותו. אבל זה רק
אם הוא 'רפורם' בפועל, ורציני, ומסית
ומדיח, אבל רוב רובם הם מומרים
לתאבון בעלמא, ורק אומרים שהם
רפורמים כי זה נותן להם 'הכשר' לעשות
ככל העולה על רוחם.

שימוש עראי

כלי הצריך טבילה, אסור להשתמש בו
אפ' פעם אחת לפני שטובלו. וכ"פ
הרדב"ז ועוד. ויש הרבה הטועים בזה.
ופשטות המקור לטעות הוא שמדמין
לכלי חד-פעמי שאי"צ טבילה, ולכן הם
חושבים דכל שימוש בודד שרי; ואינו כן.

הגרש"ז במנח"ש [ב' ס"ז י"ב] כ' דמקור
הטעות נובע מדברי הערוה"ש,
שהערוה"ש כ' דכלי שאינו משתמש
לאוכל, כגון פטיש, ובעראי רוצה
להשתמש בו לאוכל, כגון לפצח אגוזים
או קוקוס, אי"צ לטבול אותו. וכגון, סכין
יפני שרוצה פעם אחת לחתוך בו פיצה,
אי"צ טבילה. [וכגון, מי שיש לו חרב תלוי
על הקיר לנוי, מותר להשתמש בו עראי
לחתוך בו חלה.]

[ע' לקמיה בסעי' ח' שביארנו נושא זה
במקומו הראוי, עם עוד דעות ושיטות.]

ועוד, מאוד מסתבר שהגר עשה איזה
עצה כדי שיכול להשתמש בו, כגון לתקנו
ע"י אומן ישראל, או למכרו לגוי אחר
אחר טבילתו, וא"כ שומעין להקל בצירוף
שאר הסברות שנכתוב במקומו בענין
מכונות קפה.

מגר למומר; בדורות קדמונים היה
הנהגה למי שהמיר דתו ועכשיו חוזר
לדתו שטובל ומקבל מצוות מחדש, כאילו
נתגייר מחדש. [וע"ע רמ"א בס' תקל"א סעי'
ז' (אך המ"ב שם סק"ט מבואר דאינו משום
דדומה לגר, אלא כמת ומצורע).] והשאלה,
האם דינו כגר עד כדי שעליו לטבול כליו
שוב, דהרי ההנהגה הוא לנהוג כאילו
נתגייר לגמרי.

האבנ"ז סי' ק"ט כ' ד'צ"ע' אם יש
לטבול כליו שוב – ואע"פ דבגר גמור
צידד שמגו שמחני לדידיה מהני נמי
לכליו, למעשה לא צירף סברתו כאן.

מאידך, המהרש"ג [ב' י"ט] ס"ל דמהא
שאינו צריך לקדש אשתו שוב, ע"כ
המנהג הזה אינו לחלוטין, ולכן אי"צ
לטבול כליו שוב. וכ"מ בחת"ס [יו"ד ט"ז],
דחומרא היא, ולא לענין כליו.

עכ"פ, לאור האמור, הקונה כלי מיד
חילוני, האם עליו לטבול אותו, או"ד
לענין טבילה, אע"פ שחטא ישראל הוא,
ואם מתחילת יצורו של הכלי היה תחת
בעלות של ישראל, אע"פ שאינו שומר
תו"מ, אי"צ טבילה. וזה נוגע לכל כלים
'מיוצר בישראל'.

וע"פ דברי המהרש"ג וחת"ס, אי"צ
לטבול, וכן באמת פסק ר' משה [או"ח ג'
ד] דישראל מומר אינו כמעשה שהיה.

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

והנה, יש אומרים דהשתמש בכלי שאינו טבול, אם הוא מתכת, הוא עובר בביטול עשה דאורייתא, ואם הוא זכוכית, הוא מבטל איסור דרבנן בידים.

אמנם, דעת הביה"ל אינו כן, דבסי' שכ"ג העוסק בענין טבילת כלים בשבת, הביה"ל מדמה אל הטעמים לאסור טבילת כלי מטומאתו בשבת, ודן האם טעמים הללו שייכים גם אצל טבילת כלי חדש. וא' מהטעמים לאסור טבילת כלי מטומאתו בשבת הוא דחששו חז"ל שמא לא יטבלו ביום חול, אלא ימתין עד שבת כי אז יש לו זמן פנוי, ואתי לידי מכשול מהא דיש לו כלי טמא בביתו, ואתי לטמא האוכל שיניח עליו.

וכ' הביה"ל דבטבילת כלים חדשים ליכא למיחש להכי, וה"ל להתיר לטבול כלי חדש בשבת, דאפ' אם יבא להשתמש בה לפני שטובל, לא יאסר האוכל, ולא יעבור אלא על האיסור דרבנן להשתמש בכלי לפני שטובלו, דאף לדעת הסוברים שטבילה מה"ת 'אין איסור זה כי אם מדרבנן' – הרי להדיא, הביה"ל ס"ל דאיסור שימוש כלי לפני שטבול, אינו אלא מדרבנן, אפ' על כלי מתכת.

ואם לזאת, הואיל ויש ספק אם נטבל או לא, ה"ל ספק דרבנן לקולא, במקום שעה"ד גדול, ושפיר נקל לו להשתמש עם הרשת החדשה.

ואע"פ שהוא נגד חזקת איסור, ע"ע מש"כ בס"ד בסי' ק"י, שיש להקל בזה בשעה"ד [ובפרט שכאן הוא חזקת חיוב ולא חזקת איסור, וכ"כ באמת הערוה"ש בהמשך זימן זה לגבי טבילת כלי ע"י קטן]. ואינו נחשב כאן כדשיל"מ, דהא אין

והגדר של עראי אינו ברור, דאם משתמש בו כל ט"ו בשבט לפתוח קוקוס, האם זה כעראי יחשב.

עכ"פ כ' הגרש"ז, דמכאן נובע בטעות דשימוש בודד אי"צ טבילה, והאמת אינו כן, דרק עראי שרי.

איסור שימוש בכלי שאינו טבול

יל"ע, כשיש חיוב לטבול כלי, ואינו עושה כן אלא משתמש בו לפני שטובלו, באיזה איסור הוא עובר; וכדלקמיה.

מעשה שחיה ביום העצמאות, אברך א' יצא עם משפחתו לבית דודתו לעשות עבודה מנגל. דודתו אינה שומרת תו"מ, אך מכבדם, ויעשה כרצונם. לפני כמה חודשים בעלה נפטר, והוא הולך לעשות מצוה לעזור לאלמנה מסכנה, ד'לחגוג' יום העצמאות כלי בעלה גורם לה צער גדול, ואם שאר בני המשפחה יגיעו, זה יהיה לה כנחמה. האברך הודיע לדודתו שתקנה רשת חדש למנגל, שתטבול אותו, בשר ומוצרים עם הכשרים מסויימים, וכדו'.

כשהגיע לשם, דודתו סיפרה לו כל מה שהכינה במיוחד עבורו; רשת חדש למנגל, בשר בשר למהדרין, ממתקים בהכשרים שביקש, וכו'. אך לא אמרה שטבלה את המנגל, ולכן הוא מאוד מסופק אם באמת עשתה כן, ואין לו דרך לברר את זה, כי דודתו במצב רגיש במיוחד. האם רשאי להשתמש במנגל, דאם לא יעשה כן, יגרום להאלמנה צער מרובה.

י"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

וזה נוגע גם לענין ישראל להגיש אוכל לאורח גוי בכלי שאינו טבול; אם אמרי' שהשימוש של הכלי הוא להגיש אוכל לאחר, נמצא הישראל עובר על שימוש כלי בלי טבילה.

ובשם ר' אלישיב אומרים, וכ"ה בחשוקי חמד על גמ' שלנו בשמו, שחייב לטבול אותו.

ויל"ע אם זה נוגע במי שיש לו כוס מיוחד להגיש קפה לעוזרת הגויה, האם עליו לטבול. ויתכן שזה עדיף טפי כיון שמיוחד לגוי.

ועוד יל"ע, האם זה גם אם מגיש אל הגוי אוכל של איסור; היתכן שחייב לטבול כלי כדי להגיש עליו איסור, כי זה נשמע כדבר רחוק.

ועוד, מי שיש לו חיית מחמד, ומאכילו אוכל הראוי לבנ"א [כשר או לא כשר, תלוי בשאלה הקודמת], האם צריך לטבול את הקערה שמאכיל אותו ממנו.

והנה המהרי"ל דיסקין [קו"א קל"ו ח'] מדמה להל' יו"ט שכתוב 'לכם לאכלה' ולא לעכו"ם ולא לבע"ח, ועפ"י כל שהוא לגוי ולבע"ח, אי"צ טבילה.

וזה דלא כר' אלישיב הנ"ל שהחמיר כשמגיש לגוי. אמנם, יתכן שר' אלישיב יודה כשהוא מיוחד עבור גוי או בע"ח.

ועוד, אין אנו יודעים מה דעתו של ר' אלישיב בנוגע למאכל של איסור, ואין אנו יודעים דעתו בנוגע לקערה של כלב.

ולכאז', בהציור שבה נחלקו ר' אלישיב ומהרי"ל דיסקין, כלי של ישראל שאינו מיוחד לגוי, שמגיש לגוי אוכל היתר, יש

לו אפשרות לטבול עכשיו [ע"ע מש"כ בסי' ק"ב]. ואינו בגדר אפשר לברורי, כיון שהיא נמצאת במצב רגיש. [אגב, ציור הנ"ל הוא דוגמא למש"כ הש"ך בסי' ק"י סקט"ז, דיש ספ"ס על איסור דאורייתא, וספק על איסור דרבנן].

המנח"י [א' מ"ד] בשם הישועות יעקב מביא כמה ראיות חזקות שאיסור שימוש בכלי לפני טבילתה אינו אלא מדרבנן. הגרש"ז במנח"ש [ב' ס"ח] מודה לזה, אלא ס"ל דאם יש לו אפשרות ואינו טובל, עובר באיסור דאורייתא, דאינו מסתבר שהתורה יחייב פעולה, ואם אינו עושה כן אינו עובר באיסור.

ויש לפקפק על עצם הטענה, דיתכן שיש לו חיוב לטבול כל ימיו, ומה"ת מי שיש לו כלי סעודה ומשתמש בו ואינו טובלו, כל ימיו יש לו חיוב טבילה, ואינו עובר על החיוב אלא כשכבר לא יכול לטבול אותו. ומצינו כן גם בשאר חיובים שיש חיוב לקיים, ויכול לקיימו מתי שרוצה, וכשיגמר הזמן של המצוה, אז נתבטל העשה. ועוד, לכאז' ביה"ל הנ"ל הוא דלא כהגרש"ז.

עכ"פ בציור שלנו שאין לו אפשרות לטבול, גם הגרש"ז יודה שלא עבר על איסור תורה במה שלא טובלו.

וע"ע מש"כ בפעי' ה' בענין כלי סחורה של מסעדות שהארכנו לדון מי עובר על האיסור כשבעה"ב מגיש לאורח בכלי שאינו טבול, דיתכן שהאורח גורם לבעה"ב לעבור, כי זהו שימוש של הכלי של בעה"ב, להגיש לאורחים. ועוד, אין האורח אחראי לטבול את הכלי, א"כ הוא לא זה שעובר על האיסור.

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

כלים עשויים מ'קורל' [Corelle], המציאות הוא שעשוי משכבות, והחומר של השכבות הם כשמונים אחוז זכוכית, ומיעוטו שאר חומרים. והורה בזה ר' משה [ב' קס"ד] דאזלי' בתר רוב, וכיון שרובו הוא מין החייב טבילה, צריך טבילה [ועמש"כ בזה בסוף הנושא].

וכן החומר 'פליו' [Brass], הוא Alloy, כלומר מורכב ממתכות שונות, ורובו הוא נחושת [66%], ולכן טובל עם ברכה, מה"ת.

פלדה [Steel], ונירוסטה [Stainless Steel], ג"כ דינם כהנ"ל, כי רובו ברזל [בין 62% עד 97%].

פיירקס ודורלקס [Pyrex, Duralux], לכה"פ רוב החומר הוא זכוכית, ולכן טובל עם ברכה, מדרבנן.

החומר 'אמאייל' Enamel, כפי המציאות שתיארנו בהל' הגעלת כלים, שמיעוטו חרס ורובו אבק של זכוכית, יש לטבול כלים מחומר זה עם ברכה. אך לפני שעושה כן הלכה למעשה, יש לברר המציאות שוב.

השאלה הגדולה, מה דינו של מתכת שאינו מזוכר בקרא; האם ו' אלו דווקא, או"ד כל שהוא מתכת חייב. כגון אלומיניום, שהוא מין חדש של מתכת שרק נתגלה לפני כמה מאות שנים, אך הוא מתכת גמור לכל דבר וענין, האם טבילתה מה"ת או מדרבנן או"ד אי"צ טבילה. [איירי בכלי גמור, ולא בחד-פעמי].

השו"ע כ' של מתכת או של זכוכית, משמע כל מיני מתכות, ולא השיגו עליו הנו"כ. וכן מבואר בתפא"י [בהקדמה

להחמיר כר' אלישיב ולטבול, אך לחשוש למהרי"ל דיסקין ולא לברך.

אבל שאר הצוירים, מיוחד לגוי, מגיש ו/או מיוחד לבע"ה, מאכל של איסור, אינו ברור אם יש חובת טבילה בכלל.

מתכת, זכוכית, אלומיניום, פלסטיק, ושאר חומרים

כשנעסוק בחומרים השונים, אין אנו דנין על עצם הכלי, דזה תלוי בכל הנידונים שנדון בהם במשך כל הסימן, אלא אנו דנים האם החומר חייב טבילה או לא, ואם מברך על הטבילה.

בפסוקים שהבאנו בתחילת הסימן מוזכרין ו' מיני מתכות; זהב, כסף, נחושת, ברזל [Iron], בדיל [Tin], ועופרת [Lead]. ובגמ' מבואר דחייב מדרבנן לטבול כלי זכוכית, כי גם הוא כמו מתכת, כיון שאם נשבר יכולים להתיך אותו ולעשות ממנו כלי שוב, כמו מתכת [שורשי המילים 'מתכת' ו'היתוך', דומין זה לזה].

כשטובל כלים מחומרים אלו, מברך, כולל זכוכית, כמו שמברך על כל שאר מצוות דרבנן, למרות שהרבה בנ"א מועים בזה.

ועפ"ז, כלי העשוי משיש [Marble], עץ, אבן [Granite] חרס, אינם צריכים טבילה [מלבד שאלות של צפוי, כדיבואר במקומו בס"ד].

קריסטל [Crystal], עשוי מזכוכית שיש בתוכו גם עופרת, ולכן חייב טבילה עם ברכה.

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

חייב מדרבנן כמו זכוכית כיון דסו"ס הוא ניתך.

כלומר, הגמ' מחייב זכוכית בטבילה מדרבנן הואיל והוא דומה למתכת, דאם ישבר יכול להתיכו ולעשות ממנו כלי חדש. ויש לדון, האם חז"ל גזרו על כל שדומה למתכת בהא שניתך, או"ד, גזרו על זכוכית כיון שדומה למתכת. והנפק"מ, מה דינם של שאר חומרים שניתכים, אך אינם זכוכית.

הדרכ"ת דן בכלי עצמות שיכול להתיק, האם חייב לטבלם, ומביא ספר אהל אברהם שחייבם כמו זכוכית, אך המלמד להועיל ס"ל דפטור, דרק על זכוכית תיקנו, ולא על הדומה לה.

וע"כ ר' משה למד כהאהל אברהם, דהתקנה אינו על זכוכית אלא על כל שניתך, ולכן מרבה אלומיניום שחייב מדרבנן, דאי לפי המלמד להועיל, יש לפטור אלומיניום לגמרי.

ואם לזאת, נוכל לדון על השאלה הגדולה, האם צריך לטבול כלים עשויים מפלסטיק, שגם אלו ניתכים [עכ"פ סוגים שונים], אך אינם זכוכית.

ולכא' פשוט, דר' משה שחייב אלומיניום משום שהוא דומה לזכוכית, ה"ה שיחייב גם פלסטיק משום שהוא דומה לזכוכית. אך, ידוע ומפורסם, ומובא בשמו בכמה וכמה מקומות [כגון חוברת עם התורה ח"א עמ' י"א], שיטת ר' משה שאי"צ לטבול כלים עשויים מפלסטיק. והקושיא מתבקשת, איך הוא תופס את החבל בשני ראשיה, לחייב אלומיניום משום שהוא דומה לזכוכית, וגם לפטור לגמרי כלים מפלסטיק.

למשניות, יבקש דעת אות מ"ד ו' אלו לאו דווקא, וכל מתכות חייב טבילה מה"ת.

ומסתימת גדולי האחרונים – נוד"ב, חת"ס, רעק"א, מהרש"ם, מהרש"ג, שואל ומשיב, וכו', משמע לי שכולם נקטו בפשיטות שחייב טבילה מה"ת.

אמנם, בספר טבילת כלים בשם הגר"י קמינצקי זצ"ל כ' דהכל גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, והקב"ה ברא אלומיניום, וידוע מהותו, ואעפ"כ מנה ששה מתכות ותו לא, וזה ו' כתובים הבאים כאחת, ולא ריבה אותו הכתוב, ולכן אינו חייב טבילה, עכ"פ מה"ת.

וכן ס"ל לחשב האפוד [ג' ע'], דשש אלו דווקא, ותו לא. ומביא ראיה מרש"י ר"ה דף י"ט, שמבואר דס"ל שזכוכית הוא כלי מתכות [כיון שניתך], ואעפ"כ אינו חייב מה"ת כיון שאין כלי מתכות אלא האמורות בפרשה'. וס"ל לחשב האפוד שזה ראיה ברורה. וכ' שהציע ראיה זו להטשעבינע"ר רב, ודחה ראיתו, ולא ביאר מדוע אינו ראיה חזקה. ולכן מסיק, שיש לטבולו כלי ברכה, וכשיש צירוף קל אי"צ לטבול.

ולכא', טענת ר' יעקב וחשב האפוד הוא ראייה אלימתא, ושאין עליה תשובה. אמנם, המעיין בפרי תואר [מק"ב] יראה שלמד דו' אלו יש להם רבוי, ולא אתי הקרא למעט אלא לרבות, וא"כ אולי יש לדחות טענת ר' יעקב וחשב האפוד.

ר' משה [ב' קפ"ה, ג' כ"ב] דן בזה, וכ' דא"א לחייב אלומיניום מה"ת, דהרי התורה מנה ו' סוגים ותו לא, ו' כתובים הבאים כאחת. אמנם, כ' ר' משה דעכ"פ

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

על האלומיניום ולטובלו תחילה כי סו"ם יש צד שהוא מה"ת].

טיטניום [Titanium], כמיטב הבנתי הוא סוג מתכת חדש, וא"כ דינו שווה לאלומיניום, וטובל עם ברכה כמו זכוכית.

א.ה. בעיקר הענין של 'קורל', שמעתי שהמציאות הוא שאם נשבר, מכיון שעבר תהליכים שונים, א"א להתיד אותו מחדש. וא"כ יל"ע, הא דאמרי' שזכוכית חייב מדרבנן כיון שיכול להתיד, האם גזרו על זכוכית, או"ד גזרו על כל מה שניתך, וכלי זה אינו ניתך. ושמעתי י"א שאי"צ לטבול כלים מקורל, וע"כ משום צד השני. וזה חידוש, כי הו"א הפשטות הוא שתיקנו על זכוכית, וסו"ם זה זכוכית.

ולכאן, אם נחמיר בקורל וכצד הראשון, נקל בפלסטיק, כי גזרו על זכוכית, ופלסטיק אינו זכוכית. אבל אם נקל בקורל, כי אינו ניתך, ע"כ צריך להחמיר בפלסטיק, כי זה ניתך (אם לא שמחלקים כר' משה). ואולי ס"ל דכדי לחייב טבילה צריך שיחיה זכוכית, וגם ניתך. ושאלתי דעת אאמו"ר שליט"א, ואמר שיש לטבול בלי ברכה. וע"ע בזה. ע"כ.]

ציפוי ו"גלזירט"

יל"ע, מה דינם של כלים עשויים מחומר אחת אך יש להם ציפוי מחומר אחר. ושאלה זו מתחלק לשנים, היכא שהעיקר הוא חומר הפטור והציפוי הוא חומר המחייב, והיכא שהעיקר הוא חומר המחייב, והציפוי הוא חומר הפטור.

ולכאן, חרסינה [China] הוא שאלה הראשונה, כי תוכו הוא 'פורצלן'

וע"כ צ"ל דהא דדימו חז"ל זכוכית למתכת, אינו רק משום שהוא ניתך, אלא משום שהיה איזה עוד דמיון בסיסי ועקרוני, שגם היה אצל אלומיניום, אבל פלסטיק, מאיזה טעם שיחיה, חסר בהדמיון אל מתכת. ועדיין צע"ג.

בשם הרב הענקין, חלקת יעקב [מ"ה], דובב מיישרים [ב' נ"ג], ציין אליעזר [ז' ל"ז], אוח"ר בשם הגר"ח"ק ששאל החזו"א כמה פעמים; כולם הסכימו בפה אחד שאי"צ לטבול שום כלי העשוי מפלסטיק, והכי קיי"ל, והכי נהגו. וזה דלא כשיטתו של המנח"י [ג' ע"ו ועוד מקומות], לחייב טבילה בכלי פלסטיק כמו זכוכית. וזה שיטה יחידאה, למרות דמסתבר טעמיה.

א.ה. באנגליה חששו יותר לדעה זו, אתריה דמר, אבל בשאר העולם מקילים לכתחילה. ולכאן, לפני שמחמיר צריך לברר מאיזה מין פלסטיק הוא מיוצר, דיש סוגים שניתכים ויש שאינם ניתכים, ושמעתי, דהכלים החד-פעמיים עשויים מסוג פלסטיק שיכול להתיד, אבל הכלים החזקים מפלסטיק, עשויים מסוג פלסטיק שרק נשרף, ואינו יכול להתיכו. וע"ע במציאות.]

גומי [Rubber] דינו שווה לכלי פלסטיק.

עכ"פ לדינא, כלי העשוי מאלומיניום, טובל עם ברכה [י"א מה"ת י"א מדרבנן], ואם יש לפניו כלי משאר מתכות, לכאן עדיף לברך על המתכת. כשיש לפניו כלי זכוכית וכלי אלומיניום, יל"ע על איזה מהם יברך, על הזכוכית שוודאי חייב מדרבנן, או על האלומיניום שיתכן שהוא דאורייתא או דרבנן, ויש גם צד שהוא פטור מכל וכל. וצ"ע [מסק' מו"ר לברך

י"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

הכלי, ולכן אינו מברך עליו. כלומר, בזה שפיר יוכל לומר שהוא ל'נוי', אע"פ שהוא בכל הכלי. וכלשון המג"א בסי' תנ"א, 'כצבע בעלמא'. וכיסוד הזה מבואר גם בכת"ס, וערוה"ש [סקכ"ט].

השתא דאתית להכי, אם באנו לדון על כלים של חרסינה, היינו אומרים שאינו ציפוי של אבר כהשו"ע, אלא יותר דומה לרעק"א, ולכן טובל בלי ברכה.

אמנם, יש שמועות בשם ר' משה [וכן מובא באהלי ישורון], שאי"צ לטבול כלי חרסינה, דציפוי כזה אין בו ממש. וכן מובא בשם הגר"י קמינצקי זצ"ל שאי"צ לטבול כלי חרסינה כלל וכלל, כי ס"ל דציפוי כזה הוא כ"כ דק וטפל [והוא 1/3800 מאינצ' אחת!], שהוא 'כצבע בעלמא' אפ' יותר מה'צבע בעלמא' של המג"א.

כלומר, השו"ע איירי בציפוי, ורעק"א ופמ"ג ושאר אחרונים איירי בגלזירט, ור' משה ור' יעקב איירי בציפוי יותר דק מזה, שאי"צ טבילה כלל.

מאידך, בשם הגר"י בעלסקי זצ"ל אומרים שיש לטבול בלי ברכה, וברעק"א.

והנה, אם נעשה חשבון של כל הצדדים והספיקות, נראה שע"פ דין היינו נוטים להקל.

קודם כל, הבאנו למעלה דברי הפ"ת וחכמ"א דכל כולו של דין זה הוא מדרבנן. ועוד, הפרי תואר סק"ג ובא"ח ודרכ"ת ס"ל שגזרו רק בציפוי החייב טבילה מדאורייתא, כגון ציפוי של אבר, אבל בציפוי של זכוכית לא גזרו. הש"ך מבואר

[Porcelain], חרס, והציפוי הוא זכוכית. ומחבת עם טפלון הוא שאלה השנייה, כי תוכו הוא מתכת, והציפוי הוא מפלסטיק.

ושאלה זו מופיע בגמ' שם, כלי קוניא, שהוא כלי מחרס ויש לו ציפוי של אבר [עופרת], אי בתר תחילתו [תוכו, העיקר] או בתר סופו [הציפוי].

[ואע"פ שר' משה כ' למעלה להכריע ע"פ רוב החומר, הנ"מ כשהוא כלי אחת עשוי מעירוב חומרים, ובזה ניזל בתר רוב להכריע שם החומר, אבל היכא שזה לחד וזה לחד, זהו שאלת הגמ'.]

ומסיק הגמ', 'הילכתא' בתר סופו אזלינן, ולכן טובל ה'קוניא'. וכ"פ שו"ע כאן. והרמ"א ס"ל דהיינו רק כשהוא ציפוי על כל הכלי דאז הוא תועלת גמור להכלי, אבל אם הוא רק מצופה מבפנים, כלומר, החלק שהאוכל נוגע בהכלי, ולא גם מבחוץ, זה מגלה שאין הציפוי אלא לנוי, ולכן טובל בלי ברכה [ע"פ הט"ז].

והיכא שהציפוי הוא רק בחוץ ולא בפנים, כלומר שאינו נוגע בהאוכל, לפי הרמ"א לא היה צריך טבילה. אלא שהש"ך [סק"ד] כ' דאפ' בזה יש לטבול בלי ברכה.

הפ"ת סק"ט משמע דכל דינו של השו"ע, וכ"ש הרמ"א, אינו אלא מדרבנן, אבל מה"ת אי"צ טבילה. וכ"פ החכמ"א.

רעק"א על הש"ך שם כ' בשם הפמ"ג באו"ח סי' תנ"א, ד'גלזירט' אם בפנים ובחוץ, אין לברך.

ויל"ע, מה זה 'גלזירט'. וע"כ, הוא ציפוי יותר דק ויותר טפל אל הכלי מהא דשו"ע, שאפ' בפנים ובחוץ בטל אל

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

האם גם בזה אמרי' כל הני צדדים שלא לטבול, או"ד אי"ז נחשב כספק, ולכן יש לטבולו בלי ברכה כדין שאר כלי חרסינה שיש להם ציפוי. וע"ע בזה. ע"כ שאלה הראשונה.

שאלה השנייה, כשעיקר הכלי הוא מין החייב טבילה, והציפוי הוא מין הפטור מטבילה. כגון, מחבת ממתכת שיש לה ציפוי של טפלון.

והנה, כל חשבונות הללו לומר שמעיקר הדין כלי חרסינה אינם צריכים טבילה, כאן אומרים שמחבת זה צריך טבילה.

קודם כל, מסק' הגמ' 'הילכתא' בתר סופו, כ' מהרש"ם שאינו אלא מספק; כלומר יתכן שניזל בתר תחילתו לחומרא ג"כ. וכ"ה באמת כוונת המרש"ם שם לחייב טבילה בכגון דא.

ועוד, כל השאלה הוא רק בציפוי גמור כמו של אבר, אבל ציפוי דק של גלזירט, רעק"א ס"ל דהעיקר הוא הכלי. ולפי ר' משה ור' יעקב שהזכוכית על חרסינה אינו כלום, ה"ה וק"ו שייסברו כן גם לענין ציפוי של טפלון, ושהעיקר הוא תוכו של הכלי.

ואפ' עם כל חשבונות הללו, כ' בספר טבילת כלים [י"א צ"א] שיש לטבול מחבת כזו בלי ברכה, דסו"ס שמא אזלינן בתר סופו, ושמא הטפלון יש לו דין ציפוי.

ולכאז' אינו נראה לומר כן, דכי היכי שהקילו לענין חרסינה במענה שאי"ז ציפוי האמור בגמ', ה"ה שיש לומר כן כאן, וכמש"כ.

דלא כזה, ושמחוייב מדרבנן אף בציפוי של זכוכית; ורואים גודל חידושו של הש"ך לחייב אף בכח"ג.

ועוד, המהרש"ם [ג' כ"ז ס"ל דהא דקאמר בגמ' 'הילכתא' הולכין בתר סופו, היינו מספק, ולחומרא, אבל אינו דין ברור וואעפ"כ בצירורו של הגמ' מברך על טבילתה].

ועוד, החלקת בנימין כ' דכל הגזירה דרבנן לטבול ציפוי, היינו משום מראית העין – והנ"מ כשנראה ככלי של אבר, אבל בכלי חרסינה שניכר לעין כל ממה עשויה, ויש רק ציפוי מבריק שקוף, מסתבר שלא גזרו בכח"ג.

ונוסיף לזה גם דברי ר' משה ור' יעקב שציפוי שלנו, לא מיבעיא שאינו הציפוי של הגמ' ושו"ע, אלא שאפ' אינו הציפוי של רעק"א.

וגם, שמועות שמעתי שאינו ברור אם הציפוי בכלי חרסינה אכן הוא מזכוכית, דיתכן שהוא מחומרים אחרים שאינם חייבים טבילה. ולאור כל הנ"ל, מדינא היינו אומרים שאי"צ לטבול כלי חרסינה, אך הואיל מנהג העולם לטבול, אין לזוז ממנהג העולם.

ובחא מיהא נקל, שאם יש ספק אם טבול כבר, כגון שיירש הסט מסכתא שאינו ידוע כמה הקפידה בהלכות טבילת כלים, או שמסופק אם טבל כראוי, שיש להקל ואין לטבול שוב. וכ"פ השב"ח [ד' צ"א], ע"פ מקצת חשבונות הללו.

[אם יש לו כלי שאינו ברור לו אם הוא מצופה כלל, כגון כוס לקפה Coffee Mug,

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

ציפוי של אמאייל, ולכן, גוף הקדירה מחייב טבילת כולו עם ברכה.

[א.ת. ע"ע מחזה אליהו ח"ג סי' ע', דמהתם היה משמע לי שלמד מסק' הגמ' הילכתא בתר סופו, ללמד ולגלות שהולכין בתר החלק הכלי שנוגע במאכל, ואם מתכת של המחבת אינו נוגע בהמאכל, איך נחייב הכלי בטיבילה. עיי"ש.]

מצוי בחנויות סכו"ם לתינוקות, והרבה מהם הם כלי מתכת רגיל, אלא שיש עליו כעין 'כפפה' של גומי או סיליקון. ויל"ע, האם חייבים בטיבילה. ונראה, שאין זה דומה לכסוי של טפולון, כי זה באמת חלק בפנ"ע, ואינו דבוק על הכף, אלא סגור מכל צדדין עד כדי שאינו יכול להוציא.

אמנם נראה, שעדיין יש לטבול אותו, בלי ברכה, כי לכאור' לא עדיף ממפה על השולחן שלא היה מספיק לפטור את השולחן מטבילה [לקמיה בס"ד], ואדרבה, יותר גרוע ממפה, ויותר טפל אל המתכת, ולכן ודאי יש לטבולו, אבל לא לברך.

כלים המורכבים מחומרים שונים

עיקר מקומו של נושא זו הוא בסעי' ו' וז', וע"פ הכללים שמופיעים בס' ר"ב. ומבואר דכלי אחת המורכב מב' חלקים, א' מהם צריך טבילה וא' מחומר הפטור מטבילה, צריך לטבול את כולו, בברכה, ושלא יהא חציצה גם על חלק הפטור [דרכ"ת סקנ"ז].

וגם, צריך לטבולו בצורה שלמה, כלומר בעוד שהוא מחובר, אבל אין לפרקו ולטבולו, אלא צריך לטבולו כמות

ובאמת, הדברים ק"ו, דהציפוי של חרסינה ניכר ונרגש, ואילו טפולון הוא דק שבדקות, וא"כ ודאי בטל אל גוף הכלי. ועוד, אם בחרסינה, שהציפוי הוא למנוע בליעות וריחות וצבעים להגיע אל הכלים ולקלקלם, שהוא תועלת גדול להכלי, אעפ"כ פטרו ר' משה ור' יעקב, כ"ש כשהוא עושה מעלה צדדי בעלמא, ואינו 'מקיים' הכלי כמו אצל חרסינה.

וביותר, כל שאלת הגמ' האם ניזול בתר תחילתו או בתר סופו הוא רק דרבנן, וכמ"ש"כ. כלומר, היכא שעיקר הכלי פטור מה"ת, האם חז"ל הוסיפו וחייבו מחמת הציפוי, וע"ז משני 'הילכתא'. אבל היכא שעיקר הכלי חייב מה"ת, איך דין דרבנן של בתר סופו פוטר מחיוב דאורייתא של עיקר הכלי.

וטענה זו הוא טענה אלימתא, וכן באמת הביא שם הספר טבילת כלים בשם הגרש"ז, ואעפ"כ אינו מכריע לברך. וזה בעיני כפלא, דזה תשובה מנצחת, ואינני רואה מקום לפטור עיקר הכלי מטבילה עם ברכה; וכל הסברות האחרות שכתבנו מוסיפין קושי ע"ג קושי.

ולכן מסק' לדינא, מחבת ממתכת המצופה עם טפולון, יש לטבול עם ברכה, בלי שום פקפוק כלל. וכן אומרים בשם ר' אלישיב ושבה"ל [לשיטתו בחרסינה, לכאור'].

[ועוד, וכי הגוף המחבת גרוע ממעמיד בסעי' ז' שחייב טבילה, עכ"פ לדעת הש"ך, כיון שאינו נוגע בהאוכל.]

וכן קדירה מיוחדת בשם Dutch Oven, שלמרות שמו הוא רק קדירה רגילה עם

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

משום מעמיד של הידית, ולכן לדינא טובל בלי ברכה.

קומקום, אע"פ שרובו פלסטיק, מ"מ א"א להשתמש בו בלי חלק המתכת, ולכן כולו צריך טבילה.

כף לגלידה מפלסטיק שיש בתוכו עיגול של מתכת שמסתובב ע"י לחצן כדי לעשות עיגולים יפים של גלידה, הרי עיקר הכלי הוא פלסטיק, והעיגול של מתכת הוא מעלה גדולה אבל אינו הכרחי, ולכן לשו"ע ורמ"א, אע"פ שנוגע בהאוכל, מ"מ טפל אל עיקר הכלי הפטור מטבילה. ואפ' להש"ך פטור, כיון שאינו מעמיד להכלי אלא תוספת מעלה בעלמא.

מגש/קרש חיתוך לחלות, שחלק התחתון עשוי מעץ וממתכת, וחלק העליון הוא מזכוכית; המתכת אינו מחייב טבילה כיון שאינו עיקר הכלי ואינו נוגע בהאוכל, אבל הזכוכית הוא עיקר הכלי, ולכן הזכוכית מחייב לטבול אף חלק העץ [ולכא' עם ברכה]. ויש לטבולו בעודו מחובר יחד. ואחר הטבילה יכול להפרידו כדי לייבשו. וכשמחברו, אינו צריך להקפיד שהצד שהיה מגולה בשעת הטבילה יהיה מגולה גם עכשיו, כי הטבילה עלתה לכל הכלי, כולל בית הסתרים שבו.

מערכות, Rolling Pins, מעץ, אך הידית מחובר ע"י מתכת, גם הש"ך יודה דאין בזה משום מעמיד, כי ראוי לשימוש בלי זה. אגב, אם הוא משתמש בהכלי לדבר שאינו ראוי, טובל בלי ברכה, ועמש"כ בזה במקומו על סעי' ה'.

שהוא [חר צבי ק"ח, מנח"י ג' ע"ז, ע"פ רמב"ם פכ"ב הלכה י"ד]. ואם טבלו מפורק, עלתה לה בדיעבד. אבל, מקצתו מחובר ומקצתו מפורד [כגון שעשוי מחלקים רבים], לא עלתה הטבילה [שם].

וכ"ז כשעיקר הכלי הוא מהמין החייב בטבילה שצריך לטבול שאר הכלי. אבל אם עיקר הכלי הוא ממין הפטור מטבילה, ויכול להשתמש בהכלי גם בלי החלק ממין הטעון טבילה, אי"צ טבילה. ועוד, אפ' א"א להשתמש בהכלי בלי המין החייב טבילה, אינו חייב טבילה אלא אם האי חלק נוגע בהאוכל, וזהו שכ' הרמ"א שם, 'והוא בפנים', וזהו הטעם ששו"ע בסעי' ו' פטר מטבילה כלי של עץ שמעמידים אותו ע"י חשוקים של ברזל.

הש"ך שם מחמיר אפ' אינו נוגע בהאוכל, אלא הוא מעמיד להכלי, כגון הני חשוקים, שיש לטבולו בלי ברכה. והכי קי"ל. [המח' הוא ע"פ הראשונים, עיי"ש].

למשל, מקלף [Peeler], שיש בו להב של מתכת, אבל שאר הכלי עשוי מפלסטיק, כולו חייב בטבילה, ואסור שייהיה חציצה על הידית; וזה לכו"ע, כיון שעיקר הכלי, והחלק שנוגע בהאוכל הוא ממין החייב טבילה.

מאידך, מצקת עשויה מפלסטיק, ויש לו ידית ממתכת, עיקר הכלי הוא פלסטיק ואי"צ טבילה, ואילו הידית אינו הכרחי להשימוש בו הגם שעוזר הרבה, ולכן אי"צ טבילה לדעת השו"ע והרמ"א. ואע"פ שנוגע בהאוכל, מ"מ אי"ז אלא דרך אגב. והש"ך מחייב הכלי בטבילה

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

כלי עליו [החור"ש מצרף סברא זו]. וחלקו עליו רעק"א, פ"ת, חת"ס, חכמ"א, ועוד, דאפ' כלי גדול מאוד חייב בטבילה [כגון בים או נהר], או לתקנו ע"י אומן ישראל.

ועפ"י כל הני רבנותא, האי יורה בתוך התנור, אפ' מחובר, טעון טבילה.

והערוה"ש [סקל"ט] מק' כל הני קושיות, אך כ' דמעולם לא ראינו מי שטובל היורות שבתנור, ולכן כ' דאולי י"ל דכלי סעודה אינו אלא כשמטלטלין אותם ממקום למקום, אבל הני דמשאיר אותם במקומם, אינם כלי סעודה. ומוסיף עוד תירוץ שמדמה לכלי אוצר, ואכ"מ.

ויש להבין, מה הטענה שאינו מזוין ממקום למקום, סו"ס ה"ל כלי סעודה. והיה מקום לומר שכוונתו לומר שאינו דומיא להכלי סעודה שהיו במעשה שהיה, אך אינו נראה שזה כוונתו.

ואולי הכוונה שכלי סעודה אינו חייב אלא כשהוא כלי המכינו לאכילה ממש, אבל כלי שמכינו בעודו מרוחק משלב האכילה, אינו דומה אלא לכלי ייצור שבמפעל, ולכן אינו נחשב ככלי סעודה. ועדיין צ"ב.

[א.ה. אי נמי י"ל, הואיל ואינו מטלטל, אע"פ שבהל' טומאה מק"ט, מ"מ למעשה יותר דומה לקרקע מכלי סעודה רגיל, ולכן אינו חייב טבילה.]

עכ"פ, ע"פ הבנה קלושה זו, אולי נוכל לגשת לדבריו המפורסמים של החלקת יעקב [יו"ד מ"א, או"ח קכ"ז] דס"ל דכל כלי חשמלי, כלומר ששימושו הוא ע"י שמחובר לחשמל [לכאן] ל"ש תקע לשקע, ול"ש בטרחה], נקרא מחובר לקרקע,

יל"ע לגבי Piping Bag, שיש לו שקית של פלסטיק או שאר חומר שאינו חייב בטבילה, אך למטה יש 'פיה' קטן של מתכת, האם יש לטובלו, והאם צריך לטבול כולו. ונראה, שזה ב' כלים עם שני תפקידים שמחוברים יחד, והחלק המתכת הוא כלי בפנ"ע לעשיית צורות שונות, ודומה למשפחות שחייבים בטבילה בברכה, אבל השקית הוא רק כלי ש'מספק' האוכל לתוך הפיה, ואינו מחוייב בטבילה, כך נראה לומר.

עפ"י הנתבאר כאן, מכונת קפה לא יעבוד בלי חלקים של מתכת, ולכן כל הכלי חייב טבילה, וא"כ א"א למצוא צד היתר מכאן, וא"כ עלינו לחפש עוד צד היתר במשך הסימן.

כלים גדולים, וכלים מחוברים, וכלים חשמליים

השב יעקב סי' ל"א מובא ביד אפרים ושאר האחרונים, עוסק בענין יורה שהיו מניחין אותו בתוך התנור, והיו ממלאין אותו במים לשתייה, ולא היו טובלין היורה. לפעמים היורה היה מחובר להתנור, ולפעמים סתם מונח שם, ודן מדוע אי"צ לטבול אותו. וכ' השב יעקב, דאם הוא מחובר אי"צ טבילה כי אינו מק"ט, כדן תלוש ולבסוף חיברו.

אמנם, האחרונים מקשים עליו מכל התורה כולה, דלענין טומאה וטהרה אם היה שם כלי עליו לפני שחיברו לקרקע, עדיין מק"ט. ועוד, מה בכך שאינו מק"ט, סו"ס הוי כלי סעודה לענין טבילת כלים.

הגרש"ק היקל אם היה כלי גדול מ' סאה, דאז היא כרשות בפנ"ע, ואין שם

י"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

[א.ה. אי נמי י"ל, כדרך שביארנו דברי הערוה"ש, דהואיל ומוגבל בשימוש, יותר דומה למחובר ולקרקע, ממה שהוא דומה לכלי סעודה.]

עכ"פ, דברי הערוה"ש, למרות שהוא נגד כל האחרונים; רעק"א, פ"ת, חכמ"א, חת"ס, מ"מ המנהג היה כמותו, ולכן יש משקל רב לדבריו.

ודבריו יהני לצדד לפטור, יחד עם שאר חשבונות, כל כלי שאינו מטלטל, כגון מקרר, תנור, מיקרוגל, טוסטר אובן, שולחן, קולר למים, וכדו' [כל א' במקומו, בס"ד].

ור' אלישיב דחשש לדברי החלקת יעקב לפטור מברכה, עדיין חייב לטבול קומקום עם ברכה. וע"כ ס"ל דסברת החלקת יעקב שייך במקצת כלים, ולא בכולם, ואינו 'חוק' של חשמלי. וע"ע בזה, ובנושא הבאה.

כלי שמחובר לקרקע, ולא היה עליה שם כלי לפני כן, אי"צ טבילה, כי אינו כלי. כגון ברז, וכגון דוד שמש, וכגון 'תמי בר', שכולם מחוברים ע"י צינורות להבית, ואינן ראויים לשימוש בלא"ה. ועיין בהערה². [השב יעקב איירי כשהיה ראוי לשימוש לפני שחיברו.]

ובחא מיחא אינני יודע סיבה להקל, תנור 'תעשייתי' שהוא על גלגלים ומזיז מפינה לפינה [ונוגע בהאוכל דרך הזיעה], מקום למקום, אין שום צד קולא

ואי"צ טבילה. וסומך על סברא זו להקל לטבול כלי זו בשלג, למרות שבדרך כלל אין טובלין כלי מתכת בשלג, רק כלי זכוכית.

והנה, לכא' דבריו מרפסין איגרא, הא הכלי אינו מחובר, ומיטלטל ממקום למקום, וגם החיבור אל הקיר אינו חיבור אלא תחוב בעלמא. וכן באמת התפלא הבאר משה [ד' ק'] וכ' שאינו מאמין ששום בר דעת אמר דבר כזה, ולכן אינו טורח להשיב על טענותיו. וכן השבה"ל [ב' נ"ז] כ' דזה הבל ורעות רוח.

אמנם, למעשה גברא רבא קאמר, ואפ' הבאר משה עצמו מחשיב החלקת יעקב כבר דעת מהא דכתבו זה לזה כ"כ הרבה תשובות. וגם, יש שמועות בשם ר' אלישיב שחשש לדברי החלקת יעקב עכ"פ לפטור מברכה. ולכן, מוטל עלינו המלאכה לפתוח פתח של הבנה לדבריו.

ואולי, ע"פ הדרך שביארנו דברי הערוה"ש, יש לבאר דברי החלקת יעקב. כלומר, שניהם באים מאותו כיוון, שאין להחשיב ככלי סעודה אלא דבר הסמוך לעצם האכילה, אבל דבר שהוא בתהליך הייצור, וככלי מפעל, אי"ז כלי סעודה. והערוה"ש הציע כן לענין יורה שבתנור, והחלקת יעקב ס"ל דה"ה כל שאינו עובד על כח עצמו או כח בנ"א, אלא תלוי בכח חיצוני, ע"כ זה אינו כמעשה אכילה אלא כ'מפעל' בעלמא.

² מים מהקרקע, דרך הצינור, אבל בעצם יש בתוך המכונה בית קיבול לאיכסון מים, וא"כ יש לדנו ככלי בפנ"ע למרות שמחובר אל הקיר, ולכן אין לה היתר אלא למכרו להגוי, או לתקנו ע"י ישראל.

² ראיתי מביאים בשם כמה וכמה גדולי דורנו ודור הקודם שאמרו דאע"פ שברז אי"צ טבילה, היינו משום דכל כולו הוא 'המשך' להקרקע, ואין לה שום שם כלי מלבד כשהוא מחובר לקרקע. משא"כ תמי בר בעצם הוא כלי בפנ"ע, אלא, כשם שצריך לקבל חשמל מהקרקע, כך צריך לקבל

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

המגרות של המקרר, בדרך כלל עשויים מלפסטיק, ואפ' בלא"ה, יש כל סברות הנ"ל. ואם עשוי ממתכת, ורגיל להניח את האוכל עליו ישירות, אה"נ לכא' צריך טבילה, אבל מעולם לא ראינו דבר כזה.

בסעי' ה', כ' הרמ"א כסוי שכופין על הפת לאפותו אי"צ טבילה, משא"כ כסוי קדירה צריך טבילה. וביאר הגר"א, דהטעם מדוע החצובה של שו"ע אי"צ טבילה היינו משום שאינו נוגע בהאוכל, לא בישרות ולא דרך בליעה, כי אין בליעה עובר בלי רוטב, אבל כסוי קדירה יש הבל וזיעה שעולה להכסוי, ולכן זה נחשב כנוגע בהאוכל, ואינו בדרך אגב אלא בכוונה, ולכן צריך טבילה. אבל כסוי הפת, אין בו זיעה ולכן אי"צ טבילה. [דוגמא לזה הוא כסוי של עמדה לעוגה, שאינו נוגע בהעוגה אלא בדרך מקרה, ואין זיעה, ולכן אינו צריך טבילה].

ועפ"ז לכא' היינו מחייבים טבילה על מיקרוגל, כי מתמלא בזיעה בשעת הבישול. וכיון שא"א לטבול אותו כי יתקלקל, ע"כ צריך לסמוך על סברות שאמרנו למעלה כגון הערוה"ש, ועוד סברות שונות [ואולי יש יותר מקום להקל על הערוה"ש כשאינו שימוש אלא ע"י זיעה, ומש"ה לא שמענו מי שמכר המיקרוגל לגוי, כמו ששמענו אצל מכונת קפה].

הצלחת שבתוך המיקרוגל, אין שום סיבה להקל בה, ולכן יש לטבולו [ולכא' לא יברך משום דרוב הפעמים מניח נייר או צלחת על גביו. וע"ע בזה].

מלבד החלקת יעקב והגרש"ק [של מ' סאה]. ולכן אין עצה אלא למכרו לגוי, או לקלקלו ולתקנו ע"י יהודי.

ידוע ומפורסם המעשה שאירע בישיבת מיר, שקנו תנור חדש, והיה גדול מאוד, והיו צריכים לקבוע אותו בקרקע כדי להשתמש בו, ואעפ"כ הורה ר' אלישיב להצריכו טבילה [תלוש ולכסוף חיברו, על דעת כן], ולא ניהא ליה לעשות שותפות עכו"ם, ולא סמך על החלקת יעקב [סתירה לשאר שמועות]. ולכן החליטו לקלקלו ולתקנו בזמן שהוא ברשות ישראל. וכשפתחו אותו, ראו שהתנור שהיה אמור להיות חדש, היו מלוכלך עם שיירי אוכל של נבלות וטרפות, ואמרו, שומר מצוה לא ידע דבר רע, והקב"ה שומר על בהמתם של צדיקים שלא יאכלו איסור, כ"ש ת"ח עצמם. אך, יש מפקפקים אם הסיפור אכן קרה.

מקרר, יש בו סברת הערוה"ש וחלקת יעקב להקל. המנח"ש [ב' ס"ו ח'] מיקל במקרר מחמת צירוף זה. ויש עוד סברות להקל, כגון, אין האוכל נוגע אלא בהמדפים ולא בעצם המקרר, וג"ז לרוב אינו אלא כשהוא ארוז או צלחת, ונדיר שהאוכל יהיה מונח ישירות על המדף. ואפ' אם כך עושה, ואפ' אם המדפים הם זכוכית ולא פלסטיק, יש להקל משום שהוא כלי אוצר, ואנן מקילין בכלי אוצר כשהוא של זכוכית, כ"כ דרכ"ת. ור' משה מודה לזה כשהוא מניח אוכל גוש, אבל כלי אוצר לזכוכית לדברים לחים, ס"ל דבזה יש חיוב לטבול, כי הוא משמש להאוכל יותר ממה שהוא משמש לדבר גוש.

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

סברתו שלא לטבול בכלל, אלא היקל לטבול בשלג.

אך, יתכן שדברי הערוה"ש שהבאנו מקודם יעזרו לנו הרבה, כי במציאות אין אנשים מזויזים מכוונות הללו ממקום למקום, אלא בדרך כלל מייחדים לו מקום על השיש, וקובע שם מקומו. ואע"פ שהערוה"ש דיבר בעיקר על יורה שמחובר להתנור, מ"מ סברתו להקל כיון שאינו מיטלטל, [דבחי אינו ככלי סעודה אלא ככלי הכנה בעלמא, או שדומה לקרקע, וכמ"ש"כ], שייכת גם כאן.

ואם לזאת, יש מקום להוסיף עוד סברות להקל. כגון דברי האבנ"ז דס"ל [עיין הבהרה לקמיה] דהאיסור להשתמש בכלי לפני שטובלו היינו כדי שיבא לטובלו, כדוגמת איסור אכילה לפני התפילה. אבל היכא שאינו יכול לטובלו משום שיתקלקל, יש סברא למר שחז"ל לא אסרו שימוש כמות שהיא. [ולכא' סברא זו מהני רק לאיסור דרבנן של שימוש לפני הטבילה, אבל לא למצווה דאורייתא של הטבילה עצמה]. [ע"פ סברא זו, אם נאסור לטבול כלי בשבת, יהא מותר להשתמש בו בשבת].

ועוד, הרי כל חיוב טבילת כלים הוא להתירו לשימוש, אבל אם טובלו אינו מתירו לשימוש, אלא מכינו לפת, וא"כ אולי לא אסרו השימוש כדי לחייב טבילה שלא יבא לידי היתר שימוש [א"נ, אין כאן חיוב בכלל לטובלו, כיון דבטבילתו אינו כלי אכילה].

ואם מקלקלו ומתקנו ע"י אומן יהודי [או אומן אינו יהודי בעודו בבעלות יהודי], אינו ברור מה הגדר של מקלקל

תנור, מסק' דמילתא, יש שמועות סותרות בשם ר' אלישיב בענין תנורים; יש סברת הערוה"ש, שימוש רק ע"י זיעה [ובתנור אין באמת זיעה, עמ"ש"כ בדיני איסור והיתר], וא"כ אי"צ לטובלו.

הרשת והמגש שבתוך התנור, הגרשז"א [מנח"ש ב' ס"ו] ס"ל שיש לטובלם. אמנם, אם לעולם אינו משתמש בו אלא עם נייר אפיה, נביא לקמיה [בשם בא"ח] סברות להקל. ואולי עדיין יש מעלה לטובלו בלי ברכה.

וכל הנ"ל שייך גם לענין טוסטר אובן, כי סברותיהם שוות.

מכוונות קפה, Keurig ודומיהם

בשנים האחרונות נתרבו השואלים בענין מכוונות אלו, וזה שאלה חמורה מאוד. חדא, רוב, וכמעט כל מכוונות האלו, יש להם מערכת דיגיטלי, ומסק', שאם יטבול אותו במים, לא יהיה ראוי שוב לשימוש [וזה שייך להרבה כלים חדשנים]. ועוד, בתוך המכונה יש כל מיני צינורות ומשאבות הצריכים טבילה, ואף אם יכניס את כל המכונה לתוך המים, עדיין המים לא יכנס לשם.

ואין לטעון דזה כבית הסתרים או מקום בלוע, דהא נתבאר למעלה שהואיל ויש חלקים מהמכונה שהכרחיים לשימוש, והאוכל נוגע בהו, א"כ הם עיקר הכלי, ומחייבים כל הכלי בטבילה. אלא שבמציאות א"א שמי המקווה יגיעו לשם.

והנה, סברת החלקת יעקב להקל בכל כלי חשמלי שייך גם בענין מכונה זו, אלא שהחלקת יעקב לא היקל למעשה ע"פ

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

לטובלו, וביאר הש"ך הטעם, כיון דבלא"ה לא יועיל הטבילה, כי עדיין הוא ברשות גוי, וכטובל ושרץ בידו. והק' ע"ז הבית מאיר, סו"ס מה ההיתר להשתמש בו; אה"נ הטבילה לא מועיל, מ"מ לא הותר לשימוש, וא"כ מדוע התירו להשתמש בו כן, ה"ל לאסור שימוש. ולזה בא האבנ"ז ליישב דברי הש"ך, דכיון שהטבילה לא יחני, לא אסרו חז"ל להשתמש בו לפני השימוש, כי האיסור שימוש הוא רק כדי שיבא לטבול, אבל אם הטבילה לא יחני, אין סיבה לחז"ל לאסור.

וכמובן, ה'נשמה' של סברא זו שייך גם אצל מכונת קפה ודומיהם שאינם בר טבילה, אבל אינו דמיון גמור, דבמכונת קפה הטבילה יחול ויחני ויכנס לקדושת ישראל, אלא שא"א לו לעשות כן, או שלא יהיה יכול להשתמש בו אח"כ, ואינו דומה להא דסעי' י"א כשהטבילה אינו כלום. ותו, במכונת קפה יש עצות כגון לתקן ע"י אומן ישראל, או לטבולו בשלג, אבל בשותפות גוי אין עצה ואין תושיה.

מתקן לשתייה, קולר, שאינו מחובר להקרע, אלא שמים בקבוקים גדולים [של מי עדן] על גבו, האם צריך טבילה.

והנה, יש בזה סברות הערוה"ש והחלקת יעקב. ואם יש בו חלקים של מתכת ההכרחיים להשימוש [וכ"ה המציאות], יש למכרו לגוי או לקלקלו ולתקנו ע"י ישראל.

אמנם, במציאות אינו יכול לעשות כן כי אינו קונה אותו מהחברה, אלא שוכרו, ולכן א"א למכרו לאחר, וא"א לקלקלו. ולכן יש להוסיף שאר הסברות, כגון

כדי להחשיבו נעשה ע"י ישראל, דאולי אינו מספיק לקלקל מערכת החשמלי עד כדי שאינו עובד, אלא צריך להפקיע ממנו השם כלי, כגון לנקב כל חלקי המתכת [כדמבואר בפ"ת]. הגרש"ז דן בזה במנח"ש סי' ס"ו, ומיקל לתקן רק החשמל בצירוף סברת החלקת יעקב. [אגב, רואים שאין דברי החלקת יעקב הבל ורעות רוח.]

אך אין היתר זו מועיל כ"כ, כי הרבה בנ"א אינם רוצים לעשות כן, כי זה יפוג להם את האחריות שיש להם על המכונה.

ואם מוכרו לגוי, הפוסקים לא ניהא להו כ"כ עם עצה זו, אבל בצירופים שונים, כגון הני שכתבנו למעלה [כגון לתקן ע"י ישראל תיקון במערכת החשמלי], שפיר יש מקום להקל. ה O.U. עושה צירופים וחשבונות אלו לענין מכונות במפעלים, אך יש להם עוד צירוף גדול של כלי סחורה.

וסברות אלו ודאי מספיקים כשהוא מתארח אצל אחר, כגון הוריו או הוריו של אשתו, דבזה יש עוד סברא של האבנ"ז להקל, דאיסור שימוש בכלי הוא על מי שיש לו חובת טבילה, ואם אין הכלי שלו אין לו איסור השתמשות עליו. וסברא זו יחני אף אם שמכין קפה בעצמו.

הוספה והבהרה: סברת האבנ"ז שהבאנו, דאיסור שימוש בכלי לפני הטבילה הוא כדי שיטבול, אבל כשאי אפשר לטבולו לא אסרו חז"ל להשתמש בו; לא נאמר כאן אלא בפעי' י"א, בענין מי שיש לו כלי בשותפות עם גוי אי"צ

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

ועפ"י נוכל לחזור לדין קולר של מים, שהוא כלי שעושה תיקון של צינון בעלמא למים שהיה ראוי כבר מקודם, וא"כ לר' משה לכאו' אי"צ טבילה.

והואיל והיה לנו צירופים אחרים, לכאו' זה מספיק לסמוך עליו שלא לטבול הקולר.

יל"ע, מכונת 'סודה-סטריים' SodaStream שתפקידו הוא להוסיף גז לתוך המים, האם הוא חייב טבילה [כשהוא ממתכת, וכשבא מיד גז]. ולכאו' יש מקום לדמות את זה לר' משה, דאינו משנה החפצא של המים, אלא מוסיף מעלה בעלמא. או"ד, כי היכי שמצינו בהל' ברכות שאינו מברך על מים כשאינו צמא, אבל אמרנו שעל סודה מברך, אלמא יש כאן חפצא חדשה.

א"נ, התם היה לענין הנאת גופו, דכשאנו צמא אין מעלה להגוף עם מים בעלמא, משא"כ בסודה שיש הנאת גרוננו, וממילא יכול לברך, אבל כאן הוא לענין עצם החפצא. וע"ע בזה משום דאינו ברור, [ועוד, דהיה צד דעל מים קרים מברך אע"פ שאינו צמא] ולכאו' הבו דלא להוסיף על חידושו של ר' משה.

פלטה ובלע"ך

מי שמניח חלה ישירות על הפלטה או הבלע"ך ואינו מעל קדירה [מע"ש], יתבאר לקמיה שיש לחלק בין היכא ששהאוכל עטוף, שאז אי"צ לטבול את הפלטה, ובין היכא שרק הפלטה מכוסה עם נייר אלומיניום.

ואפ' היכא שאין החלה עטוף, אלא נייר אלומיניום על הפלטה, אם לעולם

האבנ"ז שאין החיוב והאיסור מוטל עליו [בשכירות, ק"ק לומר כן]. אך, לכאו' יש צד היתר נוסף ע"פ דברי ר' משה שנביא בסמוך.

ר' משה [ג' כ"ד] עוסק בענין מצנפ Toaster, שאמרו לו שא"א לטבול אותו כי יתקלקל [במציאות אינו כן, בלי אחריות]. וחידש ר' משה שאי"צ לטבול אותו. וטעמו, דמצינו שחייב לטבול כלי סעודה שאוכל עמהם, וגם שחייב לטבול כלי סעודה שמכין בהם את האוכל. וס"ל לר' משה, דהא דחייב לטבול כלי שמכין ומכשיר את האוכל, היינו רק כשעושה הכשרה ותיקון חשוב, אבל דבר שהיה ראוי לגמרי לפני זה, אלא שמוסיף עוד מעלה אחת, אי"ז הכשרה חשובה לחייב כלי בטבילה כ"ז שאינו אוכל עמו ממש.

ומביא ראיה לדבריו מהגמ' שחייב לטבול קדירות, וגם מיחם. ומק', מה הרבותא במיחם, הא לכאו' כלול בקדירות, ותי', דהו"א שאי"ז נחשב הכשרה חשובה לחייב טבילה, קמ"ל שמים חמים הוא חפצא אחרת, ושנוי חשוב, ולכן חייב טבילה; אבל בלא"ה, תיקון שאינו חשוב, אי"צ טבילה עבור זה. [אגב, רואים שלא התייחס לסברת החשמל של החלקת יעקב].

הבאר משה והמנח"י מקשים על ר' משה, וחולקים עליו [ואולי משום דלמדו המסק' דגמ' קמ"ל אפ' תיקון קל מחייב טבילה, וא"כ אין מקור להתיר בכלל].

לדינא, רב גובריה של ר' משה, ולכן ודאי א"א לברך על הטבילה, אבל קשה לסמוך על דברי ר' משה לפטור הכלי מטבילה לגמרי.

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

מעמיד, ואינו נחשב כחלק הכרחי מהשימוש.

אבל, כשחלק העליון של השולחן הוא ממתכת או זכוכית, כמו שנמצא בהרבה בתים, וכ"ש במרפסות וגינות, לכאן זה כלי סעודה, עשוי ממין החייב טבילה, ואין מנוס אלא לטובלו בברכה.

וכ' הבא"ח, דאפ' אם ישתמש בו עתה עם מפה עליה, הרי בטבילת כלים החיוב הוא ע"פ רוב תשמישו, וא"כ עצם הכלי חייב בטבילה.

ואם משתמש בקביעות רק עם מפה, נמצא שאין השולחן כלי סעודה אלא המפה, ולכן אי"צ לטבול את השולחן. כך צידד הבא"ח, אבל לא הכריע על סברא זו.

והגרש"ז [מנח"ש סי' ס"ו, ומובא בספר טבילת כלים] ס"ל, דהא דמהני הפסק בין האוכל להכלי, היינו רק כשהפסק מתייחס אל האוכל, כגון עטיפה על סוכריה, דאינו מחייב הצלחת המיועד עבורם בטבילה, דמצד הכלי אינו עומד לאוכל אלא לעטיפות, אבל היכא שהפסק הוא מפה, אפ' אם משתמש במפה בקביעות, הרי זה מתייחס רק אל השולחן, ובטל כלפיו, וכאילו האוכל מונח ישירות על השולחן, וממילא השולחן חייב טבילה.

הנה, הבאנו דוגמא להלכה זו, דהיינו הצלחת של הסוכריות, שאם מיוחד עבור סוכריות עטופות אי"צ טבילה [ואומרים שר' אלישיב החמיר אף בזה. וא"כ יל"ע, האם יחמיר בכל אלו שנביא בסמוך]. ויש עוד ציורים, כגון כד של מתכת מיועד להניח בתוכו שקית של חלב, אי"צ

הוא עושה כן, יש את דברי הבא"ח שנביא בסמוך.

ובאמת, יש לצרף כאן סברת ר' משה של מצנע, וגם סברת הערוה"ש, וזה מספיק לפטור מטבילה. [אבל יתכן שבבלע"ך אינו מכסה כלל, וא"כ אבד עיקר הצירוף.] וע' לקמיה בסעי' ח' מש"נ לגבי שימוש עראי.

שולחנות

קודם כל יש להבהיר שיש לשולחן דין כלי סעודה שהרי אוכלין ממנו. ואה"נ האוכל שבצלחת אינו נחשב נאכל מן השולחן לעשותו כלי סעודה, אבל למעשה שמים עליה לחם ועוד דברים, אפ' בלי צלחת. וכן מוכח מתוס' שבת שנביא בסמוך, ומדברי הבא"ח, ועוד אחרונים, וכדלקמיה.

והנה, מי שיש לו שולחן מעץ או מפלסטיק, אבל רגלי השולחן הם ממתכת, לכאן לפי הכללים שנתבארו למעלה בנושא 'כלים המורכבים מחומרים שונים', היינו אומרים שיש לחייב כל השולחן בטבילה, כי הרי אלולי הרגליים לא היה השולחן ראוי לשימוש, מעמיד, ע"פ הש"ך.

אמנם, הבא"ח בפ' מטות דן בציור דומה, שהחישוקים המחברים בין הרגליים להשולחן הם ממתכת, ואעפ"כ מיקל למסק' שלא לטבול את השולחן, כי עיקר השימוש של השולחן הוא חלק העליון, והרגליים אינו מסייעים בעצם השימוש, אלא הם מניחים את השולחן בגובה נוח ורצוי, ולכן אינו נחשב

י"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

והאמת, המעיין היטב יראה שזה ראייה שצריך לטבול, ולא ראייה לפטור.

דהנה, הגמ' שם אי' שזכוכית מק"ט כמו חרס, הואיל ושניהם באים מחול, ופריך א"כ ה"ה שלא יטהר במקווה, וקתני דלא כזה וכו'. והק' תוס', אולי חברייתא דקתני דלא כזה אינו איירי לענין טבילה מטומאה אלא לענין טבילה של כלי חדש שהיה ביד עכו"ם, ותי' תוס', דא"א לומר כן כי חברייתא קתני שולחן וטבלא ודרגש, וע"כ אינו לענין טבילת כלים, כלומר, כי ודאי אינו מחוייב טבילה בכלי חדש כי אינו כלי סעודה [מהר"ם]. וטענו, הא רואים בתוס' דשולחן אינו צריך טבילה בקונה מן העכו"ם.

והאמת, דליכא להוכיח מידי. חדא, היעלה על הדעת שטבלא אי"צ טבילה, ודאי שלא, וא"כ כשם שתוס' אינו מוכיח מטבלא, הוא גם אינו מוכיח משולחן, ויתכן שראייתו הוא רק מדרגש לחוד.

וביותר, התוס' הרא"ש שם מבאר תוס' דאיירי בכלים של עץ, ולהכי אינם חייבים טבילה. כלומר, הפטור של האי ברייתא, כולל טבלא ושולחן, אינו משום שאינו כלי סעודה, אלא משום שהוא כלי עץ, אבל אם היה מתכת או זכוכית, ודאי היו צריכים טבילה. נמצא, באמת זה ראייה לומר ששולחן חייב טבילה.

והנה, בספר טבילת כלים [י"א כ"ב] מביא החיוב לטבול שולחן ממתכת או זכוכית, אבל בהערה שם בשם הגרש"ז כ' דהמנהג לא לטבול. ואינני יודע איך שייד מנהג להקל נגד הלכה מפורשת. ועוד, אין זה מנהג נפוץ בכל בית ישראל,

טבילה, כי שימוש הכלי אינו לאוכל אלא לשקית. וכן, פלטה או בלע"ך שמניח אוכל עליו, כגון חלה, כיון שלעולם הוא עוטף החלה תחילה בנייר אלומיניום, אין הפלטה חייב טבילה, משא"כ אם היה מכסה הפלטה ומניח החלה עליו ישירות [הרחבנו ע"ז למעלה בס"ד].

ובאמת, סברת הגרש"ז לומר שמפה טפל אל השולחן, לכאוף יש מקום לומר דהנ"מ מפה פשוטה, אבל מפה יוקרתית ומכובד, ומפה של שבת, אולי יש לזה חשיבות בפנ"ע, ואינו אינו אוכל מהשולחן אלא כשיש עליה מפה כזה, אולי הגרש"ז יודה דשולחן כזה אי"צ טבילה.

היכא שאינו אוכל ישירות מהשולחן אלא דווקא מצלחת, זה עדיף ממפה, כי זה טפל אל האוכל ולא אל השולחן, וא"כ אין השולחן כלי סעודה.

והנה, כשטובל שולחן של מתכת או זכוכית, צריך לטבול גם הרגליים, כיון שהם חלק מהשולחן ומחוברים אליו. [כלומר, הרגליים נטפלים אל חלק העליון של השולחן, אבל אם חלק העליון של השולחן פטור, והרגליים ממתכת, אין הרגלים מחייבים חלק העליון משום מעמיד, ע"פ סברת הבא"ח הנ"ל].

ואם הזכוכית אינו מחובר להמתכת, אלא מונח בתוך מסגרת כמו שמצוי הרבה, לכאוף אי"צ לטבול את הרגליים, כי זה נחשב ב' כלים.

הנה, יש המפקפקים על עיקר החיוב לטבול שולחן, ומביאים תוס' שבת ט"ו: ד"ה אלמה תנן כראיה לדבריהם.

י"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

שולחן שאוכל ממנו ישירות, לא שייך לדברי הערוה"ש.

הנה, יש מי שמען דשולחנות שלנו אינם כלי אכילה, כי אינם מיוחדים לאכילה אלא מיוחדים לכל שימוש שהוא רוצה, כגון תפירה, כתיבה, וכחנה רבות, וא"כ לא חל ע"ז שם כלי סעודה.

והאמת, סברא זו מובן לענין מי שאוכל ישירות מהמחשב או מרכב שלו או שאר דבר של מתכת, שאין לזה שם כלי סעודה. ובאמת, גם שולחן משרדי שייך במקצת סברא זו. אבל שולחן של סלון לשבת, וכ"ש שולחן של מטבח, הרי לזה הוא מיוצר, ולכן סברא זו לא יהני בכח"ג, אם לא שנצרף עוד סברות של מפה וכו'.

ויש מי שצידד להתיר משום שזה 'פשוטי כלי זכוכית' שאינו מק"ט, ולכן אי"צ טבילה. ואין זה נכון, כי ודאי פשוטי כלי זכוכית טעונים טבילה, הגע בעצך מגש לחלות מזכוכית, או שאר מגש זכוכית, ודאי צריך טבילה, וא"כ מדוע זה יגרע.

מיקסר, בלנדר יד, ועוד כלים המורכבים

נתבאר למעלה בנושא 'כלים המורכבים מחומרים שונים', ועוד מקומות, שכשעיקר הכלי חייב בטבילה, גם שאר החלקים של הכלי, אפ' מחומרים אחרים, חייבים בטבילה.

ועפ"י יל"ע, מה דין מעבד מזון [Food Processor], או מיקסר, [כגון Kenwood או Bosch], האם צריך לטבול גם החלק של המנוע. וכן, כשיש כמה וכמה חלקים

במשך כל הדורות, אלא הוא מושג די חדש, ואינו נמצא בכל בית ובית, וא"כ איך שייך מנהג על דבר כזה.

ואה"נ אם משהו משתמש בהשולחן רק עם מפה, לא נגער בו אם אינו מובלו, כי יש סברת הבא"ח להקל, למרות שהבא"ח לא הכריע להקל ע"פ סברא זו. ואע"פ שהוא נגד סברת הגרש"ז, הא הגרש"ז ס"ל שיש מנהג להקל בזה.

וכ"ש כשהוא שולחן של גינה, שמאוס לאכול ממנו בלי מפה, יש עוד יותר מקום להקל לומר שאינו כלי סעודה אם אין עליה מפה, א"כ המפה הוא הכרחי, וממילא א"א להתעלם ממנו.

ובאמת, הלכה זו אינו שייך אך ורק לשולחן של זכוכית או מתכת בביתו או במרפסת וגינה, אלא שייך גם למי שיש לו 'שכבה' של זכוכית על שולחן של עץ להגן עליה, האי 'מיוגן' צריך טבילה. וכן מטבח שיש שולחן מנירוסטה, כמו שמצוי במטבחים תעשייתיים, לכאן חייבים טבילה [מלבד סברות של כלי סחורה]. ואם השולחן או המיוגן היה מיוצר בישראל, אי"צ טבילה.

ואם ימכור השולחן לגוי, לכאן זה עצה, אע"פ שאינו לכתחילה. ולכאן, אם משתמש תמיד עם מפה, יעשה כן לרווחא דמילתא.

הנה, הבאנו למעלה ההיתר של הערוה"ש היבא שאינו מיטלטל ממקום למקום. ולכאן, האי היתר לא שייך אצל שולחן, כי סברא זו מהני כשזה מכין האוכל, ומביא האוכל ממנו לכלי סעודה ממש, ולכן אין לו דין כלי סעודה. אבל

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

לטבול חלק המנוע. וכן, אי"צ לטבול הקערה של המעבד מזון עם כל סכין וחלק מחובר לו, כי סו"ס זה ב' כלים, הא ראייה שיש יותר מאפשרות אחת.

ויש שכתבו סברא אחרת, דאין חלק המנוע חלק מהכלי, אלא הוא 'כח' בעלמא, והוא תחליף להכח גברא לערבבו, אבל אינו חלק מהכנת המזון. [כמדומני שכך ס"ל להגרפ"א פאלק זצוק"ל]. וכעיי"ז מבואר במנח"י [ג' ע"ז].

והנה, הסברות שאמרנו הם סברות גדולות להקל ברוב כלים כאלו, אבל לא יהני בבלנדר יד. כלומר, בלנדר יד, לרוב יש רק חלק העליון וחלק התחתון, ואין להם חלקים אחרים, וא"כ לא שייך לומר כאן סברא הראשון. וגם סברא השני שהוא כח בעלמא לא שייך כאן, כי אינו רק הכח אלא גם הידית של הכלי, ובהכי משתמש בו, וא"כ שפיר הוי חלק מהכלי עצמו, ולכאן צריך לטבול כל הבלנדר כולו, כולל חלק העליון.

ובאמת, טענה האחרונה הוא טענה אלימתא מאוד, ולכאן מחייב לטבול כל הבלנדר גם אם יש לו יותר כמה אפשרויות של חיבורים [ולכאן יש לטבול כולו עם כל חיבור וחיבור].

[הצעתי דברים אלו לפני אאמו"ר שליט"א, ובמשך כמה שבועות היה טרוד מאוד מדוע לעולם הורה לדידה ולאחרים שאי"צ לטבול חלק העליון. ואחר עיון בהסוגיא שוב הסיק דאין מקור מהמשניות והגמ' והראשונים לחייב ידות אלא בהמשך לחיובו של עיקר הכלי, דאם עיקר הכלי חייב טבילה, חיובו נמשך על כל שאר הכלי שמחובר אליו. אבל היכא

שונים, ויכול לחבר חלק זה או חלק זה, האם צריך לטבול כל הכלי בכל א' מהחלקים השונים. וזה נוגע גם לענין המעבד מזון שיש לה כמה סכינים שונים, האם צריך לטבול עיקר הכלי עם כל חלק וחלק.

והוא נוגע גם לענין בלנדר יד, האם צריך לטבול גם חלק העליון.

והנה, סברת הערוה"ש שאמרנו למעלה, אינו שייך בכל אלו, כי למעשה מזיזו ממקום למקום.

והנה, הא דצריך לטבול כל החלקים של הכלי יחד, היינו משום דשם כלי א' יש לו, והולכין בתר עיקרו לחייב שאר הכלי, אבל היכא שברור שהוא ב' כלים, אע"פ שכדי להשתמש בו צריך להשתמש בחלק השני, סו"ס אינו כלי אחת, ואי"צ לטבול כלי השני שאינו מחוייב בטבילה. מלמהד"ד, סיר לבישול איטי [Crockpot], אע"פ שא"א להשתמש בחלק הפנים בלי חלק החיצוני, מ"מ לא יעלה על הדעת לחייב הכלי החיצוני בטבילה, כי ברור לעין כל שזה כלי בפנ"ע. וכן הרשת שעל מנגל, אי"צ לטבול המנגל עמו, וסגי לטבול רק הרשת לחוד. וכן קומקום רגיל, אי"צ לטבול את הבסים, רק הקומקום עצמו.

ועפ"י נוכל לומר, כל מיקסר או מעבד מזון וכדו' שיש ב' אפשרות איזה חלק לחבר באיזה מקום, נמצא א"א שיהיה ע"ז של כלי אחת, ואין צריך לטבולו יחד, ואם חלק השני אינו נוגע בהאכל, אי"צ לטבול אותו.

כגון, מיקסר שיש ב' קערות, או ב' 'מערבבים', סברא גדולה לומר שאי"צ

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילה כלים

סעי' ב' – דיני הטבילה

צריך שיהא הכלי רפוי בידו בשעת טבילה, שאם מהדקו בידו הוי חציצה. ואם לחלה ידו במים תחלה, אין לחוש. (ודוקא שלחלח ידיו במי מקוה, אבל לא במים תלושים). (כ"מ ממדכי פרק הסוכה).

רפוי, הדוק, לחלה ידו

הדינים שבסעי' זה כבר ביארנו בארוכה בס' קצ"ח סעי' כ"ח בנוגע להל' נדה, ונחזור ונשנה מש"כ שם, הנוגע לענייננו.

שנינו במשנה במקוואות פ"ח האוחז באדם ובכלים ומטבילין, טמאין. ואם הדיח ידיו במים, טהורים, לפי שהמשקה שעל ידיו מתחבר למי המקווה ואין כאן חציצה. ע"כ שיטת הת"ק. ורבי שמעון אומר ירפה את ידיו כדי שיבואו בהם המים. וקיי"ל כהת"ק.

והשאלה הוא האם הת"ק בא להקל או להחמיר. כלומר, הת"ק שהחמיר בשאחז, מה דעתו כשריפה ידו, האם בהא מודה לר"ש, אלא בא להקל עוד יותר ע"י שידח ידו תחילה, או"ד מחמיר בריפה, ואינו מיקל אלא כשהדיח מים תחילה.

ונחלקו בזה הראשונים. הטור בשם הרשב"א ס"ל דהת"ק בא להקל, ומיקל ברפוי וגם בהדחה תחילה. מאידך, הרמב"ם והרמב"ן ס"ל דהת"ק מחמיר בריפה ידו, כי חוששין דמתוך שהוא בהול ומתפחד פן ישמט מידיה הוא דוחק את ידיו עליו שלא במתכוין, ע"כ לשון הש"ך [שם בס' קצ"ח] בשם הראשונים.

שיכול לטבול עיקר הכלי בפנ"ע, אין מקור לחייב טבילה על הידות. הגע בעצמך, מי שמחליף הידות של כסוי סיר וקובע ידית חדש של פלסטיק, האם באמת יחייב לטבול את הכסוי של הסיר שוב, דהרי לא שמענו ולא ראינו אף א' נוהג כזה. אלא ע"כ, מכיון שעיקר הכלי היה טבול בפנ"ע, אינו מחייב הידות, ורק כשהוא מקשה אחת, ועיקר הכלי חייב טבילה, אזי הידות חויבים ג"כ [כגון בלנדר יד עשוי מחתיכה אחת שאינו יכול להפרידו באמצע], אבל בלא"ה לא.

ובאמת, כדבריו אלו מצויים להדיא בספר טבילת כלים [י' ה']. ועיין בחלקת בנימין בסעי' י"ב בביאורים שמק' על השו"ע, ומחמת קושיות מוכיח דהידות יש להם חיוב בפנ"ע, ושם קובע ידית חדש על הקדירה, צריך לטבולו שוב. ומלבד דזה חידוש דין שלא שמענו ולא ראינו, כל הכרחו לחדש דין כזה אינו מוכרח, להמעייין שם.

עכ"פ, עפ"י סברא זו פשוט מדוע אי"צ לטבול חלק העליון של הבלנדר יד, מיקסר, מעבד מזון, וכהנה רבות.

מכונת 'מבמבם', שערות סבתא,

Candy Floss, Cotton Candy, וה"ה מכונת פופקורן, צריך טבילה, בברכה. והנ"מ החלק הנוגע בהמאכל, אבל המנוע אי"צ, כמו שאמרנו לענין מיקסר. אמנם, ישנם מכונות שהסוכר מתחמם תוך המנוע עצמו, ולכן עצם המנוע צריך טבילה, וזה בלתי אפשרי. ואם הוא בחנות למכור, יתכן שיהיה לזה ההיתרים של כלי סחורה, אבל אינו פשוט כ"כ, כמש"נ בס"ד לענין מסעדות וקייטרינג.

י"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

ובספר משאת בנימין כ' דכי היכי שלענין נט"י אין אנו בקיאים בין רפוי והדוק, ה"ה שיש להמיר לענין זה. וכן החמיר הא"א בוטשאטש. וק', דכל הני רבנותא שפרטנו למעלה כולם החמירו בענין נט"י, ואעפ"כ הקילו בענין טבילת כלים, א"כ מהכ"ת נחמיר כשכולם הקילו.

ולכן לדינא נראה דיש להקל. ואולי יש מקום להחמיר 'מהיות טוב'.

ע"כ היה בענין של רפוי, וכאן נבאר מדין הדיח ידו תחילה. והמח' ראשונים שהבאנו למעלה, נחלקו גם כאן לשיטתם.

כגון, הרשב"א שס"ל שהת"ק היקל בהדחה, וכ"ש בריפה, ס"ל דהיתר של הדיחה תחילה אינו אלא כשאינו אוחז חזק, אבל כשאוחז חזק, לא מהני ליה הדחה תחילה.

מאידך, הרמב"ם ס"ל איפכא, דאם ר"ש היקל בריפה, והת"ק החמיר בזה, ולא היקל אלא בהדחה, ע"כ מתיר הדחה תחילה גם כשאוחז חזק, דאלת"ה ה"ל לאסור אף רפוי, גזירה אטו שיאחז חזק. כך ביאר הט"ז סקכ"ז.

רעק"א כאן מדחה ראיית הט"ז, ויתכן שהרמב"ם יחמיר בחזק, והא דגזר ברפוי אטו חזק, היינו משום דגם אחיזה בינונית היתה אסורה, אבל כשהדיח ידו תחילה, אולי מותר בינוני, וא"כ בזה לא גזרי' אטו חזק, דרק רפוי אטו חזק הוא גזירה המסתבר, אבל לא בינוני אטו חזק, כי בזה אינו ירא שמא יפול.

השו"ע בנוגע להל' נדה פסק כהטור בשם הרשב"א, ושמותר בין ברפוי, ובין בהדיח תחילה. וכ' הגר"א שם דזה כת"ק, וכרשב"א, ואח"כ מביא דעת הרמב"ם ורמב"ן.

הט"ז וערוה"ש הקילו כהשו"ע, ואילו הסד"ט חשש להרמב"ם. החכמ"א חושש להרמב"ם כשאפשר, אבל כשאין ברירה, מיקל כהשו"ע. הש"ך מחמיר יותר משו"ע.

ולדינא, אנו מחמירין לכתחילה, ומקילין כשלנתה. ע"כ בנוגע להל' נדה.

והנה, אצלנו בהל' טבילת כלים פסק השו"ע דמהני ברפוי. והש"ך שהחמיר שם, כאן כ' צ"ע. וכן הב"ח החמיר בהל' נדה, ושתק כאן. וכן הלבוש והחכמ"א, שהחמירו בנדה לכתחילה, שתקו בענין טבילת כלים. וא"כ קשה, הא זה אותו משנה, א"כ איך החמירו בחדא והקילו באידך.

ותי' הפ"ת כאן בסק"ה בשם תפל"מ, דנדה, הואיל ושייך ביה כרת, החמירו טפי כדעת הרמב"ם ורמב"ן, ואילו בהל' טבילת כלים שאינו איסור כרת, סמכו על עיקר הדעה, והוא הרשב"א.

נמצא, בהל' טבילת כלים אין מי שמחמיר בזה למעשה – שו"ע, ש"ך [שכ' דצ"ע], ט"ז, ב"ח, לבוש, חכמ"א, ערוה"ש, ועוד. ולכן, אם רוצה לטבול כליו כשאוחז רפוי, מותר לגמרי.

^ד יש אלו שאמרו דמדברי החכמ"א [ע"ג ט"ז] מבואר להחמיר, אבל הקורא כל הסעי' יראה ממריצות לשונו דאדרבה, כוונתו להקל.

^ה יל"ע בכוונת הש"ך, האם הוא מודה לדינו של השו"ע, ורק מקשה עליו, או"ד חולק, ומשאיר דעת השו"ע כצ"ע. החו"ש למד כצד השני.

י"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

הסד"ט [שלמעלה חשש לדברי הרמב"ם] כ' דהואיל והגדר של בינוני [שמותר לדעת הרשב"א] וחזק [שאסור לדבריו], אינו ברור, ולכן יקפיד לעולם לעשות עם מים מחוברים, שזה מותר לכו"ע, אפ' חזק מאוד.

הש"ך שם סקל"ו כ' "אין להורות קולא בדברים שנהגו איסור דהלא במשנה ופוסקים אינו אלא דבדיעבד שרי אבל לכתחלה מאן לימא לן", עכ"ל. ואח"כ מביא דעת המהר"י ברונא שלא היקל בכלל בחזק, ולכן ס"ל להש"ך שאין להקל לכתחילה.

[באמת, דעה זו של המהר"י ברונא הוא נגד כל הסוגיא ושאר ראשונים, ולכן פלא ראיתי שהקיצשו"ע [קס"א י"ב] מביא את דבריו לענין דיעבד!]

הט"ז ס"ל דעצה זו של מים מקדימין היא לכתחילה, ואף מביא ראיה מסעי' ל' מהא שלא מצינו שעל האשה להגביה רגליה בשעה שטובלת, אלמא לכתחילה היא. ובאמת יש לדחות ראיה זו, דאולי הש"ך ס"ל דהכבוד של האשה במקווה אינו אלא חיבור בינוני ולא חזק, והוא החמיר לכתחילה רק בחזק. ובאמת, כצ"ל ליישב דעת המהר"י ברונא. עכ"פ מבינים כאן גודל חידושו של המהר"י ברונא. [ע"ע בדה"ש].

לדינא, פשטות הסוגיא הוא כהט"ז, ושמותר [מים מחוברים, לאחוז בחזק] אף לכתחילה [דלא כהש"ך, ומהר"י ברונא]. הרמב"ם מיקל לגמרי, אפ' בתלושים,

נמצא, לא מצאנו היתר בהדיח ידיו תחילה להתיר גם אחיזה חזקה אלא בהט"ז בשם הרמב"ם. וגם הגר"א הסכים לזו.

ולשאר הראשונים והאחרונים קשה, איך אנו מתירין לאשה לטבול בלי להגביה את רגליה, הא משקל של האשה, אפ' כשהיא במים, הוא חיבור חזק בין רגלי האשה לרצפת המקווה, וא"כ ה"ל לחייבה לקפוץ בהמקווה, ובסי' קצ"ח סעי' ל' שנינו שאי"צ לעשות כן.

ותי' המרדכי, והט"ז כאן סק"ד מרמז לזה, דיש ב' דינים שונים של הדיח ידו תחילה. יש הדין הרגיל של סעי' שלנו, ויש בה מח' אם אחיזה חזק מהני בזה. אבל כ"ז אינו אלא במים שהם מחוץ למקווה, מים תלושים, [אפ' אם המים באה מהמקווה עצמה, כ"ז שפירשו"]. אבל כשאנו מדברים על מי המקווה תוך המקווה, מים מחוברים, בזה כו"ע מודי דאפ' חיבור חזק אינו חוצץ, כי זה מים מקדימין שכו"ע מודי בה. ובאמת, המשנה במקוואות מבואר כזה ג"כ, שמותר לטבול מיטה אע"פ שרגליה דבוקות בקרקע.

במח' זו של מים תלושים, האם מותר אפ' חזק; אם בחלק הראשון של מח' רשב"א ורמב"ם עיקר הדין היתה כהרשב"א, להקל ברפוי, תחשבו מחייב שכאן נחמיר שאחיזה חזקה לא מהני. וכן באמת כ' הט"ז כאן ע"פ חשבון זו.

מים מחוברים שהבאנו כאן. כלומר, אנו חילקנו בין מים בתוך המוקה ומים מחוץ למקווה, ויל"ע, האם הם מחלקים בין מים בעלמא, ומים שבאו מהמקווה.

^ה כך ביאר מו"ר. ויש לומדים דאפ' הדיחו ידו תחילה אינו אלא במי מקווה, אבל כשהוא מים בעלמא, לא. ולדידהו, יל"ע האם מי מקווה שהוציא מהמקווה, מותר לאחוז חזק, כדון

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

ידיה ידו, ויאחז חזק על המסך, ולטבול, וגם ימכור אותו לגוי, דבצירוף המכירה, והט"ז בדעת הרמב"ם, אולי יש מקום להקל.

ועדיף לעשות כך; להניח יד א' מעט מתחת לגובה המים, ולהכניס מסך המכונה להיד, ולכסותו חזק, ואז ימשיך לטבול כולו. ואם עושה כזה, הוא יוצא ידי כו"ע, כיון שהוא מים מחוברים. ויש אנשי מקצוע שאמרו דאם עושה כן, לא יתקלקל המכשיר [בלי אחריות על הכותב]. והזהירו שיעשה כן מחר [וכן הוא עצה הגונה לכל כלי חשמלי], ואין צריך להמתין עד שהמים יכנסו לכל פנים הכלי, אלא הוא כבית הסתרים, וסגי בראוי לביאת מים. ועיין בהערה מש"כ בענין טבילת מכונות קפה, ושייך גם לשאר מכונות.

טבילה כלי בתוך כלי

בטבילת נשים פסק השו"ע בס' קצ"ח סעי' ל"א שאסור לה לטבול במקווה בשעה שעומדת ע"ג כלי, שמא תבא לטבול בתוך כלי עצמה, אך גבי טבילת כלים השו"ע [ס' ר"א סעי' ט'] והרמ"א [ס' ר"ב סעי' ו'] מתירין לטבול בתוך כלי, דאם הוא כלי הטעון טבילה עכשיו ג"כ, מהני טבילתה גם להכלי שבתוכה אע"פ שאין בהפתיחה כשפופרת הנוד, מגו, אבל אם כלי החיצון כבר טבול, או שחיובו פחות מהפנימי, כגון החיצון זכוכית והפנימי מתכת, מהני לטבול בתוכו רק כשהוא פתוח יותר משפופרת הנוד.

כ"ש במחוברים. גם הסד"ט היקל לכתחילה, ולא החמיר אלא לענין תלושים. בטבילת כלים, אולי גם הש"ך יודה להקל, עפ"מ"כ למעלה.

וזה עצה גדולה לטבילת כלים, להעביר מיד ליד, כשיד השני הוא כבר תוך מי המקווה, ואז יכול לאחוז חזק; משא"כ אם אינו עושה כן אלא סומך על רפוי, צריך לוודא שאכן כל הסכו"ם רפויים, ולנענע ידו מתחת להמים [כ"ש כששתמש בה'סל' המיועד לזה], אבל אם עושה כעצה הנ"ל, אי"צ להיזהר בכל זה, אלא מעביר מיד ליד, ואוחז איך שרוצה.

הדיח ידו תחילה במים תלושים, ואחז חזק, וטבל כלים, להרמב"ם לדעת הט"ז מהני, אבל לשאר ראשונים לא יצא, ולכן חוזר לטבול, בלי ברכה.

ואם לא היה חזק, אלא בינוני, הסד"ט החמיר. בדיעבד יש מקום להקל.

ביד יבש, מותר ברפוי, ע"פ מש"כ למעלה. כשלא היה רפוי, חוזר לטבול, עם ברכה.

ועפ"ז, מי שהכניס כל הסכו"ם שלו לתוך ה'סל' של המקווה של כלים, מאוד צפוף, אם היה נגוב, אינו רפוי, לא יצא. ואם היו רטובים, זה מים תלושים, ורק הט"ז וגר"א בשם הרמב"ם מיקל, ולכן חוזר ולטבול.

מי שיש לו כלי דיגיטלי, כגון מכונת קפה, וצריך להטבילו, לכאן יש להקל אם

אינו כלום, ויש למכור לגוי ו/או לתקנו ע"י ישראל, ולסמוך על הסברות שאמרנו למעלה.

¹ הנה, לפמ"ש"כ למעלה בנושא 'מכונות קפה' דיש צינורות ומשאבות המכניסים את האוכל, והמים לא יגיעו לאלו, ואי"ז בית הסתרים או בלוע אלא זהו עיקר הכלי, אי"כ הטבילה

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

ובבעלות של ישראל עד החנות, דהואיל ולא היה מיוצר בישראל, או שאינו יודע איפה מיוצר, אמרי' כל דפריש מרובא פריש, דרוב מפעלים בעולם, וכ"ש בחו"ל, הם של גויים. ואין לומר שהוא קבוע, דעכשיו נמצא בהחנות ושם אינו ניכר האיסור וההיתר [חזו"א].

[כשמיוצר בישראל, אי"צ לטבול, כי יש רוב שמיוצר במפעל של ישראל ולא של גוי. ויל"ע אם בכל זאת יש לטבול מחמת דשיל"מ, שכתבנו בס' ק"י בשם ר' משה דיש מקום להחמיר גם לענין כל דפריש. וכע"ז כ' החזו"א שם, עיי"ש].

התשורת ש"י כ' דלענין ספק ברכות להקל אמרי' דאפ' ספ"ם להחמיר אינו מברך. וס"ל דגם טבילת כלים, אע"פ שיש ספ"ם שמחוייב לברך, סו"ס יש איזשהו צד שלא לטבול, ולכן סב"ל אומרת שלא לברך.

אך, השבחה"ל [ד' צ"ג] ור' משה [או"ח ג' ד'] חלקו ע"ז ולא חשו לדבריו כלל. והטעם, דהא דכ' לגבי סב"ל, היינו כשבאנו לדון על החיוב ברכה, אבל כאן אין אנו דנין על הברכה אלא על החיוב טבילה של הכלי וככל שנחמיר בזה, ממילא נפשט השאלה של הברכה, ובזה אין אומרים סב"ל, כמו שמצינו אצל ספירת העומר, דכשיש ספ"ם לחייב לספור עדיין מברך.

ועוד טענו אלו שלא רוצים לברך על טבילה, דאולי החברה של הגוי יש לו 'מניות' Stocks & Shares שהם בבעלות של ישראל, וא"כ היה בבעלות של ישראל. ולא הבנתי טענה זו, דכל שיש גוי א' שיש לו מניות בחברה, כבר הוא

רעק"א בס' ר"א כ' דצע"ג מ"ש טבילת נשים מטבילת כלים, כלומר מדוע כאן לא גזרו שמא יבא לטבול בתוך הכלי עצמה, אך החזו"א [יו"ד קכ"ט ח' וט'] מיישב את זה, עיי"ש, ועמש"כ בס' קצ"ח סעי' ל"א.

אגב; יזהר שהמקווה שטובל בתוכה הוא מקווה כשרה, ולא כל מים מחוץ לחנות כלים נחשבת מקווה כשרה למחדרין.

סעי' ג' – ברכת הטבילה

יברך על טבילת כלי; ואם הם שנים או יותר, מברך על טבילת כלים.

מדיני הברכה והטבילה

הנה, יש הנוהגים שלא לברך כלל על שום טבילה, ואף מביאים ריטב"א כדבריהם שדייק מהרמב"ם שמשמיט ההלכה שצריך לברך, ע"כ ס"ל להרמב"ם שאי"צ לברך. הריטב"א מסיים ד"כ המנהג פשוט'.

אמנם, שאר ראשונים מפרשים, שו"ע ונו"כ, כולם בפה א' הסכימו לברך, אפ' על זכוכית, והכי קמ"ל ואין לזוז מזה.

יש האומרים שאין לברך על טבילת שום כלי, שמא היה הכלי בבעלות ישראל. והנה, אם בשלב א' משעת היצור היה בבעלות של גוי, חייב טבילה, ואינו פטור אלא אם היה בבעלות ישראל משעת הייצור רצוף עד שיגיע ליד הקונה האחרון.

וכשקונה מחנות של ישראל, אין לחשוש שמא היה מיוצר במפעל,

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

דעלמא, ע"פ הדברי יציב; ועמש"כ בהל' ברכות.

אמנם, בספר טבילת כלים טוען דמהא שאם נפל הכלי לתוך המקווה שעלתה הטבילה, ע"כ אינו מעשה מצוה, וממילא אי"צ לעשותו בימין ובעמידה. ולא הבנתי כ"כ טענתו, דאח"כ אינו כמו לולב וקידוש שזה כל כולו של המצוה, אך סו"ס זה מעשה המצוה, ומברך עליה, וא"כ מדוע אי"צ לעשותו בימין ובעמידה.

אם נוהג כמש"כ ומברך וטובל בעמידה ובימינו, יל"ע, המעביר לידיו המונחת מתחת להמים, כדי שיהיה מים מחוברים ולא מים תלושים, נמצא הכלי רק נטבל כשהוא נאחז ביד השני, וממילא עליו לברך כשהוא אוחז בצד ימין, להעביר לשמאל, לטבול ולהעבירו לימינו שהוא בתוך המים. ויל"ע, האם באמת עליו להתנהג כך. וע"ע בזה.

יש שאלה גדולה בענין עשיית מעשה במקום מטונף [עמש"כ בריש הל' הגעלת כלים]. ויל"ע, האם ה"ה לענין טבילת כלים, שאין לעשות כן במקום מטונף. הדרכ"ת מדמה לשחיטה שמוותר לשחוט במקום מטונף [מלבד הברכה]; וע"כ היכא שאינו מצווה חיובית אלא מצוה קיומית מותר לעשותה במקום מטונף.

ויל"ע עוד, האם שייך הכלל 'מצוה בו יותר מבשלוcho' בענין טבילת כלים. היוסף אומץ ס"ל שכן. וזה חידוש, דהרי אם כלי נפל למקווה, עלתה לו, ואי"צ כוונה, וא"כ אינו מעשה מצוה שבגופו, אלא היכי תמצי שיטבל. וע"ע בזה. וכן יל"ע אם יש ענין של כוונה לכתחילה.

בשותפות גוי, והלכה פסוקה דכהשיראל קנה משותפו הגוי, צריך לטבולו.

ועוד, מניות אינו בעלות, אלא הוא כהלוואה אל החברה, ואינו מפקיע מחובת טבילה [אם לא שיש לישראל רוב המניות דאז נעשה כשותף].

ולכן לדינא אין שום סיבה מוצדקת שלא לברך על טבילת כלים. ומי שבאמת ירא לברך מחמת צדדים הנ"ל, יתנו לגוי במתנה ואז יקנה ממנו, ואז יצא מכל שמץ של ספק [ואינו עובר על לא תחנם, כיון שהוא לטובת הישראל]; וחלילה לטבול סתם בלי ברכה, כדי שלא יהיה ח"ו כהתורם ערום.

כשמברך על זכוית, אומר 'וציונו', כי כך מצווה ע"י התורה במאי דכתיב 'לא תסור', וכמו שמצינו בשאר מצוות דרבנן כמו נט"י.

מברך עובר לעשייתו. ויל"ע, טבל ונזכר שלא ברך, האם יכול לברך כל עוד שהוא עוסק בהטבילה, כמו שמצינו בנט"י, וכמו שמצינו בטבילת נשים. כך דן רעק"א, ומציין לפמ"ג בסי' שכ"ג, ומסיק דצ"ע. ולכן לדינא סב"ל ואין לברך.

[א.ה. ע' ביה"ל סי' שכ"ג לגבי טבילה בשבת, דלא יברך כדי שלא יהיה ניכר שטובל כלי, ולא ייעץ לברך אח"כ; לכאו' זה ראייה שס"ל דלא מהני לברך אח"כ. וע"ע בזה.]

הואיל וטבילה מצוה, יש לעשותו בעמידה [ע' חלקת בנימין בביאורים], וביד ימין. ואמר, בני אשכנז עושין בימין ידיה, ואילו חסידים עושים בימין

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

כן נראה ברור. ווע"ע בחלקת בנימין
בביאורים.]

יל"ע, קנה גלים בחנות לקנות כלים
ואח"כ טבלם, ובאמצע טבילתם אשתו
מגיע עם עוד כלים שקנאה בחנות, האם
הברכה חל גם עליהם. ועוד יל"ע, אפי'
ידע שאשתו קונה עוד כלים, האם שייך
לברכה לחול על כלים שעדיין לא באו
לידי חיוב. וצ"ע.

יפיר כל המדבקות לפני שטובל, כדי
למעט בהפסק. והנה, רובו או מקפיד,
וכ"ש כשהוא תרתי לריעותא, ודאי צריך
להסיר לפני הטבילה [ע"ע סי' קצ"ח
באריכות]. והנה, בהל' נדה מצינו מנהגו
של הרמ"א להסיר אף מיעוט ואינו
מקפיד. ויל"ע, האם האי חומרא ומנהג
שייך גם אצל טבילת כלים.

האו"ה [נ"ח צ"ג] ס"ל דיש להשוות
שניהם אהדדי, וכ"פ החכמ"א [ע"ג י"ד]
לכתחילה [וכ"פ החלקת בנימין]; אך
סתימת שאר ראשונים ואחרונים,
והרמ"א בתוכם, אינו כן, ולענין טבילת
כלים יש להקל בזה [כמו שמצינו בענין
נטי'].]

ולדינא, ודאי יש מעלה לחוש לדברי
האו"ה, אבל אי"צ לטרוח עבור זה.

[יל"ע, האם ה"ה לענין רפוי, שיש
להחמיר בזה לגבי כלים לכתחילה.]

כשיש לו כלי הצריך הגעלה וגם
טבילה, מגעיל ואח"כ טובל; כך מבואר
בסי' הבאה, ועמש"כ שם.

הש"ך והט"ז מביאים י"א לברך על
טבילת כלי מתכת. לדינא לא נוחגין כן,
כ"כ קיצשו"ע, ערוה"ש, בא"ח, ועוד. ואם
בירך כך, יצא, ולכא' ה"ה על כלי זכוכית
[כי חיובו הוא מהא דדומה לכלי מתכת].

אם בירך 'על הטבילה', כמו שאשה
מברכת על טבילתה, יצא.

מעשה שהיה, הלך לטבול וראה את
הברכה, ולא ידע איך לסיים, 'על טבילת
כלי' או 'כלים', ולכן לא אמר כלום, נמצא
אמר, 'על טבילת', האם יצא. [מסברא לא
יצא, כי אין לזה משמעות.]

מותר לטבול כלים בלילה [ספר טבילת
כלים], אך יודא שכל הכלי נכנס לתוך
המים בב"א, ושאר פרטי הטבילה.

כשיש לפניו ב' כלים לטבול, יברך
ויטבול תחילה כלי שחיובו גדול מחברו,
כגון מה"ת לפני דרבנן, ודאי לפני ספק.
ולכא', יברך על הגדול במקום קטן. וע"ע
בזה.

כלי שמסופק אם לברך עליה, האם
אשה יכולה לפטור אותו בברכת
טבילתה. ועמש"כ בסי' ר' האם זה נחשב
משנה ממטבע שטבעו חכמים, כמו
שמצינו לענין עירובין [מ"ב שס"ו
סקע"ט], או"ד זה נחשב שנוי [בדה"ש].

ונראה, דהא דיש שאלה, היינו כשיש
שאלה על הטבילה של האשה, ורוצה
לברך על הכלי 'בסתמא' במקום לעשותו
כתיקונה כדי להרוויח טבילת האשה, וזה
אינו פשוט כ"כ. אבל אשה שטובלת
כדרכה, ומברכת כתיקונה, ודאי מועיל
אף לכלי כיון שנוסח הזה שייך גם עליו.

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

כלי או כלים'

בנרות שבת, מברך 'להדליק נר', ל' יחיד, וכן לקבוע מזוזה. וא"כ יל"ע, מדוע טבילת כלים שונה משאר מצוות.

ובאמת, מנרות שבת לא קשה, דיוצא באחת, אבל ממזוזה דכל א' הוא מצוה באפי נפשה, עדיין קשה. ועמש"כ בזה בהל' מזוזה בשם המהרש"ג [מ"ט] דבאמת אצל מזוזה היה ראוי לברך בלשון רבים כשקובע שתיים, אבל יש לחוש שיבואו לחשוב שחייב לקבוע על ב' מזוזות, ולכן הקפידו לברך תמיד בלשון יחיד. וע"ע שבה"ל [ב' ק"ס ו'] מש"כ ליישב ענין זה.

הנה, אצל ברכת הנהנין, משעה שטעם יכול להפסיק בדיבור אע"פ שממשיך לאכול, וכ"ה בשאר מצוות כגון בדיקת חמץ, ותקיעת שופר [מעיקר הדין]. וזה משום דיש כאן מצווה אחת, וכבר חל הברכה על כל המצוה. אבל אצל טבילת כלים, אין כאן ב' כלים עם מצווה אחת, אלא כל כלי וכלי הוא מצווה בפנ"ע, ולכן אם מפסיק בדיבור ביניהם לכאן איבד ברכתו לגמרי, ואכן כ"פ בספר טבילת כלים לברך שוב [עכ"פ] כשלא היה מענין הטבילה. וכיוצא בזה מצינו אצל שחיטה וגם אצל מזוזה.

מאידך, הדרכ"ת [סי' י"ט ס"ח] מיקל בזה שלא לברך שוב. עכ"פ, זה שאלה חמורה, ולכן יקפיד בזה טובא.

חשו"ע כ' לברך 'כלי' כשטובל כלי א', ו'כלים' כשטובל כמה כלים יחד. וכ"פ

הרבה אחרונים. אמנם, הערוה"ש כ' דהמנהג פשוט לברך בל' רבים גם על כלי אחת, וכ"כ בשם השב"ח. וכו"מ בחכמ"א. ובאמת, כך כתב המאירי, שלא היה לעיניהם של שאר האחרונים.

[א.ה. מהא דיש שלט ליד כל מקווה כלים עם נוסח של שו"ע, לכאן נתפשט הדבר לעשות כשו"ע.]

עכ"פ, היכא שיש לפניו כלי א' הצריך טבילה, ועוד כלי שיש בה ספק, בזה לכאן ראוי לברך בל' רבים. כשטובל כלי ומכסה שלה, לכאן גם בזה ראוי לברך בל' רבים, וכ"כ החו"ש. אך הגרשז"א כ' דהמכסה טפל אליו, ולכן אם מברך על כלי אחת בלשון יחיד, גם בזה יתנהג כן.

ובכל מקרה, אם בירך על כלי א' בל' רבים, או כמה כלים בל' יחיד, יצא ידי חובתו.

אם מברך בל' יחיד, לא יברך על טבילת כלי' אלא על טבילת כלי'.

נתערב כלי שאינו טבול עם שאר כלים

ענין זה ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, ועמש"כ בס"ד בס' ק"ב סעי' ג', ונזכיר כאן רק ראשי הפרקים.

כשנתערב כלי א' שאינו טבול בתוך כלים טבולים, ואינו יודע איזה, האם שייך ביטול או"ד זה דשיל"מ. ויש לעיין מצד מירחא, ומצד הוצאה, ואם משלם בלא"ה לכניסה להמקווה [חזו"א]. ויל"ע גם מצד דברי הנוד"ב המפרסמים, ומש"כ שם

כדי שהאחרונים יאמרו כן, כי כך העיקר. ויש הרבה ראיות ממ"ב וביה"ל דלא בזה.

¹ שיטת החזו"א [יו"ד ק"נ] בהשקפה כללי לגבי דברי הראשונים שנמצאו לאחר דברי האחרונים, דמשמים הסתירו דבריו

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

לדינא, לכתחילה יש להחמיר, אבל במקום הצורך יש להקל. בימי ניסן שהוא אחרי הגשם של החורף, יש יותר מקום להחמיר. בזכוכית יש יותר מקום להקל בכל גווני.

סעי' ד' – טריפיד"ש

טריפיד"ש ששופתים עליהם קדירות, אינם טעונות טבילה. אבל פדיליא"ש, טעונות טבילה מפני שנותנים עליהם המאכל עצמו.

מיחם של ר' משה

מבואר מסעי' שלנו, דרך כלי הנוגע ישירות בהאוכל חייב בטבילה, אבל החצובה אי"צ טבילה.

וחידש ר' משה (יו"ד א' נ"ז ונ"ח), דמיחם של מים חמים, בעצם הוא מורכב מב' חלקים; חלק של הסיר שהוא קדירה לכל דבר וענין וחייב טבילה, ולמטה ממנו הוא חצובה שיש בתוכה גוף חימום שהוא האש, שאינו חייב טבילה. כלומר, הוא חיבור של כיריים וקדירה שהולחמו יחד.

ור' משה עוסק במיחם שאמרו לו שאם יטבול גם חלק של החשמל, יתקלקל. וס"ל לר' משה דבאמת נוכל לעשות 'פלגינן' על המיחם, ולטבול רק החלק של הסיר ולא חלק של החשמל, כי זה לחוד וזה לחוד. ויעשה כן ע"י שהופך כל המיחם, ומכנים חלק העליון לתוך המים, ואילו חלק התחתון משאיר בחוץ. [צריך ליזהר שלא יהיה רווח של אוויר בין המים ובין תחתית הסיר, ויחפש עצה לטפל בזה].

דלאו כל ציור שווה בענין זה. וע"ע בדרכ"ת, וחר צבי סי' צ"ג.

ויל"ע גם מצד דבר שבמנין, ומסק' היה להקל כאן מצד זה כיון שאינו איסור חפצא אלא איסור גברא, ולכן דומה לאיסור בלוע ולא לדבר שהוא אסור בעצם.

וכשטובל כולם, האם יכול לטבול חצי היום וחצי למחר, או"ד לאו כולם חייבים, אלא א' חייב רק שאינו בטל. נפק"מ, האם מברך כאן על טבילת כלי או כלים. וע"ע בזה, ואכ"מ.

וע"ע שבה"ל ד' צ"ג בענין כל דפריש בענין כלים.

טבילת כלים בנהרות ואגמים

בסי' קצ"ח סעי' ל"ג ול"ג הארכנו בענין טבילת נשים בנהרות ואגמים שיש חששות של רבוי מי גשמים, או"ד אין טיפה יורד מלמעלה אלא א"כ יעלו ב' טיפות מלמטה.

וכ' הדרכ"ת [סקב"ב] בשם הכנה"ג דכל החששות שחששנו שם היינו משום חומר דנדה, אבל לענין טבילת כלים אין לחוש כולי האי [איירי בנהר המתקיים גם בימות החורף]. ומביא מלמד להועיל שמקיל ג"כ, אפ' במתכת, 'וכן עמא דבר'.

מאידך, הלחם ושמלה [שם סקב"ה] אינו יודע על מה סמכו העולם להקל, אף לענין טבילת כלים.

ובשם ה'טשיעבינע"ר' אומרים שאין לטבול בנהרות ואגמים, במקום שיש מקווה כשרה.

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

אבל, סברתו שייכת בגריל חשמלי, וכן במכונת סנדוויץ' טוסטר, [Sandwich Toaster] [שיש באמת אלו שיכולים להפריד]. וע' לקמיה מש"נ בענין החוט והתקע, אם שייך ביה סברת ר' משה.

חוט החשמל והתקע של הכלי

יל"ע, האם סברת ר' משה מועיל לפטור טבילת כלי חשמלי במילואו, כולל החוט והתקע. כגון לטבול בלנדר יד, גריל, ודומיהם עם החוט והתקע.

והנה, ר' משה חידש שב' כלים שמחוברים יחד במקרה ולנוחות, ובעצם היו יכולים להיות מופרדים, כגון מיחם עם הגוף חימום, בעיקרון הוא אש עם סיר, ולכן חידש ר' משה דסגי לטבול הסיר ולא את האש.

ומהשקפה ראשונה היה נראה דזה שייך גם כאן, דיש עצם הכלי, ובאמת היה שייך שהחוט יתפרק משאר הכלי [כמו שיש בכלים מסויימים], אלא שהוא מחובר מטעמי נוחות בעלמא, וא"כ שייך סברת ר' משה שלא לטבול החוט והתקע.

אמנם לכאן זה שגגה, כי ר' משה לא חידש שנוכל לדון כל כלי באפי נפשיה אלא כשכל כלי הוא כלי חשוב בפנ"ע ויש לו שימוש בפנ"ע, אבל כשיש עיקר הכלי, והחוט והתקע טפלים ובטלים ומבוטלים אל עיקר הכלי, א"א לחדש לדון כל א' בפנ"ע, אלא הטפל נתבטל אל עיקר הכלי.

ואם לזאת, יל"ע מדוע אי"צ לטבול החוט והתקע של כלי חשמלי. והנה, אם מדובר במיקסר ודומיהם, הלא הקלנו

וכ' ר' משה דבאמת תחתית הקדירה גם צריך טבילה, הן הצד הנוגע בהמים והן הצד שפונה להחשמל והגוף חימום. ולכן הורה ר' משה להשקיע המיחם מעט יותר מרצפת חלק הסיר, ואז התחתית הוא טבול מבפנים ומחצדדים, ואילו חלק הפונה לצד החשמל, יצא טבילתה משום שהוא בית הסתרים ובלוע. ומוכיח שמהני מהא דידות הכלים מהני טבילתן אפ' טרם קצצן.

ועל עצם הא דיכול לחלק כלי אחת לשתיים, ר' משה מוכיח כן ממשנה בענין טהרות, דשני כלים שמחוברים א' אל השני, נטמא א', לא נטמא חברו.

המנח"י [ב' ע"ז] והחלקת יעקב חלקו על ר' משה. והנה, ודאי לא חלקו על המשנה שהביא ר' משה, אלא חולקים על הדימיון, דס"ל דהציור של המשנה היינו ב' כלים בעלמא, שבמקרה מחוברים, אבל בעצם אין קשר בין א' לשני. משא"כ כאן, אינו מקרה שחיברו סיר וכיריים יחד, אלא זה בא לשמש את זה, וביחד הוא כלי יותר טוב ויותר נוח ממה שהיה בלעדו, וא"כ ס"ל דכולו חייב בטבילה.

לדינא, אע"פ שדברי ר' משה יש בהם סברא גדולה, מ"מ לא היקל אלא משום שאמרו לו שיתקלקל, ובזמננו שבמציאות לא יתקלקל, אין לנהוג כר' משה, אלא להטבילו כדרכו.

והנה, אפ' ר' משה שמיקל במיחם, היינו רק משום שזה באמת ב' כלים שמקרה מחוברים, ועושים שימוש אחת, אבל יודה כשהוא ב' חלקים שחייבים להיות מחוברים כדי לעבוד, כגון בלנדר יד, דוודאי בזה לא שייך האי סברא להקל.

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

השגחה על מוצרים מסין

ישנם מוצרים אלקטרוניים ודיגיטליים מיוצרים בסין, כגון קומקומים, מיחמים, ודומיהם, ועליהם יש חותמת כשרות שאינם צריכים טבילה. והשאלה, האם נוכל לסמוך עליהם שלא להטביל כלים אלו.

והנה, כמיטב הבנתנו כך הם עושים. הרב שולח שליח אל המפעל בסין בשם חברה יהודית, שעושה קניינים על כל החומרי גלם שממנו המפעל מייצר כלים אלו, ואז המפעל מרכיב את הכלים מחומרי גלם של ישראל. נמצא בשעת עשיית הכלי, היה בבעלות של ישראל.

ואין לאסור מטעם 'אומן קונה בשבח כלי' [סעי' י'], דהחזו"א היקל בזה כשדינא דמלכותא אינו כן, ומטעמים אחרים, כמו שביארנו לקמן.

אמנם יל"ע האם הקנין ששלוחו של החברה היהודית עושה עם המפעל הוא רציני. דהרי, אם מאה קומקומים יגיעו להחברה היהודית וכולם פגומים, על מי אחראי לספק חדשים; ודאי המפעל חייב לייצר חדשים – האם הם של ישראל, מדוע המפעל אחראי עליהם, ע"כ אינו באמת קנין. ואין זה ראייה כ"כ, דאולי המפעל אחראי לספק מחומרי גלם של ישראל מוצרים תקינים.

ויש לשאול עוד, אם וכאשר יש שריפה בהמפעל ונשרף החומרי גלם, מי אחראי על זה. כלומר, למי יש כסוי ביטוח על החומרים, הסינים או היהודים – דאם הסינים מבטיחים אותו, וכ"ה הפשטות, נמצא כל הקנין הוא חוכא ואטלולא.

בעיקר חלק המנוע שאי"צ לטבול כי נידון בפנ"ע, וא"כ כ"ש החוט.

ואם מדובר בכלי כמו גריל או מכונת סנדוויץ', אם ר' משה היה מיקל שלא לטבול עצם הגוף חימום, ה"ה שאי"צ החוט והתקע, ואינו מגרע במה שאכן טובל הגוף חימום.

ולא נשאר לנו לדון אלא במכונות כמו בלנדר יד ודומיהם. והנה, חייבנו את חלק העליון של המכשיר מטעם ידות כי זה מסייע בעצם השימוש הכלי. והנה, אע"פ שהחוט והתקע אינו כן דאינם מסייעים בעצם השימוש, מ"מ נראה דעדיין שם ידות עליהם, כי סו"ס מסייעים בהשימוש ומפל אל הכלי, ומחוייבים בטבילה מחמתו.

ולכן נראה דטבילת החוט והתקע של מכשירים האלו הוא מדינא, ולעיכובא. ובספר טבילת כלים הביא כן בשם כמה אחרונים. והביא שהשבה"ל היקל בזה, ולא ביאר לנו טעמו.

[ולפי מסק' שם לפטור חלק העליון של הבלנדר יד, נמצא דינו שווה למיקסר, ולכן גם החוט פטור. וממילא לא מצאנו שום כלי שהחוט יהיה לעיכובא, אם לא בבלנדר יד שלא ניתן להפריד שני החלקים.]

ויש שאמרו שהחוט אינו באמת חלק מהכלי אלא הוא 'גשר' בעלמא בין הקרקע והכלי. ולא הבנתי סברא זו, סו"ס הוא חלק מהכלי שא"א להפרידו ממנו, ומשמש להכלי, וא"כ לכאוי' יתחייב טבילה מדין ידות. כך נראה.

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

לחנות ישראל, וא"כ ההשגחה חייב להיות אחראי על זה.

והדומה לזה, החנויות בגלילותינו מוכרים כלים עם הכשר שמיוצרים בבעלות יהודי, בלי שום שטיקים וטריקים, ולכן אינם טעונים טבילה. וזה לא מהני אם היה סוכן גוי בין המפעל לחנות, וא"כ ג"ז באחריות של ההכשר.

כלי הנוגע בהאוכל בדרך מקרה

בסעי' שלנו מבואר דחצובה אי"צ טבילה כיון שאינו נוגע בהאוכל. וכ' האחרונים, דה"ה כלי שנוגע בהאוכל בדרך מקרה, כיון שאין זה בכוונה וברצון, אי"צ טבילה. כגון, השבילי דוד דכ' דכלי המיוחד לעשות נקב בחבית כדי להכניס לתוכה הברז, אי"צ טבילה, כי אינו נוגע בהאוכל אלא במקרה ובדרך אגב.

וה"ה פותחן לבקבוקי יין [Corkscrew], וכן הסכין שעל הכד לפתוח שקית של חלב, והכלי המיועד לפתיחת קופסאות שימורים, כולם נוגעים בהאוכל רק בדרך מקרה, ולכן אי"צ טבילה.

מפצח אגוזים, לכאן אי"צ לטבול דאפ' אם יגע בהאגוז, אינו אלא דרך מקרה. אמנם, הגרש"ז [מובא בספר טבילת כלים א' קכ"ד] צידד דאולי הקליפה של האגוז בטל אל האגוז, וא"כ כל הנוגע בהקליפה, כאילו נוגע בהאגוז [משא"כ קופסאות שימורים ודאי א"א לחול על הכלי שם אוכל]. ומסיק, דאם משתמש בו רק במטבח, אי"צ טבילה [דבעיננו אינו נחשב כחלק מן האוכל]. אבל אם מביא המפצח גם אל השולחן, א"כ בעינינו האגוזים הם מוכנים עכשיו, והכל נחשב

וכ"ת דבאמת הקנין חל, ובאמת הוא הפסד של היהודי, אלא שהסיני משקר לחברת ביטוח שלו, י"ל א"כ זה אנו סהדי שלא באמת גמר דעתו להקנות כל החומרי גלם להישראל.

ואין לומר, הא אם סומכין על זה לענין מכירת חמין, א"כ מ"ש כאן, די"ל, דנשמך ע"ז לענין דרבנן ולא דאורייתות, כי כבר ביטל החמין. ועוד, אולי כל ענין מכירת חמין הוא להראות דבאמת אינו רוצה שיהיה ברשותו, ואת זה המכירה מקיים. ועוד, בענין מכירת חמין גופיה יש שאלה אם מכר כליו אם צריך לטבול אותם שוב, והערוה"ש סקנ"ב כ' דאי"צ, כי אין במכירה אלא הערמה ולא באמת נתכוון למכור את הכלים; וא"כ ודאי לא יפטור מטבילה.

[ועוד, בטבילת כלים אינו תלוי בבעלות אלא אם שמו עליו, ולכאן בזה שמו של העכו"ם עליו. וע"ע בזה.]

ולכן, לעת עתה לא הועיל ההכשר הזה אלא לעשות כל כלי בגדר ספק, שא"א לברך על טבילתה. ואה"נ הועיל למי שבלא"ה אינו טובל, אבל לזה יש כבר דברי החלקת יעקב.

ואולי יש מקום לצרף הכשרים אלו כשיש עוד צירופים, כגון לטבול מיחם כדרכו של ר' משה.

וכל מה שכתבנו הוא בסתמא, וצריך לבדוק כל הכשר לגופו של ענין, כי שמעתי שיש הכשרים נאמנים שמאשרים כלים אלו.

ועוד, כל הכשר לא מהני אם המפעל בסין בבעלות ישראל מכר לגוי שמכר

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

כלי הנוגע בהאוכל אבל אינו מסייע בהכשרתו

מבואר במשך הסימן דכלי סעודה, כגון הכלים שאוכל מהם, וכן הכלים שמכשיר בהם את האוכל כגון קדירה ומחבת, צריכין טבילה. ועוד מבואר בסעי' ז', דגם משפכות צריכין טבילה, כי זה מועיל להעביר את האוכל למקום שיכול להתכשר לאכילה.

ועפ"ז כתבו הפוסקים דמחט המודד חום האוכל [Cooking Probe או Food Thermometer], אינו מכשיר את האוכל ואינו מעבירו למקום יותר ראוי, ולכן אי"צ טבילה, למרות שנוגע בהאוכל בכוונה, כ"כ הפוסקים. [א.ה. ראיתי בשם הגרפ"א פאלק זצ"ל שיש לטבול בלי ברכה.]

ועפ"ז יל"ע מה דינו של כלי מדידה, האם צריך טבילה או ברכה. [א.ה. וראיתי בשם הגרפ"א פאלק זצ"ל שיש לטבול ולא לברך.]

ויל"ע לענין מאזניים, האם צריך טבילה. ולכאז', אם לעולם אינו משתמש בו אלא כשהוא מכוסה, הבאנו למעלה צד גדול לפטור את זה מטבילה.

הכוס של אליהו של ליל הסדר, יל"ע
האם הוא חייב טבילה. דהנה, אינו שותה ממנו, אך אינו כלי אוצר בעלמא, ולכן אינו ברור איך לדונו. וכן יל"ע לענין הצלחת שמתחת לכוס של קידוש, האם הוא חייב טבילה. ונראה דכל אלו יפטרו עם כלי שטובל עם ברכה. ובכוס של אליהו, אם יקדש עליו ביו"ט, יכול לטבולו עם ברכה.

כחלק מן הפרי, ולכן המפצה צריך טבילה.

מאידך, השבחה"ל ו' רמ"ה ס"ל דהמפצה אינו צריך טבילה, אפ' המביאו אל השולחן, כי אינו נוגע בהאוכל, ועוד, אפ' אחרי שפצה את האגוז, עדיין אינו ראוי מיד, אלא צריך להפריד ולברור ולהוציא את האגוז.

ולכן לדינא נראה שיש לטבולו, אבל לא לברך, וישתדל לפטור עם כלי אחר.

שעם של בקבוק, כשעשוי מחומר המחייב טבילה, צריך טבילה. ואין לומר שאינו נוגע בהכלי אלא בדרך מקרה, דהלא תפקידו הוא לגעת בהיין למונעו מלצאת, כדי שלא ישפך, ואי"ז מקרה אלא מטרתו דהרי לפעמים שוכב הבקבוק על צדו בדווקא, ורוצה הפקק שם לשמור על היין. ועוד אמר ר' אלישיב, הוא מונע את היין מלהחמיץ, א"כ מסייע בעצם האוכל [ודומה לזיעה ולא רק כסוי של פת].

[עפ"ז יל"ע מדוע אי"צ לטבול פקק מתכת של מיץ ענבים, הא זה שימוש חוזר של כלי מתכת. וע"כ מכח סברת ר' משה שנביא בס"ד לענין צנצנת קפה. ועמש"כ בזה באריכות לקמיה.]

צלחות לנוי שאינם מיועדים לאוכל
אלא להניח עליהם הצלחת של האוכל [Chargers], אי"צ טבילה. ואף אם לפעמים אוכל נופל עליהם, ואוכל ממנו, אי"ז אלא מקרה בעלמא, ואינו מחייב טבילה.

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

תבניות אלומיניום

למעלה בסעי' א' הארכנו לגבי חובת טבילת חומר אלומיניום, ומסק' היה שמחוייבים בטבילה מדרבנן, כמו זכוכית. וכאן נדון בהתבניות מחומר זה שהם חד-פעמיים, ומגיעים בכמה גדלים שונים וצורות שונות, וגם בצורות של מאפינ'ם, וגם קדירות חד-פעמיות; והשאלה, האם הם חייבים טבילה.

החלקת יעקב [קט"ו] דן בציור משונה שבו עטפו צלחות עם נייר אלומיניום, אך אי"ז שאלתנו כאן.

המנח"י [ה' ל"ב] דן בשאלה שלנו, וס"ל דאע"פ שהוא כלי סעודה, מ"מ יש להקל כי חסר ממנו שם כלי בהא שהוא חד-פעמי, ולכן אינו מק"ט, וגם אינו טעון טבילה. ואע"פ שבעצם יכול להתקיים יותר מפעם א', סו"ס הואיל ודרך בנ"א הוא לזרוק אחר פעם אחת, חסר ממנו בשם הכלי.

ובאמת, זה חידוש גדול לומר שהדרך של בנ"א לזרוק יכול להפקיע מכלי גמור הראוי לשימוש חוזר את השם הכלי ממנו. ואע"פ שהמשנה הלכות [ז' קי"ב] מביא ראיה לדברי המנח"י מקרן של בע"ה, יש לדחות הראיה כי התם המשתמש הוא זה שנתן לו את השם כלי, וא"כ הוא גם יכול להפקיע את השם מעליו, משא"כ כשהוא כלי גמור בעיני כל בנ"א לפני שימוש הראשון.

וביותר, אם הוא עצמו משתמש בהכלי יותר מפעם אחת, לכאוף הוא נגד השכל לומר שכלי גמור, הראוי לשימוש חוזר, והוא משתמש בו שוב, אך דרך העולם לזרוק, יכול להפקיע ממנו שם כלי.

ר' משה [ג' כ"ג] דן בכלים אלו, וכ' דהואיל ואינם ראויים אפ' ע"י הדחק אלא ב' או ג' פעמים, אינם מק"ט, ואי"צ טבילה.

והנה, דברים אלו שייכים בהרבה מכלים אלו, וגם תולה מה הכין בתוכם, ואם הוא סוג אוכל שיחתך התבנית כשמוציא את האוכל, ואם הוא סוג אוכל שידבק היטב אל הכלי עד שיתקשה מאוד לנקותו. אבל קדירה ח"פ, או תבנית לחלות ח"פ, וכן שאר תבניות אם הם החזקים והעבים, וכן הרגילות כשלא נתלכלכו הרבה, לא נשאר לנו אלא סברת המנח"י.

אמנם, אע"פ שלא שמענו ולא ראינו מי שטובל תבניות מכל סוג שהיא, מ"מ לכאוף יש להוכיח ממנהג העולם שלא ס"ל כהמנח"י, מהא שלפעמים מקדשים בשבת על כוס יין בכוס פלסטיק ח"פ או נוטלין בו נט"י, ואומרים שר' משה אמר דסו"ס שם כלי עליה; ע"כ לית להו סברת המנח"י.

ובאמת, אע"פ שלא ראינו מי שטובל כלים הללו, א"א לומר שהמנהג הוא להקל, כי אינו מנהג קדום כי רק בדור האחרון נתרבו כ"כ במחיר זול כ"כ, והם באיכות שבעצם יכולים להתקיים יותר מכמה פעמים. ועוד, יש שמועות בשם העמק תשובה, משנה הלכות, הגר"ח"פ, הבאר משה, שזה שאלה חמורה.

העמק תשובה מיעץ למעך את התבנית עד שאינו ראוי לשימוש ואז להחזירו לצורתו, ואז נחשב נעשה ע"י ישראל. ויש מפקפקים על היתר זו [חשב האפוד]. ויש שייעצו [הגר"מ קארפ

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

על זה במקום לדאוג לשמנונית על התבניות שאינו שאלה, כדמבואר בכתבנו לסי' ק"ג.

בקבוקי יין וצנצנת קפה מזכוכית

הנה, הקונה בקבוק יין מהחנות; המפעל והחנות אי"צ לטבול את הבקבוק דאצלם אינו כלי סעודה אלא כלי סחורה. אבל הקונה, אצלו הוא כלי סעודה, וא"כ יל"ע מדוע אינו חייב לטבול את הבקבוק. כלומר, לערותו תכולתו מיד אל כלי אחר, לטבולו, ואח"כ יכול להחזיר לתוכו את יינו. וכן בנוגע לקופסאות שימורים וצנצנת קפה, מדוע אי"צ לערות תבן.

ובשם החזו"א אומרים [אוה"ר, ומוכא בספר טבילת כלים ד' כ"ז] שהורה לערות היין תבן כשקנאו, אבל הקופסאות שימורים כגון של טונה, הורה דאי"צ לעשות כן, אלא יכול להמתין עד שיפתחו, ורק כשפתחו יערה לכלי אחר.

וק', אם אי"צ לערות הטונה מיד כי אינו כלי אלא 'גוף אטום' [כשיטת החזו"א בהלכות שבת בנוגע לבונה/סותר/ומכה בפטיש], א"כ עכשיו נעשה ע"י ישראל, וא"כ לא לחייב טבילה בכלל. וצ"ע.

למעשה, מנהג העולם אינו כן, ויל"ע בטעמא דמילתא.

החלקת יעקב כ' דהואיל ואילו הישראל היה קונה אותו היה עובר איסור במה שאינו מובל, 'לאיסורא לא נחא ליה ליקנא'. ובאמת קשה לומר כן, כי אינו קונה איסור אלא קונה חיוב, וממילא יש איסור אם לא מקיים חיובו. ועוד, וכי שייך לומר אומדנא בדבר שאף א' לא יודע ממנו. וכ"ש בזמננו שמשלמים פיקדון על

שליט"א] לנקב את הכלי, ואז לקפלו על הנקב, ואז נקרא נעשה ע"י ישראל.

ואולי יש לומר סברא להקל [בדבר שכל חיובו אינו אלא מדרבנן], דבאמת הוא כלי גמור, ומק"ט, ואעפ"כ אינו טעון טבילה, דהואיל והדרך לזרקו אחר שימוש אחת, חסר בחשיבותו להחשיבו ככלי סעודה. וצ"ע.

[א.ה. וע"ע מחזה אליהו ח"ב סי' נ' דמאריך בנושא זה, ומביא כל הצדדים הנ"ל, ומוסיף דאין הישראל מחליט בשעת קנייה להשתמש הרבה פעמים, אלא במקרה. ועוד, רוב הפעמים שמשתמש לשימוש חוזר הוא משום שלא השתמש בו לבישול אלא לאיכסון ולכן יש להוסיף סברות של כלי אוצר. וזה לא יהני לכל אופן וציור. כגון, תבנית חזקה בצורה של ששה מאפינ'ם, הוא מחליט בשעת קנייה להשתמש בו עד פסח הבאה, וראוי לשימוש חוזר, ואין האוכל נדבק בה כ"כ, ואינו כלי אוצר אלא כלי אפייה. אך באלו יש סברא גדולה אחרת להקל, דאין משתמשים בה אלא עם כסוי, ועוד, הכסוי הוא טפל אל העוגה ולא אל הכלי הן מפאת הצורה, והן מפאת חשיבות, שא"א לומר שיתבטל אל דבר לא חשוב כמו התבנית הזולה, וא"כ כל הנגיעה בין האוכל להכלי אינו אלא בדרך מקרה.]

ואם יכול לוודא שהתבניות מיוצרים בישראל, אשרי לו, כי זה שאלה חמורה בלי קולא ברורה [ויש חברות או השגחות שרושמים באיזה מדינה מיוצר, ושירבו כמותם בישראל, ויתפרסם הענין]. והלוואי שהחכשים על התבניות ישגיחו

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

ולכא' יש לסמוך ע"ז, הואיל ומדבור בשאלה של זכויות, ושל כלי אוצר, ואוכל שאינו ראוי כמות שהוא [לקמיה בס"ד], א"כ שפיר נסמוך על סברא זו.

והנה, כ' בספר טבילת כלים [ד' ט"ז] דסברת הגרש"ז נאמר רק כשבטעות לקח יותר מדי, אבל היכא שלקח להדיא ומחזיר להדיא, בזה אין סברת הגרש"ז 'כאילו' לא לקח, אלא ודאי לקח וחזר, וא"כ זה שימוש חדש שמחייב טבילה.

לדוגמא, להחזיר החריין או מיונו או זיתים או חמוצים לצנצנת של זכויות אחרי מנה ראשונה, וכן לערות מכוס של אליהו או סתם כוס של קידוש או מים בעלמא בחזרה לתוך הבקבוק, אין סברא של הגרש"ז להקל. וכ"ש כשיש לו שני חצאי צנצנות של קפה, ומערה א' לתוך א' וזורק השני, לא ראינו שום סברא שיתיר את זה בלי למבול תחילה.¹

וכן באמת כ' הגר"מ שטרנבוך שליט"א [א' תמ"ז ותמ"ז], שיש לסמוך להקל כהמהרי"ל דיסקין [ואולי כהגרש"ז] אבל לא יותר, ולהחמיר בכל אלו. ועוד, אפ' בציור של המהרי"ל דיסקין אינו מיקל אלא בזכויות אבל לא במתכת.

ולענין קופסאות שימורים, ברוב מקרים הדרך לערות כולו מיד. ואפ' היכא שאוכל ממנו מעט מעט, יש סברת המהרי"ל דיסקין. ולענין להחזיר אליו, השש"כ בשם הגרש"ז מיקל בזה, דהואיל ולפני הפתיחה לא היה עליה שם כלי, עכשיו כשפותחו הישראל נקרא נעשה

הבקבוק, נמצא שילם במיוחד עבור זה, וא"כ א"א לומר שלא קנה אותו. ואה"נ אם כיוון להדיא שלא לקנות הבקבוק, שאי"צ לטובלו [ספר טבילת כלים ד' ט"ז].

ויתכן שזה יהיה עצה טובה כשבאמת כיוון לזה.

וידועים דברי המהרי"ל דיסקין [קו"א ב' קל"ז] שכ' סברא גדולה להקל בכל אלו, דאה"נ יש איסור להשתמש בו, אבל זה רק שימוש חדש, אבל מה שמוציא את האוכל ממנו, אין זה נקרא שימוש, אלא כמוציא דבריו ממנו. ואי"צ להוציא את דבריו בבת אחת, אלא יכול להוציא מעט מעט, בלי לחייב בטבילה ואינו חייב לטובלו אלא כשמשתמש בו שימוש חדש, אבל עד לאז אין לו מצוות טבילה ואיסור שימוש לפני הטבילה.

ובשם הקה"י [אוח"ר ג' פ"ד] דסמכו העולם על דברי המהרי"ל דיסקין. וכן המנח"י [ליקוטים ס"ח] סומך על המהרי"ל דיסקין.

עפ"י דברי המהרי"ל דיסקין כ' השש"כ בשם הגרש"ז א', המחזיר קצת יין לתוך הבקבוק, או קצת קפה לצנצנת [כגון שהוציא על הכפית יותר ממה שצריך, ולכם מנענעו כדי להשוותו], להמהרי"ל דיסקין צריך טבילה.

אך מצדד שם דאם לקח מעט קפה יותר מדי, ומחזירו למקומו, זה 'כאילו' לא לקחו משם בכלל ואינו שימוש חדש של אכסון הקפה, אלא כהמשך מצבו הקודם.

¹ של הגרש"ז, בתוספת חידוש גדול. ולכן דייקתי וכתבתי שלא ראינו שום סברא להקל. וע' לקמיה בפנים בסוגריים שכתבנו סברא דומה.

² יש מקום לסברא לומר דכל עוד שהבקבוק או הצנצנת לא נגמר ומחזיר לתוכה או ממלא, הכל הוא המשך וחלק של שימוש הראשון. חידוש של המהרי"ל דיסקין, עם חידוש

י"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

וס"ל דחותלות הוא דין, ושבת הוא א' מהנפק"מ. ועוד נפק"מ יהיה לענין טבילת כלים, דאם אין לכלי זה שם כלי אלא שם חותלות וקליפה, נמצא שהגוי לא עשה שום כלי אלא הוא עשה קליפה, ואם הישראל מחליט להשתמש בו שוב, עכשיו חל עליה שם כלי, ונקרא נעשה ע"י ישראל ע"י החלטתו לחוד.

וממילא, הבקבוק יין אינו באמת כלי אלא הוא חותלות, וכן הצנצנת של קפה או מיונו או חריין, כי הוא עשוי רק להחזיק ולשמור האוכל עד שיגמר. ואם הישראל עכשיו מחליט להשתמש בו שוב, כגון להחזיר אליה האוכל שהיה שם, או אפ' אוכל חדש, עכשיו אזל ממנו שם חותלות ועכשיו חל עליה שם כלי, וזה ע"י ישראל, וממילא אי"צ טבילה.

והנה, מהא דלא יישבו כן המהרי"ל דיסקין, חזו"א, קה"י, מנח"י, צי"א; ע"כ כולחו לית להו האי סברא. וממילא, לא הייתי מיקל על סברא זו לחוד, ויש הרבה מקום לטבול את הכלי לפני שמשמש בו שוב, אבל ודאי לא יברך מחמת סברתו של ר' משה.

ומי שמחזיר חריין/מיונו/יין/קפה לתוך הבקבוק או הצנצנת, וכן מי שממלא מחדש, ואינו טובל תחילה, ע"כ ס"ל בר' משה, ויש מקום לסמוך ע"ז, בפרט בשעה"ד, ובפרט בזכוכית [ובפרט בכלי אוצר].

הנה, בקבוק קטן של זכוכית או פחית של קולה, יל"ע האם סברת המהרי"ל דיסקין מתיר רק להוציא התכולה ממנו, או"ד גם מתיר לשתות ישיר ממנו – דלכא"ו זה שימוש בו ככוס, ולכא"ו זה

כלי ע"י ישראל ולכן אי"צ טבילה בכל אופן. הציץ אליעזר מוכיח בדברי הגרש"ז מדעת החזו"א בהל' שבת דס"ל דבעודו סגור אין שם כלי עליה.

וע' מחזה אליהו שמיישב דעת החזו"א בהל' שבת עם שיטתו כאן שהחמיר בזה טובא דמוכח שאין הסוגיות תלויין אהדדי.

לדינא יש להקל בזה מחמת סברות אלו, ובפרט שרובם עשויים מאלומיניום ולא ממתכת רגילה. [וע' תשובות והנהגות שמחמיר בזה דס"ל שאינו נחשב נעשה ע"י ישראל הואיל והפתיחה הוא כ"כ קל].

המשתמש במכסה של הצנצנת של מתכת במקום כפית למדוד כמה קפה לערות, אין בזה סברת המהרי"ל דיסקין, ולכן הוא שאלה חמורה.

ע"כ הסוגיא ע"פ הני עמודי עולם. אך ר' משה יש לו סברא גדולה שבה נוכל להתיר להחזיר דברים לתוך בקבוק וצנצנת זכוכית אפ' היכא שלא היה מעות.

ר' משה [ב' מ' וקל"ז] מוכיח מהסוגיא דחותלות [עמש"כ בהל' שבת בזה בארוכה] דכי היכי שיש מושג של קליפה בידי שמים שאין עליה איסור קורע, סותר, וכדו' [כגון קליפת תפוז], ה"ה יש מושג של קליפה של בנ"א, כגון עטיפה של האוכל שמונח שם ע"י בנ"א כדי לשמרו ולהגן עליו, ואין עליה איסור קורע וסותר וכו' דאין עליה שם כלי אלא שם קליפה.

י"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

והידוש השני, להחשיבו כלי הנעשה ע"י ישראל, הוא מאוד מחודש, דסו"ס הישראל לא עשה שום דבר בהכלי מלבד להחליט להשתמש בו שוב, וא"כ בזה יש יותר מקום להחמיר.

ולענין בקבוקי יי"ש [ויסקין] יקרים שרוצה להשתמש בו שוב כגון למלאותו עם יי"ש אחרת [מלבד גניבת דעת], בזה ודאי מחודש מאוד לומר דברי ר' משה, כי כל מטרת שימושו שוב הוא 'בגלל' חשיבות הבקבוק, וא"כ איך שייד לומר שאינו אלא חותלות, ושנעשה ע"י ישראל, הא הישראל משתמש בו רק משום שהגוי עשה כלי חשוב. א"כ בזה ודאי יש לטבול לפני שממלא, אבל בכל זאת לא יברך.

היבא שאמרנו שיש לטבול לפני שממלא, אם למד הלכה זו לאחר שנתמלא, שוב יש לו ההיתר של המהרי"ל דיסקין להשתמש בו עד שיתרוקן.

הנה, אמרנו למעלה פקק של שעם אינו נחשב נגיעה בהיין בדרך מקרה אלא מטרתו הוא למנוע שפיכות וחמיצות, ולכן אין לו היתר מצד זה. ועפ"ז, פקק מתכת של מיץ ענבים או יין, יל"ע מדוע אינו צריך לטבול אותו, דהרי אחרי כל שימוש, הוא מחזירו לבקבוק, וזהו שימוש חדש, וכ"ש כשהוא על בקבוק אחרת, וא"כ מהכ"ת לא לטבול אותו.

וע"כ בדברי ר' משה שלא היה עליה שם כלי כיון שלא היה נגמר עדיין, ורק כשהסיר ה'טבעת' נעשה כלי ע"י ישראל [חידוש השני]. והנה, מי שסובר שמותר

יחשב כשימוש חדש. אך בשם הגר"ל שטיינמן זצ"ל אומרים שם"ל בפשיטות שהמהרי"ל דיסקין יקל בזה, דסו"ס מוציא האוכל ממנו, ויכול להוציא בכל צורה שרוצה [מלבד הל' דרך ארץ].

הנה, עכשיו בזמננו מוכרים קפה לא רק בצנצנות, אלא גם באריזות של נייר, כדי שימלאו את הצנצנת שיש לו כבר בביתו. נמצא, הצנצנת שמוכרים עם הקפה אינו חותלות, כי אינו קליפה בעלמא, אלא מייצרים ומוכרים אותו ככלי לאוצר קפה, לא רק לקפה הזה אלא גם לימים רבים, וממילא הוא כלי גמור.

כלומר, סברת ר' משה ודאי לא שייד בזה, ויש רק סברת המהרי"ל דיסקין להוציא מה שיש בפנים כבר, וסברת הגר"ש"ז להחזיר מה שנלקח בטעות, ותו לא. אבל הממלא עם קפה חדש, ודאי חייב טבילה לכו"ע, ולכאז' גם עם ברכה.

[סברא חדשה; אם עדיין לא נגמר הקפה, וממלא שוב, השם של הכלי הוא שם של 'הוצאה' של המהרי"ל דיסקין, ולא חל עליה שם שימוש חדש אפ' אם הוא אוכל חדש. כעין הסברא שאמרנו בהערה למעלה.]

ובאמת יש ב' סברות בדברי ר' משה. חדא, ששם חותלות עליה ולכן אי"צ טבילה. ושנית, שאם משתמש בה שוב, נקרא נעשה ע"י ישראל. וכמובן, חידוש השני הוא יותר מחודש, דאילו חידוש הראשון לפטור הכלי בשימוש הראשון הוא מאוד מסתבר. וזה יפטור מטבילה לכל מה שמגיע בתוכו, אפ' להחזיר אחר שהוציאו, כגון המיונז והחריין.

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

סעי' ה' – סכין של שחיטה

סכין של שחיטה (או סכין שמפשיטין בו), (ארוך), יש מי שאומר שאינו צריך טבילה. הגה: ויט חולקין (תשצ"ז). וטוב לטובלו כלל ברכה. הברזלים שמתקנים בהם המלות, אינם צריכים טבילה (ארוך). וכן כיסוי שכוּפין על הפת לאפותו, אבל כיסוי קדירה צריך טבילה (הגהות אשכנזי).

כלים מיועדים למאכל חי

שיטת המרדכי דסכין של שחיטה אי"צ טבילה, כי אין ע"ז שם כלי סעודה הואיל ושימושו הוא כ"כ מרוחק משלב של אכילה משום שעדיין צריך בישול. ואע"פ דחז"ל לאומצא, לאומצא לא קיימי. [ע"פ ש"ך ט"ז וגר"א]. מאידך, שי' האו"ה דבכל זאת צריך טבילה.

השו"ע פסק כשיטת המרדכי בלשון 'יש מי שאומר'. והרמ"א מביא האו"ה כיש חולקין, ומסיק דיש לטבול בלי ברכה.

[חי לאו דווקא, אלא כל שעדיין אינו מוכן לאכילה. כלומר, גזר חי הוא ראוי לאכילה. דבר שמחוסר עירוב בלבד, אינו נקרא חי לענין זה, הא ראייה רחיים של פלפלין חייב טבילה עם ברכה. ודומה לזה הוא מטחנה של פלפל חשמלי, דאע"פ שרובו פלסטיק, מ"מ החלק הטוחן הוא ממתכת, וחייב טבילה. וכן, כלי לכתישת שום, Garlic Press, ראוי כמו שהוא, וכך משתמשים, וא"כ טובל בברכה.]

ממשיך הרמ"א, הברזלים שמתקנים בהם את המצות – י"א שזה המערכות, וי"א שזה הכלי שמנקב המצה לפני

לפתוח בקבוקים אלו בשבת משום דשם כלי כבר עליהו, ע"כ צריך לטבול אותם.

ואפ' לדידן, המודים שפקק מתכת של חריין או מיונו או קפה וכדו' יש לה שם כלי, ואינו חותלות כיון שמיועד להשתמש שוב ושוב ושוב, מ"מ אין סיבה לטבול הפקק כיון שאינו משכיב הצנצנת על צידו בכוונה, ואינו מונע חמיצות, משא"כ ביינ, ולכן הוא דומה לכסוי של פת שאינו מחוייב בטבילה.

כשטובל הבקבוק או הצנצנת, המדבקה שעליו אינו הרוב אלא המיעוט כי נשער גם את הפנים של הכלי. ואם ממלא עם אותו דבר שהיה לפני כן, מסתמא אינו מקפיד, וממילא מיעוט ואינו מקפיד אי"צ להסיר. אבל אם ממלא צנצנת הקפה עם סוכר, יתכן שיקפיד על המדבקה, וא"כ הוא מיעוט המקפיד, ועליו להסירו. וקפידה אינו תלוי דווקא אצלו, אלא גם בדרך העולם.

ועמש"כ בסעי' ג' בשם האו"ה והחכמ"א לגבי מיעוט ואינו מקפיד. ובנידוד' כשמסתבר שלא יצליח להסיר כולו, לכאו' אין עליו אפ' לנסות להסירו, כשהוא מיעוט ואינו מקפיד.

במדינת סקוטלנד, ישנם מזקקות של ויסקי [Distillery] שיש להם חביות שונות של ויסקי, ויכול לקנות מהם בקבוק ריקנית ולמלאותו עם איזה ויסקי שתבחר. ויל"ע, האם חייב לטבול את הבקבוק תחילה, או"ד קונה מהם החותלות והקליפה, ועושה את העבודה בשבילים. ואינו ברור כל צרכו.

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילה כלים

דברים, ואי"צ טבילה כלל. או"ד, מ"ש מסכין של טבילה. וע"ע בזה.

מפור-שרשרת' לחתוך הפרה לאחר שחיטתה, להש"ך אי"צ טבילה כיון שאין לו שימוש לדבר הראוי, אבל להט"ז וגר"א יש לטובלו. לדינא יש להקל שלא לטובלו.

החלקים שבמיקסר הראויים לבצק, Dough Hook, יש לטבול בלי ברכה, דהא ראוי ללוש עמו בצק לעוגיות ששפיר נאכל כמות שהוא. ועפי"ז, ה"ה ברזלים לעשיית עוגיות בצורות שונות, Cookie Cutters, צריכים טבילה, כי ראוי כמות שהיא.

מטחנה לבשר, טובל בלי ברכה, כי ראוי לטחון בו כבד שראוי לאכול כמות שהוא.

נפה וכברה ממתכת העשוי לרקד בו קמה, יש לטבול בלי ברכה כי ראוי לרקד בו אבקת סוכר.

מספריים מיועדים לבשר חי יש לטבול כי ראוי לבשר מבושל, ולכה"פ הוא כסכין של שחיטה.

סתם מקלף במטבח עומד לקלוף כל ירקות, אפ' אלו הנאכלים חיים, ולכן יש לטובלו בברכה.

מי שקנה קדירה מיוחדת להפשיר בו בשר [בלי אריזה], יש לטבול בלי ברכה כי ראוי לשאר דברים.

מי שקונה סכין יפני לחתוך בו בצק, יש לטבול בלי ברכה, כי ראוי לחתוך בו פיצות ופיתות, ולא גרע מסכין של שחיטה.

אפייתה, ריידע"ל בלע"ז – אינם צריכים טבילה. וקשה, הא ברישא כ' דסכין של שחיטה יש לטבול בלי ברכה, ובאותו נשימה פטר הני ברזלים מכל וכל; וק' מ"ש רישא מ"ש סיפא.

הגר"א כ' דהאי סיפא של הרמ"א הוא שיטת המרדכי. כלומר, הרמ"א מביא האו"ה, ומסיק שטוב להחמיר לכתחילה, ואח"כ ציטט הלכה של המרדכי. הט"ז ג"כ נקט כמהלכו של הגר"א. וכמובן, מהלך זה צע"ג בדברי הרמ"א, דלפי"ז הרמ"א סותר את עצמו מיניה וביה.

הש"ך ביאר הרמ"א דסכין של שחיטה יש לו חומר שאין לברזלים של מצות, דסכין של שחיטה, וכן סכין של הפשטה, בעצם ראוי גם לדבר הראוי עכשיו, משא"כ ברזלים של מצות אינו ראוי אלא לדבר שאינו מוכן כלל, ולדבר מוכן אין לו שום שימוש, ולכן אין לטבול את זה אפ' לחומרא.

החילוק הוא חילוק, אבל גדרו קשה טובא, וגם ההבנה אינו מוכן כ"צ [אם לא שהוא כעין גזירה שיבא להשתמש בו לדבר ראוי]. החכמ"א [ע"ג ט'] וקיצשו"ע [ל"ז ח'] נקטו בדברי הש"ך.

עפי"ז נוכל לדון על כמה כלים שונים, האם חייבים טבילה, והאם לברך עליהו.

כגון, **מטחנה לקפה**, Coffee Grinder, אע"פ שהקפה עצמה מחוסר בישול, מ"מ ראוי הוא לטחון בו שאר תבלינים הראויים כמות שהם לאחר עירוב לתבשיל אחר, ולכן יש לטבול בלי ברכה. ויל"ע בזה, דהרי אם טוחן בו שאר תבלינים שוב אינו טוב לטחון בו קפה, וא"כ אולי נחשב כאינו ראוי לשאר

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

והנה, הדרכ"ת הביא דברי השבט סופר [ס"ז] דמחא דמוכרים בקבוקי יין לאלפים ואין פוצה פה, ע"כ יש היתר של כלי סחורה, דכל כלי שאינו לשימוש סעודה שלו בעצמו, אינו נחשב כלי סעודה אלא כלי סחורה וא"צ טבילה. ועפ"ז ממשיך דכלי סעודה שאינו לשימוש עצמי אלא משאיל לאחרים, אי"צ טבילה, וכגון מסעדה, שהוא כלי שלו אבל מטרתו הוא להשאיל לאחרים לאכול ממנו, אינו כלי סעודה אלא כלי סחורה ופטור מטיבילה.

וכמובן, זה חידוש גדול מאוד שקשה להוכיח כן מהא דאין פוצה פה על המוכרים בקבוקי יין, דאולי בקבוקי יין יש לו גם את ההיתר הגדול של כלי אוצר, משא"כ צלחות וכוסות וסכו"ם וקדירות של מסעדה. א"נ, ההיתר של בקבוקים הוא משום ההיתר של חותלות, ולא מטעם כלי סחורה.

ועוד, אפ' תימא ההיתר של בקבוקי יין הוא מחמת כלי סחורה, עדיין ליכא להוכיח מכאן לענין מסעדה, דהניחא היכא שמוכר את המוצר שלו, יחד עם הבקבוק, והבקבוק נכנס לרשותו של הלוקח, אלמא הכלי היה היכי תמצי למכור מוצרו, וא"כ שפיר הוי כלפיו כלי סחורה, אבל היכא שהכלי נשאר ברשות הבעלים, והלוקח של המוצר שואל ומשלם להבעלים להשתמש בו ככלי סעודה, מהכ"ת זה יחשב ככלי סחורה, אלא הוא נחשב כלי סעודה שנותן לחבירו לאכול ממנו.

נמצא, דברי השבט סופר הם מחודשים מאוד. ואע"פ שאינם מופרכים

מקצף, Whisk, יל"ע, האם ראוי לאיזה דבר שראוי לאכול כמות שהוא.

מאזניים, Scales, יל"ע האם ראוי לשימוש לדבר הראוי בלי שום קערה או כוס להחזיקו. ועמש"כ למעלה אם לעולם משתמש בו עם כסוי.

והנה, כ"ז איירי כשקנאו עבור דברים שאינם ראויים, דחייב לטבול בלי ברכה כיון שראוי לדברים מוכנים. אבל כשקנאו לדברים מוכנים, ודאי צריך לטבול עם ברכה.

ולכאן, כל היכא שאינו ברור אם ראוי להשתמש בו לאכול שנאכל חי, כגון מקצף הנ"ל, יש להחמיר ולטבול, דהרי הגר"א והט"ז ס"ל דהעיקר כהא"ה שהחמיר בכל אופן, אפ' ברזלים של מצות.

וע"ע בערוה"ש שיש לו מהלך אחרת בסוגיין, ודבריו צ"ע.

כלי מיועד לסחיטת פירות חייב טבילה בברכה, ופשוט.

כלי סחורה של מסעדות

הזכרנו למעלה בענין בקבוקי יין ובעוד מקומות שיש היתר של כלי סחורה. עיקר ההיתר נאמר היכא שהיצרן משתמש בכלי כדי להביא אל הלוקח את המוצר שלו.

ויל"ע עד היכן היתר זו מגיע. האם הוא שייך אצל מפעלים שמייצרים מזון שלא להטביל כליהם, והאם הוא שייך לכל מטבח במלון או מסעדה. וכן, האם כל כליו של מסעדה או חברת קייטרינג פטורים מטיבילה מחמת היתר זו.

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

כ"ד]. וכ"כ השב"ח"ל שיש לבעל המסעדה להטביל כליו. אלא שהוא כ' אפ' לברך; ולמעשה אין לברך, דסו"ס יש לנו את דברי השבט סופר.

המנח"י [א' מ"ד] ג"כ ס"ל שיש על הבעלים חיוב לטבול אותם, אך מיקל להאורח לאכול ממנו, כי זה רק שאלה דרבנן של שימוש בכלי לפני שנטבל, והוא אינו יכול לטבול אותם כי אינו שלו, ולכן אין לו איסור השתמשות בו. וכ"כ הגרש"ז [מנח"ש ב' ס"ו כ'] לענין לסעוד אצל חילוני, שהאורח יכול להקל כיון שאין החיוב עליו, וא"כ אין איסור השתמשות בו [כעין סברת האבנ"ז שהבאנו בענין מכונות קפה].

אך קשה על המנח"י והגרש"ז מסעי' ח' שישראל שיש לו כלי ולא טבלו, והשאילו לישראל אחר, טעון טבילה, שכבר נתחייב ביד ראשון; וא"כ ק' איך הקילו הני רבנותא משום שאינו שלו, הא שו"ע מחייב בכה"ג, וצ"ע.

ואולי יש לדחוק דכוונת שו"ע שהראשון חייב כיון שבלי שלו נמצא עכשיו בשימוש אצל ישראל. אבל פשטיה דלשון אינו משמע כן. א"נ י"ל, אה"נ כאן הוא מחוייב, אבל אינו בידו, כיון שהבעלים לא נותנים לו לעשות כן, ולכן א"א לגזור עליו לאסור את השימוש. ובכל זאת, צ"ע.

והנה, דברי המנח"י מהודשים יותר מדברי הגרש"ז, דהניחא מי שמתארח אצל חילוני והגיש לו אוכל דיש מקום לומר דעכשיו מה עליו לעשות, ואין לו ברירה לטבולו, וממילא אין איסור להשתמש בו, אבל המזמין במסעדה

מ"מ קשה מאוד לסמוך עליהם. ולכן, כל ארגון כשרות רגילה וכ"ש כל כשרות 'מהדרין' מקפיד בזה שכל מסעדה וקייטרינג ומלון תחת השגחתם יטבילו כליהם.

המהר"ש ענגל [ו' נ"ז] מיקל בכלים של מסעדות מחמת ספ"ם, שמא קנה בעל המסעדה מישראל, ושמא טבילת כלים אינו אלא מדרבנן [רמב"ם], וא"כ הוא ספ"ם על האיסור דאורייתא, וספק על הדרבנן.

אך, זה לא יעזור אצלנו, כי לדידן יש רוב שקנו מעכו"ם, וא"כ אין כאן ספ"ם. וגם, הרמב"ם הוא דעה יחידאה ואינו משוי ספק אלא כשהוא ספק השקול [דבסי' ק"י יש צד שאומרים ספ"ם כשספק א' אינו שקול, אבל ספק אחת אינו כן].

ור' משה [ג' כ"ב] עוסק בענין מי שאוכל במלון או מסעדה והכלי אינו טבול – ואינו מעלה צד להתיר מחמת כלי סחורה, אלא נקט בפשיטות שחייבים טבילה, ורק עוסק בגדר של שימוש, וכ' דהאוכל אינו משתמש בהצלחת אלא האוכל סתם מונח עליו, ולכן יכול להסיר האוכל מעליה, אבל לא באמצעות סכו"ם הטעון טבילה. וכן, אינו יכול לשתות מכוס הטעון טבילה, כי זה נקרא שימוש. וכן, אם מדובר במרק בקערה, זה שפיר שימוש כי 'אוחזו' יחד, ולא היתר אלא מאכלים יבשים שבעצם אינם טעונים כלי כלל.

עכ"פ רואים שר' משה לא אסיק אדעתיה להתיר מחמת כלי סחורה.

וכן החמיר הלבוש מרדכי [א' פ"ג], והחזו"א, מובא בספר טבילת כלים [ג']

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

או קיטרינג, ודאי אינו לכתחילה, ויתכן שהוא אסור מדינא. ומוכן מדוע ארגוני כשרות 'מהדרי' מקפידים בזה.

ואם אוכל מכלים פלסטיק או ח"פ, יש יותר סברא לומר שהקדירות והסירים וכל הכלים שנשארים במטבח יש עליהם 'שם' כלי סחורה.

גמ"ח להשאלת כלים, והשכרת כלים

גמ"ח של כלים, שמשאיל כלים לשמחות [כמובן רק לשמחות שיש להם השגחה, או לבנ"א שיש להם נאמנות], האם ועל מי חל חובת טבילה.

והנה, אם במסעדה הפשטות הוא שחייבים בטבילה, כ"ש כאן שאינו מרוויח ממנו, ודומה למי שמגיש לחבירו לאכול מקערה שלו, וודאי צריך טבילה.

ויל"ע האם יברך על הטבילה. ואינו נוגע כ"כ, כי לרוב הגמ"חים הם גם לשימוש אישי.

והיכא שאינו גמ"ח אלא חברה שמשכיר כלים לאירועים, לכא' הסברא אומרת שזה נחשב ככלי סחורה, אפ' יותר ממסעדה, כי כך הוא סחורתו, ואינו מגיש אוכל של חבירו על כלי שלו, כי אינו קשור אל האוכל. ולכן, אין לברך על טבילת כלים אלו.

מעשה שחיה בשמיטה של שנת תשס"ח בהיינות של אוצר ב"ד של בית דינו של הגר"נ קרליץ זצ"ל, שחייבם לטבול כל הבקבוקים של כל היינות לפני שמלאו אותם, בטענה שאינו כלי סחורה הואיל והיין אינו סחורה אלא הפצת ב"ד בעלמא. למעשה טבלו כמויות אדירות

שלא טבל כליו, הוי כאומר לבעה"ב תשתמש בצלחת שלך ותניח עליו שניצל, ומצווהו, ועושהו שליח להשתמש בו, ואיל שייך ע"ז טענת 'מאי הוי ליה למעבד'.

כלומר, אה"נ הקונה יש לו היתר, אבל כאן מצווה להבעה"ב להשתמש בכלי שלו, והוא יש לו האפשרות לטבול, וא"כ הוי מסייע או לפני עור של איסור שימוש בכלי לא טבול.

ובאמת, על עיקר הענין יל"ע, כשהסועד אוכל מהכלי, מי עובר עכשיו בשימוש של הכלי לפני טבילתו – דלכא' יש הרבה מקום לומר שהשימוש של הבעה"ב הוא כדי שהוא או ב"ב או אורחיו ישתמש בהכלים. כלומר, בהא שהסועד אוכל מהכלי, הוא לא זה שמתשמש בהכלי [לחוד], אלא הבעה"ב עכשיו משתמש בהכלי.

ואם כצד הזה, אין מקום לטעון כהמנח"י והגרש"ז שכלפי האורח אין לו אפשרות לטבול, דהרי העובר כאן הוא [גם] הבעה"ב, והסועד לכה"פ מכשילו באיסור זה, דאצל הבעה"ב אין שום תירוץ.

וע"ע בתשובות והנהגות [ה' רנ"ח ורנ"ט] שמביא חת"ס דס"ל דיש איסור על האוכל לאכול מכלי שאינו טבול שהגיש לו חילוני. וכ', דאם הגרש"ז והמנח"י היו רואים דברי החת"ס, לא היו מקילין בדבר.

עכ"פ, הענין ממש אינו ברור ואינו פשוט, ודיינו שנקל שלא לסרב כוס מים בכלי זכוכית מחילוני שמגיש לו [איבה], אבל להזמין לכתחילה במסעדה או מלון

י"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

השאלה, חתכו כל התבנית האפייה של העוגה, והשאירו רק החלק שמתחת, וזה שפיר בטל ודבק אל העוגה ולא אל הכלי.]

ואם האוכל אינו עמוף, הגרש"ק [בטוב טעם ודעת] ס"ל דצריך הנותן לטובלו, ואע"פ שאצלו הוא עומד למתנה, מ"מ נקרא כלי סעודה ואינו כלי סחורה, כיון שאינו סוחר בו, ואינו מרוויח ממנו כסף.

המהרי"ל דיסקין הסתפק אם זה נחשב כלי סעודה או כלי סחורה. ובפוסקים, פלגא אומר' כך ופלגא אומר' כך.

ולכאן, יש עצה לזכות עבורו ע"י אחר, ואז לטובלו עם ברכה, ואח"כ ליתן לו את שלו.

אלא שלפי"ז, אם נותן משלוח מנות לשלושים איש, צריך לזכות לכל א' וא', ושלא לערבם. אך, לזה יש עצה ע"פ האבנ"מ בסי' ש"א, דיש ברירה בקנין זה.

ועוד, אם עושה עצה זו, אם נשבר הכלי, או נאבד, חייב לשלם לא' מהם. ועוד, אם המקבל 'מעביר' המשלוח מנות למישהו אחר, נמצא אצלו לא היה כלי סעודה אלא כלי סחורה, ונמצא שבירך עליו הנותן לבטלה. ולכן, העושה עצה זו, יראתי להתיר לו לברך.

[א.ה. אולי יש מקום לחלק בין היכא שנותן לרב או איש ציבור שמעביר הלאה כל המתנות שלו, יש יותר מקום לחוש לזה, משא"כ הנותן לאיש פשוט שמסתמא ישמור הכלי אצלו. וגם, תולה כמה המתנה חשובה, לשער האם יעבירו הלאה או ישמרנו אצלו.]

של בקבוקים, עד כדי שבשמיטה הבאה קנו בקבוקים שמיוצרים בבעלות ישראל.

כלומר, ההיתר של כלי סחורה אינו שאינו מיועד לאכילה אלא להפצה, דא"כ לא היה לר' ניסים שום שאלה, אלא ע"כ ההיתר הוא שאצלו אינו כלי של אוכל אלא של 'געלט' ואצלו אינו אוכל בכלל [מלמהד"ד, אוכל לסחורה בממח"כ בהל' מוקצה].

וק', הא הב"ד אינן יכולים למכור את היין, אבל בקבוק מותר בסחורה, וא"כ מדוע אין היתר לזה. וע"כ, ההיתר של כלי סחורה הוא רק כשהוא טפל לסחורה אבל לא כשהוא טפל לדבר ששם מאכל עליה. וע"ע בזה.

ובאמת, לכאן היה מותר לבית דינו של ר' ניסים 'לסחור' בקבוקים ולתת היין בחנם, בדמי עלות הטירחא, אך מסתברא שר' ניסים לא עשה כן כי לא רצה שהב"ד יעסוק בסחורה וב'ביוזנס', רק בהפצה בעלמא, כצ"ל. וע"ע בסיפור זה מצד כלי אוצר.

משלוח מנות

יל"ע, הנותן כלי במתנה עם אוכל עליו, כגון במשלוח מנות, מי חייב לטובלו, והאם מהני במה שהנותן טובלו תחילה.

והנה, כשהאוכל עמוף והעטיפה מתייחס אל האוכל ולא אל הכלי, הבאנו [בנושא של 'שולחנות'] שהגרש"ז היקל בזה, אך ר' אלישיב החמיר אף בזה. למעשה, יש להקל בשאלה זו.

וזה מי שאפה עוגה למשלוח מנות, ושלחו על קערה יפה, וכדי לצאת מן

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

סעי' ח' – לחתוך קלפים

השואל או שוכר כלי מהעו"ג, אינו טעון טבילה. אבל אם ישראל קנאו מהעובד כוכבים והשאילו לחבירו, טעון טבילה, שכבר נתחייב ביד הראשון. ויש מי שאומר שאם לא לקחו הראשון לצורך סעודה, אלא לחתוך קלפים וכיוצא בו, אין צריך להטבילו. הגה: אצל הראשון אסור להסתמך בו ללכוד סעודה, אפילו לך עראי, כלל טבילה, אף על פי שלקחו לצורך קלפים (ד"ע וואו"ה). וכן אם קנאו ישראל השני מן הראשון לצורך סעודה, צריך טבילה גבי השני (בית יוסף).

שאלה ועראי, חנויות הטובלות כלים ללקוחות

כ' השו"ע שאם ישראל קנה כלי שלא להיות כלי סעודה [קלפים], ומשאילו לישראל אחר לצורך אכילה, אין השני חייב להטבילו, כי לא היה מחוייב ביד ישראל הראשון, ושימוש של ישראל שני אינו מחייב, כיון שהוא עראי.

[ואגב, הב"י כאן הוא המקור להחיתור של כלי סחורה, ולומד כן מהגה' אשר"י]. וכ' הרמ"א, דהאי היתר של עראי, אינו אלא עבור ישראל השני, דאצלו הוא רק שאל, אבל אם ישראל הראשון רוצה להשתמש בו עראי לצורך סעודה, או שישראל השני קנאו מן הראשון, אסור להשתמש בו לפני שטובלו.

והנה, יש החולקים על עיקר דינו של הרמ"א, וס"ל דעראי אי"צ טבילה אפ' להבעלים, ואין לחייב לטבול אלא

מאידך, יש צד לומר [סעי' הבאה] שהטובל כלי סחורה, מחני להיכא שיעשה כלי סעודה [אך לא יברך, כי א"א לומר 'וציונו']; ולפי"ז יש עצה שהנותן יכול לטבול את הכלי בעודו ברשותו, וליתנו במתנה אח"כ, ושיחני הטבילה אף לצד השני של המהרי"ל דיסקין.

העושה עצה זו [וכן עצה הקודמת], יש להודיע המקבל שאין לטבולו שוב.

עוד עצה הוא לטבול את הכלי ולהשתמש בו פעם אחת. וג"ז אינו עצה מועילה כ"כ כשיש לו שלושים משלוח מנות באלו. ועוד יל"ע האם שימוש אחת מפקיע מיניה שם 'מתנה'. [וכעי"ז יש להסתפק על הצד שבלי מסעדה נקראים כלי סחורה, מה הדין כשהבעה"ב אוכל שם פעם א', האם חייב טבילה. ולכא' זהו סעי' ח']. ועוד, מסתמא אינו רוצה לעשות כן עם כלי שרוצה לתת במתנה.

[ויל"ע, האם יכול להחליט שא' מהם הוא שלו, ואינו יודע איזה, ולכן דינו ככלי א' שצריך טבילה שנתערבו באחרות [סעי' ג'], וכולם חייבים עכשיו בטבילה מדין דשיל"מ].

עכ"פ, או יזכהו עבורו, ויטבול עם ברכה, ויודיע לו [החסרון בזה הוא אם יעביר את זה למישהו אחר]. א"נ, לא יזכהו, ויטבילו בלי ברכה, ואז המקבל צריך לטבול שוב [בלי ברכה]. [א"נ, יזכהו, ויטבול בלי ברכה, ואז המקבל אי"צ לטבול שוב].

סעי' ו' וז' כבר נתבארו למעלה בסעי' א' בנושא 'כלים המורכבים מחומרים שונים'.

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

הרמ"א טובל עם ברכה כיון שמשתמש בו למלפפונים בעראי והוא שלו. להערוה"ש אינו מברך כי זה עראי. להפר"ח אינו מברך כי חולק על הרמ"א לגמרי.

וכן, החצובה שבסעי' ד' אמרנו שאי"צ טבילה כיון שאינו נוגע בהמאכל, וכן המגש או רשת שבתוך התנור, אם צולה עליו חציל או פת כדי לעשות צנימים, לפשטות הרמ"א מחוייב טבילה מכיון שהוא שלו. להערוה"ש תלוי אם הוא עראי בתדירות או עראי באקראי, לפר"ח פטור. ואם טובלו, ודאי אין לברך.

[וכן, מי שמערב הקפה עם מוט של משקפיים, תלוי אם עראי בתדירות או באקראי. וכן המשתמש בכלי של נט"י לערות מים לתוך תבשילו, והוא ממתכת, תלוי אם הוא עראי, ואם בתדירות.]

המשתמש בכוסיות לשמן, אבל לא לאכילה אלא להדליק בהם נרות, כגון בחנוכה, אין סיבה לטובלם למרות שראיתי אלו שמפקקים בזה. ואם במקרה שותה מהם, זהו נידון הקודמת.

הש"ך והפ"ז מביא האו"ה דמחמיר אפ' יותר מהרמ"א, וס"ל דאפ' שימוש עראי של השואל יש לטבול, ומסקי שיש לטבול בלי ברכה. וכ"פ החכמ"א, אך מיקל בזכוית בעת הצורך.

מעשה שחיה, ראובן ביקש משמעון להשאיל לו תבנית אפייה גדולה. אך לשמעון לא היה דבר כזה, ולכן במקום זה השאילו המגש בתחתית התנור, Drip Tray, אך לא היה טבול.

כשעיקר שימושו של הכלי הוא לכלי סעודה. הלא חמה הפר"ח [י"ט וכ"ב וכ"ג] שחולק בתוקף, ופ"ת בשם שב יעקב, ופשטות הערוה"ש שהבאנו בסעי' א' בנושא 'שימוש עראי'. ובאמת, המנהג הוא להקל בשאלה זו.

אמנם, יש מקום לומר שהערוה"ש אינו חולק על הרמ"א, דאולי הערוה"ש מיקל רק כשהוא דבר מוזר ומשונה, כגון פטיש לאגוזים וכדו', דשימוש עראי כזה, אפ' לבעליו אי"צ לטבול. אבל כאן איירי בסכין הראוי לכל דבר, או לאוכל או לקלפים, ולכן כשמשתמש בו עראי לאוכל, מחייב טבילה, הואיל וזה דבר הרגיל עבור כלי זו.

והאמת, שהערוה"ש עצמו [סקמ"א] מיישב שיטתו עם הא דהרמ"א, וס"ל דכו"ע עראי אי"צ טבילה, אבל העראי של הרמ"א אינו עראי, כלומר באקראי, אלא איירי בשימוש קבוע ותדיר לשימוש עראי.

כלומר, כל שהוא תדיר, אע"פ שאינו הרוב והעיקר אלא עראי, סו"ס הוא תדיר, והרמ"א מחייב טבילה [כגון פלטה ובלע"ך עבור חלה ישירות]. והא דהערוה"ש פטר מטבילה, היינו כשהוא במקרה בעלמא, כגון פטיש לאגוזים שאין לו שום תדירות.

כגון, מקלף המיועד לתפוז"א, אבל במקרה משתמש בו גם למלפפון [סתם מקלף במטבח עומד לכל דבר, וכאן איירי כשהוא מיועד לתפוז"א דווקא, ורק במקרה משתמש בו למלפפונים], מחוייב לטבול בלי ברכה מהא שנשתמש בו לדבר חי. וע"פ סעי' שלנו, לפשטות

י"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

החור"ש שפיר מהני, אלא שאינם יכולים לברך על טבילה זו.

והנה, המנח"י נח' ע"ז דין בזה, והביא ט"ז הנ"ל כראיה שלא מהני מהא דמזהיר הט"ז שלא יטבלו שוב עם ברכה, ולא כ' סתם שאינם צריכים טבילה שוב; ע"כ הטבילה שנמבלה בעודו כלי סחורה לא עלתה לה לכשיעשה כלי סעודה.

אמנם, המנח"י מודה שאין זה ראיה מוכרחת, דאולי כוונת הט"ז לומר שהקלקול שיבא מזה הוא הברכה לבטלה, ואינו עוסק אם באמת חייב טבילה שוב או לא.

אך, מדברי החת"ס מבואר להדיא דלא כהחור"ש, דכ' דהלוקח מן החנווני לאחר שהטבילו בעל הסעודה צריך להטבילו שוב, אלא שאין לברך, עכת"ד. וזה נגד החור"ש, למרות שסברתו היה מובן היטב.

נמצא, השירות של החנות לא יעבוד אלא א"כ יזכהו תחילה עם הכלים, אלא שא"כ האחריות הוא כבר על הקונה ולא על המוכר.

אמנם, לכאור' יש להציע סברא אחרת מדוע השירות של החנות יעבוד, דאח"נ עדיין אינו ברשות הלוקח, ואח"נ טבילה בעודו כלי סחורה לא יהני לכשיעשה כלי סעודה, אבל מ"מ אולי י"ל דיהני, דהואיל והחנות כבר קיבל את הכסף, ממילא החנות שוב אינו 'סוחר' בכלים אלו, אלא כבר 'ייעדם' עבור לקוח הזה. כלומר, אע"פ שלא יצא מרשות החנות, מ"מ פקע מיניה שם כלי סחורה, הואיל וכבר קיבלו את הכסף, וכבר ייעדו עבור לקוח מסויים, ואינם סוחרים בו עוד.

לכאור', לרמ"א אי"צ לטבול, ואילו להאור"ה יש לטבול בלי ברכה. למעשה, לא ידעו מה לעשות, ולכן שמעון נתנו לראובן במתנה. והאמת, דרך קלקל, דעכשיו שהוא שלו, אין לו היתר של עראי, לפי הרמ"א.

הש"ך והט"ז והפ"ת עוסקים בענין מי שעושה סעודה גדולה ואין לו מספיק כלי אכילה, ולכן שואל מאת החנווני כל כליו ומחזירו לו אח"כ; לרמ"א אי"צ טבילה, ואילו למסק' הש"ך והט"ז יש לטבול בלי ברכה.

הט"ז בסופס"י מזהיר דמאחר שטבל הבעל הסעודה כל הכלים, יש להגיד להחנווני להגיד ללקוחות שלא לטבול שוב עם ברכה, כי יתכן שכבר עלתה טבילת הבעל הסעודה.

והנה, בסוף סעי' הקודם הזכרנו אם טבל כלי בעודו כלי סחורה, האם מהני לכשיעשה כלי סעודה, והבאנו מקילין בזה. החור"ש [עמ' מ"ו] ס"ל שהטבילה עלתה לה, אלא שא"א לברך על טבילה כזו כי א"א לומר 'וציונו' כשאינו מחוייב עדיין בעודו כלי סחורה.

והאמת, דמסברא נשמע היטב דברי החור"ש, דסו"ס הכלי נטבל כשהוא ברשות ישראל ואינו ברשות עכו"ם, ולא קרה שום שנוי בעצם הכלי, א"כ מהכ"ת לא יעלה לה.

והנה, שאלה זו נוגע הרבה בזמננו, כשיש חנויות שטובלים הכלים שנקנו באתר או בחנות שלהם, ואח"כ מביאים לבית הלקוח, כשירות ללקוח. והשאלה, האם הטבילה עלתה להכלים. ולפי

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

כלי אוצר, היינו כלי [ממתכת או זכוכית] שמאכסן בו מאכלים, כגון סוכר, או לחם, או עוגיות. אבל היכא שמביא הכלי לשולחן האכילה, שוב אינו כלי אוצר אלא כלי סעודה. ולכן, כל הני שהזכרנו, תלוי כפי אופן שימושם.

[כלי לאכסון קפה, יש עוד צד היתר כיון שטעון בישול תחילה].

מגש ממתכת להכנת קוביות קרח, זה כלי אוצר ולכן טובל בלי ברכה.

שי' ר' משה דההיתר של כלי אוצר שייך יותר כשהוא דבר גוש, כגון לחם בקופסא, אבל היכא שהדבר צריך להכלי כדי לשמור על צורתו, כגון כל דבר לח, ולכא' ה"ה סוכר וכדו', קשה להקל מחמת כלי אוצר.

סעי' ט', עוסק בענין משכון של גוי, עיי"ש.

סעי' י' – אומן קונה בשבח כלי

ישראל שנתן כסף לאומן עובד כוכבים לעשות לו ממנו כלי, אינו צריך טבילה. (כן משמע ממרדכי). הגה: ויש חולקין (טור צ"ס ר"צ"א). ויש לטובלו כלל ברכה. ואם מקלת הכסף שנעשה ממנו הכלי של עובד כוכבים, צריך טבילה (משמע ממרדכי). וכן אומן ישראל שנעשה כלי לעובד כוכבים וקנאו ממנו, יטבילנו גם כן כלל ברכה אם העובד כוכבים נתן כל המתכות (ארוך); אבל אם עשאו לעצמו רק שקנה המתכות מן העובד כוכבים, או שנתן מקלת מתכות משלו, אין צריך טבילה (צ"י צ"ס הגהות אשיר"י).

ואומרים שהגרש"ז אמר סברא כזה, וכן אמר הגר"ד בשם אביו האג"מ שם"ל כסברא זה. וכ"מ באהלי ישורון [עמ' ר"ב].

ולכא' יש עוד עצה, דאע"ג דקיי"ל דמעות לא קונות, מ"מ כשיסכימו הצדדים שיהני, מהני לקנות. ולכן, אם יגידו כן בפה מלא, י"ל שהטבילה מהני. אלא שא"כ, האחריות כבר על הקונה.

מי שקנה כלי מחנות, וטבולו, ואח"כ החזירו לחנות ולא אמר להם שהוא טבול דאילו יגיד להם, לא היו מחזירים לו את כספו [לא תגנוב]. ועכשיו חושש שמא מכשיל קונה הבאה שיקנה ויטבול עם ברכה.

ולכא' אי"צ לחוש להכי כ"כ, כי מאוד יתכן שהקונה הבאה יקנו עם עוד כלים, או שהקונה יהיה חילוני [וממילא עזר להם], או מי שחושש שלא כדין למניות של ישראל בכל כלי מגוי ולכן אינו מברך, ועוד, שמא נתבטל הכלי ברוב הטעונוים טבילה. ולכן, אי משום הא ליכא למיחש כ"כ.

כלי אוצר

כמה וכמה פעמים במשך הסימן הזכרנו ההיתר של כלי אוצר. ונזכיר כאן עיקר הדינים, והפוסקים.

יש שאלה גדולה אם כלי אוצר נחשב כלי סעודה או לא, ולכן קיי"ל לטבול בלי ברכה, ל"ש מתכת ל"ש זכוכית. כ"פ הבא"ח פ' מטות, הבא"ח, קיצשו"ע ו"ז ה"ז, דרכ"ת, ועוד, והכי מקובל.

רעק"א בהגה' מביא דעות בזה, עיי"ש [שאם יש מח' אם צריך טבילה, וקשה לטבול, שיש להקל שלא לטבול].

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

ציור למעשה

הלכה זו כמעט ואינו נוגע בזמננו שהגוי יקנה הכלי משום שתיקנו. חדא, הערוה"ש [סקנ"ח] כ' דהא דאומן קונה בשבח כלי, היינו רק כשהוא קבלן אבל לא בשכיר יום. כגון, שכר גוי לתקן כלי סעודה שנשבר, והוא מקבל כפי זמנו, אין שאלה של אומן קונה בשבח כלי.

ומוסיף האג"מ [ג' ד'] עוד סיבה שאין לחוש לזה בזמננו כיון שאינו מעשה ידיו של הגוי עצמו אלא הכל ע"י מכונות, ובוזר אין אומן קונה בשבח כלי.

והחזו"א פטר מטעם אחר, דהלכה זו נאמר רק במקום שאין דינא דמלכותא, אבל במקום שדינא דמלכותא אומרת שאין אומן קונה בשבח כלי, אין הלכה זו נוגע.

ולכאור' יש מקרה אחד שהלכה זו יהיה נוגע, כגון מי שיש לו כלי סעודה שהתקלקל, והלך אצל ערבי לתקנו, והגוי יש לו אחריות אם יקלקלו, נמצא אינו מקבל כסף על הזמן לחוד אלא גם על עבודתו, וא"כ שפיר הוי קבלן. וא"א לומר דינא דמלכותא כשהוא בכפר ערבי וכשאינן חוקים ברורים.

והנה, אם הגוי רק מתקן החשמל ולא עיקר הכלי, יש מקום לומר דאי"ז נחשב תיקון ע"י גוי, אלא שאם סבירא לך כן, אין עצה של ישראל לתקן שום כלי, כגון מכונת קפה, אלא א"כ ינקב עצם הכלי ולא רק החשמל שבו.

ולכאור' יכול להתנות עם הגוי שלא יקנה בהכלי.

נאמנות של קטן

בסעי' י"ד בענין נאמנות של קטן שטבל כלים, אינו נאמן אלא א"כ טבל בפני גדול.

והנה, פשטות השו"ע ורמ"א הוא גם לענין זכויות, למרות שזה מדרבנן, ובאיסורי דרבנן קטן נאמן כשהוא בידו, וא"כ הו"א שכאן קטן יהיה נאמן, קמ"ל. ואכן כך החמירו להדיא רעק"א, בא"ח, פ"ת, ועוד. והטעם, דהואיל ויש כאן חזקת איסור, אינו נאמן.

והנה, הערוה"ש ס"ל דבזכויות הקטן נאמן, ואין כאן חזקת איסור אלא חזקת חיוב, ואין זה חזקה אמיתית, עמש"כ בס"י ק"י.

וק', דמלבד החזקת חיוב יש גם חזקת איסור שימוש כלי לפני שנטבל, וא"כ איך מיקל הערוה"ש. ואולי מפני זה החמירו כל הני רבוותא. [ויש ליישב הערוה"ש, דאיסור זה נובע מהחיוב לטבול].

וכשהגיע לבן י"ג שנה [או י"ב לבת], יל"ע האם נסמוך על חזקה דרבה, דלכאור' לענין מתכת שהוא דאורייתא אין לסמוך. אך, הפ"ת סק"ג מיקל לסמוך על החזקה בדיעבד, כשכבר טבול, דהכא קיל משאר איסור דאורייתא הואיל ואינו אוסר את התבשיל.

ויל"ע, קטן שטבל כלי ויודע שטבלו, אך אינו נאמן, כשהגדיל, האם באמת צריך לטבול שוב או"ד יכול להגיד להם שהכל בסדר. כלומר, אינו נאמן להגיד עכשיו שמה שעשיתי כשהייתי קטן היה בסדר, כי אינו נאמן, אבל האם הוא באמת צריך לטבול שוב, או שיכול

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

כיון שנשתקע ביד ישראל, ודומה למשכון של עכו"ם שנשתקע ביד ישראל דצריך טבילה, וא"כ כ"ש כשאינו ברשותו של אחר אלא הפקר בעלמא.

ועוד טען המהרי"ל דיסקין, מהא דכל הראשונים ואחרונים והפוסקים לא נתנו עצה זו, ע"כ אינו מועילה.

המוכר כלי לגוי כדי לפטרו מטבילה, כמו שייעצנו וצירפנו בכמה ציורים, כמו מכונת קפה וכדו', הט"ז בסוף הסימן מק' על זה ממשכון דאם נשתקע ביד ישראל חייב טבילה, וא"כ איך זה עדיף ממשכון. [כלומר, חיוב טבילת כלים אינו תולה על קנין, מהא דמשכון, אלא תולה אם נחלט בידו של ישראל או לו. ולחכי, משכון של גוי שנחלט בידו חייב טבילה, אע"פ שאינו שלו. וא"כ ה"ה אם הוא בבעלותו של גוי אבל נחלט ביד ישראל, חייב טבילה. ובזה יובן סעי' י', עיי"ש.]

ועוד, כשימות הגוי, צריך לבקש רשות מן היורשים להשתמש בו.

ולכאנ', אם עושה תנאי אם הגוי [כמו שעושים במכירת חמץ] שהוא מכור לו בתנאי שרשאי הישראל להשתמש בו, וכן ליורשיו, יועיל.

ובאמת, לכאנ' יותר טוב לעשות עצה אחרת, ובזה ירוויח קצת גם טענת הט"ז, והוא, למכור לגוי, ולשכור ממנו לשנה, ואחר שנה לעשות כן שוב. [ויש העושים כן עם הגוי בשעת מכירת חמץ.] ובזה ידע מתי ימות או קרוב למות. [ועדיין אי"ז עצה לכתחילה, דהרי טבילת כלים אינו תולה בבעלות אלא בהחלטת רשות, וכאן ודאי הוא נחלט ביד ישראל, וצע"ג.]

לקחתו ואח"כ להחזירם ולהגיד להם שהכל בסדר. החו"ש כ' שבאמת יכול לעשות כן.

בעיקרון, מצלמה יהני כגדול עומד על גביו, אך קשה במציאות לוודא שאינו אוחז חזק מדי וכדו'.

גוי, וה"ה ל"ע חילוני, אינו נאמן בענין טבילת כלים וצריכין גדול עומד על גביהן, אבל כשעומד על גביהן, מותר לכתחילה, אם הישראל מברך ג"כ, כגון שטובל כלי אחת [ט"ז סקי"ז].

שונות

י"ל"ע, האם יש איסור להשהות כלי שאינו טבול בביתו, ושצריך לזרוז לטבול מחר.

התשובה, מהביה"ל בסי' שכ"ג שהבאנו בריש דברינו מבואר שאין איסור בדבר, ואין סיבה למחר. וכ"ת דסו"ם יש זריזין, י"ל דזה רק במצווה חיובית, אבל לא בקיומית. והגע בעצמך, וכי יש 'זריזין' על שחיטה.

ומ"מ ברור, דהחיוב לטבול הכלי הוא תכף בשעה שהוא אצלו ככלי סעודה, אפ' אינו משתמש בו, דהרי מה"ת מותר להשתמש בו לפני הטבילה. [וע"ע חלקת בנימין בביאורים בתחילת הסימן.]

יש שאמרו, דאם מפקיר כליו אי"צ לטבול. ולכן יש שמועות שחברה מסוימת מארה"ב המייצר יין בבקבוקים של זכוכית, מפקירים אותם תחילה.

וע"ע מהרי"ל דיסקין סי' קל"ו שלא ניחא לו בעצה זו, דהרי הט"ז בסוף הסימן לא ניחא ליה בהעצה להקנות לגוי

י"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

מכשיר בשם Corevan שהוא כלי מקצועי להוצאת יין מבקבוק בלי להוציא את השעם, חייב טבילה, כי היין עובר דרכו.

מוכרים בחנויות מכשיר לטחינת פלפל מפלסטיק, חד-פעמי, וכבר מלא בגרגירי פלפל, וכשיגמר, זורקו לפח. ואין שום היתר להשתמש בו בלי טבילה. והואיל וא"א לטובלו, אין היתר להשתמש בו.

דהרי, אע"פ שהוא פלסטיק, מ"מ החלק שטוחן הוא מתכת. ואפ' אם טובלו, עדיין לא יהני כי המים לא יגיעו לעיקר הכלי, והיינו החלק המוחנו.

ואין כאן ההיתר של המהרי"ל דיסקין שרק מוציא ממנו מאכלו, דאינו כן, אלא מכשירו לשימוש, וטוחנו. ולכן, אינני יודע איך מוכרים דברים אלו עם הכשר.

כלי החותך ביצים מבושלים, חייב טבילה בברכה.

שיניים תותבות, גשרים, ופתימות עשויים ממתכת או שהמעמיד הוא ממתכת, יש סברא לומר שאינו כלי סעודה אלא כלי אכילה [כמו שמצינו בהל' שבת שאין טוחן או בורר או בישול בתוך פיו]. והגרש"ז במנח"ש כ' להקל דהואיל וא"א לאחר להשתמש בו אלא רק לדידיה, נמצא חסר בשם כלי.

[מ' שיש יד פרוטזה, אבר תותב, ממתכת, האם חייב טבילה.]

אומן ישראל, שמהני שלא לחייב הכלי בטבילה, מהני אפ' באומן חילוני.

שפוד, טובל עם ברכה.

אגב, אם מכר מכונת קפה או שאר כלי שלו לגוי, א"א למכור אותו לחבירו, כי אין אדם עושה סחורה בפרתו של חבירו.

בענין טבילת כלים אחר מכירת המין לגוי; בשטרות שלנו אין אנו מוכרים אלא החמץ על הכלים ולא את הכלים עצמם. והיכא שבאמת מכר הכלי לגוי, האחרונים עוסקים מדוע אין צריך לטבול אותם שוב, ע"ע פ"ת סק"ג, ערוה"ש, שואל ומשיב. ועם כל זה, אין טעם ברור לפטור הכלים מטבילה. [יש שכתבו דאפ' אם מכרו, עדיין אין שמו של הגוי עליו. וטענה זו יטיל אימה לכל מי שרוצה להקל בטבילת כלים ע"י מכירה לגוי, דלפי טענה זו אפ' אם הקנין חל, אינו מועיל.]

לטבול כליו של חבירו בלי רשות, בבאר היטב סק"א מבואר דמהני.

בפע' ט"ז בענין טבילת כלי בשבת; מקורו הוא באו"ח סי' שכ"ג, עיי"ש. והעצה שמובא שם לטבול ולשתות ממנו כהערמה, בזמננו הוא הערמה ניכרת, הואיל ואצלנו זה דבר מוזר מאוד.

הגרש"ז במנח"ש [א' ל"ה ב'] דן במי שיש לו חנות כלים, האם רשאי למכור כלים לחילוני, דהרי מכשילו במה שיודע שהחילוני לא יטבול את הכלים. ודן דהאיסור של שימוש הכלי אינו אלא מדרבנן [דאילו אי-קיום המצווה דאורייתא, אינו מכשילו בזה, דעדיין יכול לקיים אותו], והוא איסור גברא ולא איסור חפצא. ומצרף עוד צדדים וספיקות, כגון אם יש עוד חנויות, עיי"ש.

יו"ד סימן ק"כ – הלכות טבילת כלים

מכשיר Sous Vide, יל"ע, האם צריך
טבילה.

סיגריה אלקטרוני, Vape, אי"צ טבילה
דאין לו שם אוכל לענין זה, כמו לענין
ברכת הנהנין [אבל לא לענין תענית].